

**STUDIU PRIVIND
REALIZAREA DREPTURILOR
VICTIMELOR VIOLENȚEI ÎN FAMILIE ÎN
SISTEMUL DE ASISTENȚĂ ȘI PROTECȚIE
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

**STUDIU PRIVIND
REALIZAREA DREPTURILOR
VICTIMELOR VIOLENȚEI ÎN FAMILIE ÎN
SISTEMUL DE ASISTENȚĂ ȘI PROTECȚIE
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

Chișinău, 2013

Prezentul studiu este realizat și publicat în cadrul Programului pentru contracararea traficului de ființe umane în Europa de Est și Sud-Est, implementat cu susținerea Ministerului Afacerilor Externe al Regatului Unit al Danemarcei, precum și cu suportul financiar al Fundației OAK.

Publicație adresată specialiștilor interesați de asistența și protecția victimelor violenței în familie și prevenirea fenomenului în Republica Moldova

Autor: Viorelia Rusu,
Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”
Chișinău, Republica Moldova

Conținutul acestei publicații exprimă în exclusivitate punctul de vedere al autorului, fiind responsabilitatea Centrului Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” și nu reflectă în nici un fel poziția finanțatorului.

© **Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”**

Toate drepturile rezervate. Unele materiale din această publicație pot fi xerocopiate și reproduse fără acceptul prealabil al autorului numai în scopuri didactice, științifice, și altele ce nu urmăresc profit, cu condiția indicării autorilor și a sursei de informare.

Publicat în 2013.

Pentru informații suplimentare referitoare la prezenta publicație ne puteți contacta pe adresa:

Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”

MD-2012, C.P.259

Tel.: (373 22) 234906

Fax.: (373 22) 234907

Telefonul de Încredere: 0 8008 8008

E-mail: office@lastrada.md

www.lastrada.md

Design și machetare: Dana Paiu

CUPRINS

CUVÎNT ÎNAINTE	5
MULȚUMIRI	9
I. CADRUL CERCETĂRII	10
1.1. Definiții și terminologie utilizată. Lista abrevierilor	10
1.2. Scopul și sarcinile studiului	12
1.3. Metodologia cercetării	13
1.4. Limitările metodologice, considerente etice și de securitate	15
II. IDENTIFICAREA VICTIMELOR VIOLENȚEI ÎN FAMILIE ȘI ACCESUL LOR LA SERVICIILE DE ASISTENȚĂ ȘI PROTECȚIE	18
2.1. Identificarea reactivă și pro-activă. Autoidentificarea victimelor	18
2.2. Victimele violenței în familie care nu au beneficiat de serviciile de asistență și protecție	22
• Profilul victimelor neasistate	22
• Cauzele neadresării sau refuzului serviciilor de asistență și protecție	23
• Cele mai vulnerabile victime ale violenței în familie	26
2.3. Victimele violenței în familie care au beneficiat de serviciile de asistență și protecție	26
• Profilul victimelor care au beneficiat de serviciile de asistență și protecție	26
• Circumstanțele în care victimele apelează după ajutor	28
III. REALIZAREA DREPTULUI LA PROTECȚIE ȘI ASISTENȚĂ AL VICTIMELOR: OPINIILE VICTIMELOR DESPRE SERVICIILE OFERITE ȘI PROBLEMELE IDENTIFICATE DE CĂTRE SPECIALIȘTI	29
3.1. Cunoștințele victimelor despre drepturile lor	29
3.2. Servicii de plasament	32
3.3. Serviciile psihologului/psihiatrului	35
3.4. Accesul la justiție și măsurile de protecție oferite victimelor.	39
• Accesul la serviciile juridice oferite de stat și de organizații neguvernamentale	39
• Rolul poliției în soluționarea cazurilor de violență în familie	42
• Rolul procuraturii în soluționarea cazurilor de violență în familie	53
• Rolul instanțelor de judecată în soluționarea cazurilor de violență în familie	55
• Emiterea și monitorizarea executării Ordonanțelor de Protecție	57
• Servicii pentru agresor	61
3.5 Rolul specialiștilor din secțiile/direcțiile asistență socială și de protecție a familiei	64
3.6. Rolul instituțiilor medicale	66
3.7. Rolul primarilor	67
3.8. Rolul altor actori	68
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	73

CUVÎNT ÎNAINTE

Violența în familie (VF) este un fenomen răspândit în toate țările lumii și Republica Moldova nu face excepție. Actele de violență în familie sunt greu de depistat deoarece au loc în mediul familial acolo unde autoritățile deseori nu au acces. Studiul reprezentativ desfășurat de BNS și publicat în anul 2011 atestă faptul că violența afectează un număr mare de femei, indiferent de vârstă, mediu de reședință și statutul socio-economic - rata prevalenței totale a violenței din partea soțului/partenerului pe parcursul vieții (psihologică, fizică sau sexuală) de la vârsta de 15 ani este de 63%, iar cele mai mari rate de prevalență a formelor multiple de violență pe parcursul vieții au fost raportate de către femei din mediul rural al Republicii Moldova¹. Ținând cont de faptul că, în mare parte, femeile sunt victimele violenței în familie (VVF), iar majoritatea agresorilor sunt bărbați, fenomenul VF nu este unul gender-neutru. În societățile patriarhale precum este și Moldova, femeile poartă povara și grija față de copii și căminul familial, deseori nefiind gata să preia asupra sa toată responsabilitatea de a rupe relația, chiar și cea violentă, fiind influențată și de opinia societății în care persistă o gândire stereotipizată vis-a-vis de rolul femeii în familie.

În Republica Moldova au fost întreprinse mai multe măsuri pentru a schimba percepția populației, dar și a autorităților că VF nu este o problemă privată, și pentru a crea o atitudine de zero-toleranță față de acest fenomen, inclusiv a victimelor violenței în familie. Studiul BNS² indică că fiecare a treia femeie din Republica Moldova susține faptul că femeia trebuie să se supună opiniei soțului/partenerului chiar dacă nu este de acord, iar alt studiu de referință arată că o parte din femei din țara noastră sunt obișnuite cu violența³. Practica altor țări arată că schimbările dorite în societate pentru a combate efectiv fenomenul VF, inclusiv schimbarea de atitudini și mentalitate, poate dura mai mulți ani în șir, cu condiția că statul, societatea civilă și întreaga comunitate depun maximum eforturi în acest sens.

Adoptarea *Legii nr. 45-XVI cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie*⁴ (în continuare *legea nr. 45-XVI*) este un pas important al statului în prevenirea și combaterea fenomenului în Republica Moldova. Această lege stabilește cadrul instituțional cu detalizarea sarcinilor autorităților competente, prevede crearea centrelor /serviciilor de reabilitare a victimelor și agresorilor, a unui mecanism de soluționare a cazurilor de violență și protecție

¹ Studiul "Violența față de femei în familie în Republica Moldova".- BNS.-Chișinău, 2011.

² Violența față de femei în familie în Republica Moldova. BNS.-Chișinău, 2011, P.60. Poate fi accesat la http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Violenta/Raport_violenta_fam.pdf

³ Violența domestică și prevenirea acesteia: percepții asupra fenomenului. Studiu de referință realizat de către Winrock Moldova. P.12. Poate fi accesat la <http://www.winrock.org.md/wp-content/uploads/2012/10/RAPORT-FINAL.pdf>

⁴ Legea nr. 45-XVI din 01 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, publicată la 18.03.2008, Monitorul Oficial nr.55-56, în vigoare din 16.09.2008, în continuare – Legea anti-violență. Poate fi accesată la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=327246>

pentru VVF, inclusiv prin emiterea ordonanței de protecție și aplicarea măsurilor punitive agresorului. Odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 45-XVI, a fost armonizată și legislația națională – au fost operate modificări și la Codul penal, Codul de procedură penală, Codul civil, Codul familiei, Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului etc., iar la momentul publicării acestui raport, amendamentele la legislație continuă, având la bază recomandările unui grup de lucru tematic pentru perfecționarea legislației în domeniul prevenirii și combaterii VF. Mai multe autorități ale administrației publice centrale de specialitate și-au consolidat eforturile și au emis instrucțiuni de lucru, așa cum intervenția secțiilor/direcțiilor de asistență socială și protecție a familiei⁵, a instituțiilor medicale⁶ și organelor afacerilor interne⁷ în cazurile de VF. Pentru a asigura realizarea dreptului la protecție al VVF, autoritățile abilitate sunt obligate să reacționeze prompt în vederea recunoașterii și respectării drepturilor acestei categorii de persoane, fiind conștiente de faptul că violența în familie este o încălcare gravă a drepturilor omului, inclusiv dreptului la viață, dreptului la cel mai înalt standard realizabil al sănătății fizice și mintale, dreptului de a nu fi supus torturii sau tratamentului crud, inuman și degradant sau pedepselor; dreptului la libertate și siguranță, dreptului la egalitate în fața legii; dreptului la viață privată și de familie, dreptului de a nu fi discriminate și dreptului la tratament egal, dreptului la un remediu juridic eficient⁸.

Ținând cont de aspirațiile Republicii Moldova de a semna și ratifica *Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice* (Convenția de la Istanbul), UN Women, la solicitarea MMPSE, a efectuat un studiu și a publicat un raport privind compatibilitatea legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției de la Istanbul⁹.

În pofida cadrului legislativ avansat pentru contracararea VF, în Republica Moldova, ca și în alte țări care au inițiat lupta împotriva acestui flagel social, până în prezent există o lacună în exercitarea drepturilor *de facto* și atribuirea acestora *de jure*. Uneori politicile pentru contracararea VF există pe hârtie dar nu sunt implementate, de exemplu, în situațiile când victimele nu sunt identificate și astfel ele nu beneficiază de serviciile de asistență și protecție (SAP) adecvate. Cauzele neidentificării pot fi capacitățile profesionale limitate sau influența atitudinilor stereotipizate a specialiștilor și membrilor comunității, incapacitatea VVF de a se autoidentifica sau decizia lor conștientă de a evita procedura

⁵ Ordinul MMPSF nr.22 din 09.02.2012 “Cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind intervenția secțiilor/direcțiilor asistență social și protecție a familiei în cazurile de violență în familie”. Poate fi accesat la: http://www.mpsfc.gov.md/file/documente%20interne/instructiuni_dsaspf.pdf

⁶ Ordinul MS nr.155 din 24.02.2012 “Cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind intervenția instituțiilor medicale în cazurile de violență în familie”.

⁷ Ordinul MAI nr.275 din 14.08.2012 “Cu privire la aprobarea Instrucțiunii metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie”. Poate fi accesat la: http://www.mpsfc.gov.md/file/documente%20interne/instructiuni_mai%20%281%29.pdf

⁸ Ordinul MMPSF nr.22 din 09.02.2012 “Cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind intervenția secțiilor/direcțiilor asistență social și protecție a familiei în cazurile de violență în familie”. Poate fi accesat la: http://www.mpsfc.gov.md/file/documente%20interne/instructiuni_dsaspf.pdf

⁹ Report on the compatibility of the Moldovan legislation with the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. UN Women, Chișinău, March 2013.

de identificare nedorind să fie etichetate ca „victime”. Alte VVF pot fi identificate dar neasistate, de exemplu din cauza refuzului de a fi asistate. Refuzul uneori, are la bază frica de nerespectare a principiului confidențialității din partea specialiștilor, insatisfacția cu SAP existente, nedorința/imposibilitatea de a părăsi locul de trai/comunitatea. Mai sunt și unele situații când specialiștii nu se (auto)sesizează și nu referă cazurile SAP.

În acest context, se necesită o colectare riguroasă a datelor care ar sta la baza analizei și a evaluării impactului implementării Legii nr. 45-XVI, asupra protecției și asistenței *de facto* a VVF. Întrucât evaluarea practică a impactului Legii nr. 45-XVI necesită participarea tuturor persoanelor pe care le vizează această lege, am recurs la implicarea în acest studiu a VVF, în calitate de participanți principali și element esențial în procesul colectării dovezilor și înțelegerii impactului legii nr. 45-XVI. Participarea VVF în acest studiu este importantă și prin faptul că opinia lor poate servi indirect la monitorizarea măsurilor care afectează drepturile acestora, ca o condiție esențială pentru dezvoltarea strategiilor efective de schimbare socială. Astfel, în acest studiu am adresat mai multe întrebări grupului-țintă (VVF) a tuturor eforturilor noastre de asistență și protecție – *Cunosc VVF despre legea nr.45-XVI? Au primit informații accesibile despre drepturile sale și serviciile de asistență și protecție existente? Ce așteptări au VVF de la autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a VF? Care este opinia VVF despre sistemul și măsurile curente existente pentru protecția și asistența acestora? Ce impact și consecințe pozitive și/sau negative, rezultate din prevederile legii nr. 45-XVI au simțit în propria experiență?*

Dat fiind că percepția diferită a VVF care au beneficiat de SAP (care au acceptat și/sau au putut accesa SAP) și VVF neasistate (neidentificate sau identificate) poate fi influențată de mulți factori individuali, culturali/sociali, organizatorici și informaționali, prezenta cercetare a permis studierea experienței, dar și opiniilor atât a VVF care au beneficiat de SAP, cât și a VVF neasistate.

În vederea asigurării validității datelor, în eșantionul cercetării au fost incluși specialiști din diferite domenii și instituții abilitate cu funcții de prevenire și combatere a VF (organizații guvernamentale și neguvernamentale) care formează actualmente sistemul de asistență și protecție pentru VVF, astfel asigurând respectarea în practică a drepturilor acestora. Specialiștii au fost intervievați în vederea identificării bunelor practici, problemelor și recomandărilor pentru îmbunătățirea situației. *Care sunt bunele practici în asistența și protecția VVF? Care sunt obstacolele cu care se confruntă actorii sistemului de asistență și protecție a VVF, impedimente în oferirea protecției și asistenței efective? Ce lacune mai există în sistem? Care este impactul politicilor de contracarare a VF sau a modalității cum acestea se implementează, asupra prevenirii VF, acuzării și pedepsei agresorilor? Care este impactul implementării legii nr. 45-XVI asupra realizării drepturilor omului -VVF? In ce măsură implementarea practică a legii nr. 45-XVI asigură evitarea desăvârșită a cazurilor de discriminare, stigmatizare, marginalizare și/sau excluderea socială a unor grupe particulare de beneficiari?* – acestea au fost întrebările abordate în cadrul studiului. De menționat, că prezentul studiu nu are ca intenție evaluarea programelor de asistență, ci mai degrabă

este axat pe necesitatea de a înțelege mai bine situația în domeniu, de a elucida resursele și problemele curente în domeniul asistenței și protecției VVF, a relaționării ultimelor cu instituțiile abilitate, astfel încât recomandările elaborate în urma studiului să contribuie la consolidarea și eficientizarea eforturilor comune, inclusiv prin planificarea activităților de perfecționare atât a cadrului legislativ, cât și a mecanismului de implementare a acestuia.

Dat fiind că asemenea studii în care în procesul de monitorizare a implementării legislației participă beneficiarii, se efectuează mai rar, sperăm că acest raport este oportun și de folos tuturor actorilor implicați în elaborare de legislație, politici, implementarea anumitor practici și măsuri de prevenire, asistență și protecție a victimelor și de combatere a fenomenului VF. Rămânem în speranța că prezentul Raport și în special recomandările acestuia vor fi utile tuturor specialiștilor din domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, astfel ca persoanele care au suferit în urma VF să se bucure de realizarea efectivă a drepturilor sale la serviciile de asistență și protecție existente în țară.

MULȚUMIRI

Mai multe persoane au contribuit la această cercetare. În primul rând, dorim să mulțumim victimelor violenței de familie care au participat în cadrul interviurilor și astfel au oferit informații valoroase. Experiențele lor personale de identificare, asistență și protecție au stat la baza acestui raport fiind esențiale în înțelegerea situației reale în special din regiuni, și la elaborarea recomandărilor.

Aducem sincere mulțumiri pentru participarea în cadrul interviurilor individuale specialiștilor din diferite organizații (guvernamentale/nonguvernamentale) și domenii – asistenților sociali, psihologilor, polițiștilor, procurorilor, avocaților, primarilor, dar și reprezentanților instituțiilor abilitate în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, în poziții decizionale și conducătorilor structurilor prestatoare de servicii, ale căror contribuții se regăsesc în recomandările formulate în prezentul studiu.

Deosebite mulțumiri aducem dnei Anastasia Oceretnii, doctor în sociologie, șefa Catedrei Sociologie, Facultatea Sociologie și Asistență Socială a Universității de Stat din Moldova, pentru suportul oferit în elaborarea metodologiei studiului și oferirea consultanței pe parcursul realizării studiului/scrierii acestui Raport.

I. CADRUL CERCETĂRII

1.1. Definiții și terminologie utilizată. Lista abrevierilor

Violența în familie – orice acțiune sau inacțiune intenționată, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare a unor alte persoane, manifestată fizic sau verbal, prin abuz fizic, sexual, psihologic, spiritual sau economic ori prin cauzare de prejudiciu material sau moral, comisă de un membru de familie contra unor alți membri de familie, inclusiv contra copiilor, precum și contra proprietății comune sau personale;

Sistemul de asistență și protecție – conglomeratul de politici, prevederi legislative, servicii și măsuri de asistență și protecție a VVF, în cadrul căruia statul și societatea civilă, în limitele abilităților sale, se angajează să întreprindă măsuri pentru profilaxia fenomenului VF, să asigure realizarea dreptului VVF la asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială prin acțiuni speciale medicale, psihologice, juridice și sociale, și să ofere măsuri de protecție VVF inclusiv prin pedepsirea și reabilitarea agresorilor.

Subiecții violenței în familie: agresorul și victima cetățeni ai Republicii Moldova, cetățeni străini și apatrizii care locuiesc pe teritoriul ei. Subiecți ai violenței în familie pot fi:

- a) în condiția conlocuirii - persoanele aflate în relații de căsătorie, de divorț, de concubinaj, de tutelă și curatelă, rudele lor pe linie dreaptă sau colaterală, soții rudelor, alte persoane întreținute de acestea;
- b) în condiția locuirii separate - persoanele aflate în relații de căsătorie, copiii lor, inclusiv cei adoptivi, cei născuți în afara căsătoriei, cei aflați sub tutelă sau curatelă, alte persoane aflate la întreținerea acestora.

Victima violenței în familie – persoană, adult sau copil, supusă actelor de violență în familie, în concubinaj.

Agresor – persoană care comite acte de violență în familie, în concubinaj.

Ordonanță de protecție – act legal prin care instanța de judecată aplică măsuri de protecție a victimei.

Sistemul Național de Referire – un cadru special de cooperare, prin care structurile guvernamentale își îndeplinesc obligațiunile referitor la protecția și promovarea drepturilor omului/victimei traficului de ființe umane și își coordonează eforturile în parteneriat strategic cu societatea civilă, precum și cu alți actori activi în acest domeniu. Elementul particular

de implementare a SNR în Moldova este prevenirea fenomenului traficului de ființe umane prin acordarea asistenței sociale pentru potențialele victime cum sunt victimele violenței în familie.

Serviciile de asistență și protecție – măsuri și activități realizate pentru satisfacerea necesităților medicale, psihologice, juridice și sociale a VVF, și care oferă măsuri de protecție a acestora inclusiv prin pedepsirea și reabilitarea agresorilor.

Lista abrevierilor

CC – Codul contravențional

SAP – serviciile de asistență și protecție

ONG – organizație non-guvernamentală

OP – ordonanța de protecție

VF – violența în familie

VVF – victimele violenței în familie

Legea 45 (Legea anti-violență) – Legea despre prevenire și combaterea violenței în familie din 01.03.2007 (publicată la 18.03.2008 în MO nr.55-56, data intrării în vigoare –18.09.2008)

SNR – Sistemul Național de Referire pentru victime și potențiale victime ale traficului de ființe umane

DAS – Direcția de Asistență Socială (nivel raional)

SASPF – Secția Asistență socială și protecția familiei (nivel local)

1.2. Scopul și sarcinile studiului

Acest studiu este bazat pe analiza informației oferite direct de către VVF, care au beneficiat sau nu de serviciile de asistență și protecție existente la diferite nivele, prestate atât de instituțiile de stat abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a VF, cât și de organizații neguvernamentale active în domeniu, reprezentanții cărora la fel au oferit informații în cadrul interviurilor individuale. Astfel, raportul prezintă constatările în modul în care au fost relateate în timpul interviurilor individuale cu ambele categorii de intervievați, observațiile autorului, precum și analiza secundară a informației disponibile din domeniu.

Obiectul studiului îl constituie modalitatea organizării și prestării SAP pentru VVF, cu referire la realizarea în practică a drepturilor legale ale acestora, prevăzute de Legea nr. 45-XVI.

Astfel, **subiecții** studiului sunt VVF și diferiți actori implicați în identificarea VVF, asistența și protecția acestora, lucrul cu agresorii și combaterea fenomenului.

Ținând cont de faptul că toate eforturile în acțiunile de asistență și protecție trebuie să fie orientate în mod firesc spre protejarea și realizarea în practică a drepturilor VVF, în centrul atenției a fost analiza percepțiilor, experiențelor și îngrijorărilor relateate de către acestea. Totodată, au fost luate în considerare și opiniile prestatorilor SAP, care dețin informații prețioase privind aspectele practice de realizare a prevederilor legislative din domeniu. Intervievarea acestora a avut loc, în mare parte, după interviuarea VVF în vederea triangulării datelor.

Scopul prezentului studiu se referă la cercetarea implementării *de facto* a prevederilor *de jure* naționale menite să asigure dreptul VVF la asistență și protecție prevăzute de Legea nr.45-XVI.

În mod specific, studiul își propune următoarele sarcini:

- analiza cadrului legal național în domeniul asistenței și protecției VVF;
- evidențierea problemelor referitoare la identificarea și referirea VVF către SAP;
- trasarea profilului victimelor care ajung să beneficieze de SAP și a VVF care din anumite motive nu au beneficiat de SAP;
- identificarea categoriilor VVF cu acces dificil la SAP;
- stabilirea nivelului de familiarizare și percepere de către VVF a drepturilor lor la protecție și a serviciilor existente în domeniu;
- înțelegerea circumstanțelor în care victimele apelează și în care refuză ajutorul, inclusiv evidențierea *factorilor individuali*: influența percepțiilor, atitudinilor, convingerilor și stereotipurilor asupra victimelor, precum și a *factorilor sociali*: influența familiei și a comunității asupra luării deciziei privind acceptul sau renunțarea la serviciile existente în vederea realizării drepturilor legale;
- determinarea nevoilor reale și a așteptărilor VVF versus oportunitățile existente de asistență și protecție;

- studierea nivelului de satisfacție și opiniilor beneficiarilor despre serviciile oferite/ implicarea polițiștilor, procurorilor, judecătorilor, avocaților, asistenților sociali, psihologilor, medicilor, primarilor și altor specialiști, și a problemelor cu care se confruntă VVF în realizarea practică a dreptului lor la asistență și protecție;
- identificarea problemelor cu care se confruntă prestatorii de servicii la diferite nivele și din diferite regiuni ale țării, și opiniile lor privind soluționarea acestora;
- trasarea unor recomandări pentru consolidarea eforturilor în domeniu, axate pe respectarea și implementarea drepturilor legale ale VVF.

1.3. Metodologia cercetării

În vederea realizării scopului studiului au fost propuse în calitate de **metode de cercetare:** metoda interviului individual aprofundat cu VVF și cu specialiști (instrumentul de cercetare utilizat – ghidul de interviu semi-structurat, care a permis dezvoltarea domeniilor cercetate) și analiza secundară a informației disponibile (Vezi Tab.1).

TABELUL 1. Metodele utilizate în colectarea datelor

Metoda	Numărul respondenților	Perioada
1. Interviu individual aprofundat cu VVF		
a) VVF, care au beneficiat de SAP	Total: 20 (17 beneficiare care au fost referite de prestatori de servicii și 3 VVF identificate în urma seminarelor în localități)	03 iunie-01 august 2013
b) VVF, nu au beneficiat de SAP	Total: 20 (identificate în urma seminarilor cu femeile din 5 localități)	
2. Interviu individual aprofundat cu specialiști		
Centre/serviciile de reabilitare a VVF, specialiștii autorizați din cadrul Secțiilor/Direcțiilor Asistență socială și protecția familiei, Secțiile de Poliție, IP, Procuraturii, juriști și avocați, funcționari ai autorităților publice centrale și locale, organizații non-guvernamentale (ONG-uri), adăposturi, Centre maternale	Total: 82	03 iunie-01 august 2013
3. Analiza secundară a informației disponibile		
Acte normative, rapoarte, publicații etc. privind problema VF în Republica Moldova și aspectele victimologice		Aprilie-noiembrie 2013

Interviuri cu VVF

În cadrul cercetării au fost interviuate două categorii de victime:

- a) care au beneficiat de serviciile de SAP, și
- b) care **nu** au beneficiat de SAP.

Majoritatea victimelor care au beneficiat de SAP existente, sunt cele care au fost identificate de prestatorii de servicii, respectiv cărora li s-a propus SAP. Acestea au fost acceptate din start sau ulterior (întârziat) după identificarea cazului VF, astfel VVF beneficiind integral sau parțial de servicii. De menționat, că SAP au fost prestate atât de instituții de stat, abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie, cât și de ONG-urile active în domeniu, din diferite regiuni ale republicii. În mod special au fost analizate cazurile VVF în care persoanele inițial au refuzat, iar ulterior au acceptat și au beneficiat de SAP, în vederea valorificării factorilor care au influențat deciziile corespunzătoare.

În cazul victimelor care nu au beneficiat de SAP, s-a recurs inițial la activități de informare a populației, care a permis identificarea acestei categorii de VVF, dar totodată a exclus expunerea experienței/”statutului” de VVF (vezi mai multe detalii în subcapitolul *Considerente etice și de securitate*). Astfel, pentru a accesa și a studia experiența inedită a acestui grup de intervievați atât de important în cadrul cercetării, în trei localități rurale și două urbane din Nordul, Centrul și Sudul Republicii (localitățile selectate aleator) au fost organizate seminare țintite cu participarea femeilor, fără specificarea problemei VF. Tematica acestor seminare conduse de către autorul cercetării, reprezentantul Centrului Internațional „La Strada” – *„Problemele femeilor în contextul respectării drepturilor acestora și servicii existente pentru femei”* – a fost anunțată prin intermediul APL/asistenților sociali/organizațiilor locale care la rândul lor au încurajat femeile din localitate să participe la aceste ședințe deschise de informare. În finalul seminarelor participantele au fost informate despre posibilitatea să discute față în față cu moderatorul la finele întrunirii. Drept urmare, au fost identificate 3 femei care au beneficiat de SAP și 20 femei VVF care din diferite motive, până la momentul intervieării, nu beneficiaseră de nici un fel de SAP.

Interviuri cu specialiști

În scopul desfășurării studiului au fost contactați în mod oficial specialiști din diferite instituții la nivel național, raional sau comunitar din Nordul, Sudul și Centrul republicii, în special din Centrele de plasament/reabilitare a VVF, Centre maternale, specialiștii autorizați din cadrul Secțiilor/Direcțiilor Asistență socială și protecția familiei, Secțiilor de Poliție, Inspectoratelor de Poliție, Procuraturii, juriști și avocați, funcționari ai autorităților publice centrale și locale, organizații neguvernamentale (ONG-uri), etc.

Intervievații au fost selectați în baza cunoștințelor existente despre prestatorii de servicii din republică¹⁰, asigurându-ne că aceștia au experiență vastă în domeniu.

Analiza secundară a informației

În interesul prezentului studiu au fost analizate acte normative, rapoarte, publicații etc. privind problema VF în Republica Moldova și aspectele victimologiei.

¹⁰ Baza de Date privind serviciile de asistență și protecție pentru VVF disponibile în RM este un instrument de lucru a operatorilor Telefonului de Încredere care activează în cadrul Centrului „La Strada” din noiembrie 2009, și este actualizat în continuu; Lista Centrelor de asistență și Protecție a victimelor violenței în familie inclusă în *Suportul de Curs pentru formatori privind intervenția eficientă a poliției la cazurile de violență în familie* elaborat de către Centrul de Drept al Femeilor în 2013; referiri la alte organizații abilitate cu funcții de asistență/protecție, prevenire sau combatere, făcute de respondenții intervievați ca urmare a aplicării metodei sociologice „bulgăru de zăpadă”.

1.4. Limitările metodologice, considerente etice și de securitate

Limitări

De menționat, că Raportul se axează pe situația și problematica asistenței victimelor-adulte ale violenței în familie, și nu abordează copiii ca subiecți ai violenței. Datorită faptului că în aria acestui studiu nu a fost raportat nici un caz de violență față de bărbați, respectiv cadrul de asistență, protecție și combatere s-a axat pe VVF femei.

Problemele și situațiile evidențiate de către unii intervievați, în special fiind vorba de către consultanții *Telefonului de Încredere*, care este un instrument comod pentru a raporta în mod confidențial neajunsurile în sistemul de asistență și protecție, nu pot fi generalizate la nivel de țară, aceste situații mai degrabă ar trebui tratate drept cazuri individuale care merită atenție pentru a preveni asemenea situații din partea autorităților competente. Această situație reprezintă o altă limită a acestui studiu.

În același timp, datorită faptului că femeile, VVF, beneficiarele centrelor de plasament au fost intervievate în cadrul acestor instituții, acestea puteau să nu fie predispuse să relateze unele neajunsuri în asistența oferită, fapt ce trebuie luat în considerație. Această temere se referă și la profilul și gravitatea problemelor beneficiarelor referite pentru interviuri de către organizațiile-prestatoare de servicii, care au fost rugate să releve cazurile ce ar putea permite identificarea gamei de probleme referitoare la accesarea serviciilor, indiferent de gradul de vulnerabilitate, tipul violenței în familie¹¹, amplasarea geografică sau alte aspecte.

Cu referire la VVF din categoria celor care nu au beneficiat de SAP, s-ar putea ca în studiu să nu fi participat VVF care, inițial neidentificându-se ca femei drepturile cărora au fost încălcate și respectiv nu au participat la seminarele organizate (vezi subcapitolul *Metodologia cercetării*), sau chiar dacă au participat la seminare, au preferat să nu vorbească despre experiențele sale, datorită unor temeri sau convingeri profunde.

Cu părere de rău, în cadrul acestui studiu nu a fost posibil organizarea și desfășurarea interviurilor cu judecători, astfel informația expusă în subcapitolul *Rolul instanțelor de judecată în soluționarea cazurilor de VF* reflectă doar opinia VVF și a altor specialiști.

Deși majoritatea cazurilor VVF studiate sunt destul de recente, unele experiențe de asistență sau protecție au avut loc în anul precedent studiului. În plus, la momentul publicării Raportului ar putea fi operate unele amendamente la legislația în vigoare menite să soluționeze neajunsurile sau problemele descrise în acest Raport.

De remarcat că din punct de vedere geografic, nu a fost studiată situația în regiunea transnistreană.

¹¹ Această remarcă îndeosebi este importantă ținând cont ca VVF preponderent sunt identificate de către specialiștii din țară după violența fizică suferită, și mai puțin pentru alte tipuri de VF cum ar fi violența psihologică, sexuală, spirituală, economică.

Considerente etice și de securitate

La desfășurarea studiului s-a ținut cont de mai multe **aspecte etice**, ghidându-ne de practicile bune internaționale din domeniu¹². Specialiștii-prestatori de servicii au fost contactați în scris și rugați să participe la acest studiu și să faciliteze accesul la VVF beneficiare a serviciilor existente de asistență și protecție. Specialiștii au fost informați despre scopul studiului și principiile aplicate, despre participarea absolut voluntară a VVF în acest studiu, asigurându-se anonimatul și confidențialitatea datelor oferite.

O atenție deosebită în elaborarea ghidului de interviu a fost acordată modului de formulare a întrebărilor, pentru a evita perceperea eronată a subiecților și provocarea sentimentului de autoînvinuire la VVF. În scopul prevenirii re-traumatizării, interviuarea VVF nu a fost axată pe evidențierea experienței de violență a interviuateelor, ci exclusiv pe experiența beneficiarii de SAP.

Dat fiind gradul de sensibilitate a subiectului cercetat, dar și a reticenței din partea femeilor în relatarea cazurilor de violență, cea mai dificilă parte a cercetării, probabil, a fost identificarea VVF din categoria celor care nu au beneficiat de SAP (până la momentul interviuării). Așa cum a fost descris în subcapitolul „*Metodologia cercetării*”, au fost organizate câteva seminare cu femei, fără ca în anunțurile sau discuțiile cu organizatorii să fi fost menționat grupul țintă - VVF. Discuțiile au durat în jur de 30 minute, în urma cărora participantele au fost informate despre activitățile desfășurate de către Centrul Internațional „La Strada”, cum ar fi informarea femeilor-migrante despre procedura legală de plecare peste hotarele republicii, problemele cu care se confruntă femeile peste hotarele republicii, aspecte referitoare la căutarea persoanelor dispărute fără veste peste hotare, prezumate victime ale traficului de ființe umane, serviciile Liniei Fierbinți a Centrului Internațional „La Strada” 0800 77777, activitățile de consiliere și facilitare a accesului la asistență pentru femei-VVF prin intermediul Telefonului de Încredere 0 8008 8008. Absolut toate participantele la seminar au primit informații referitoare la posibilitatea accesării serviciilor telefonice gestionate de Centrul Internațional „La Strada” și numerele acestora. A fost evitată modalitatea identificării, referirii și interviuării persoanelor care nu au beneficiat de SAP, de către autoritățile locale/rețele comunitare (care, printre altele, ar putea fi reticente să refere aceste cazuri ținând cont de obligațiunile sale de a se implica conform competențelor legale) și chiar de alte VVF, pentru a evita riscul de a supune victimele la dezvăluirea experienței lor traumatizante sau etichetarea lor în comunitate.

În finalul seminarului, participantele au fost informate despre posibilitatea să discute individual față în față, la finele întrunirii, cu moderatorul (autorul studiului). Seminarele desfășurate s-au soldat cu identificarea a 3 femei VVF care au beneficiat de SAP și 20 femei VVF care din diferite motive, până la momentul interviuării, nu au beneficiat de nici un fel de SAP. Aceste femei s-au adresat la moderator în scopul obținerii mai multor informații despre serviciile disponibile VVF. Fiind identificate ca VVF, acestea au fost invitate

¹² Ethical Guidelines for Good Research Practice. Association of Social Anthropologists of the UK and the Commonwealth, March 1999.

să participe în cadrul studiului, iar indiferent de decizia acestora, la finele discuției, ele au primit un suport informațional, inclusiv cu referire la resursele care acordă asistență VVF în conformitate cu nevoile acestora. Femeile au fost informate despre posibilitatea participării expres la studiu, menționând că participarea este voluntară și anonimă, și persoana interviuată poate să încheie interviul sau să își retragă participarea oricând va dori, fără să explice motivul. Toate interviuatele au acceptat participarea la studiu, fiind încurajate pe parcursul interviurilor să formuleze propuneri vis-à-vis de posibilele soluții ce ar eficientiza eforturile comune în domeniul SAP din țară.

De menționat că informația recepționată de la VVF, care eventual conținea date personale sau date ce le-ar putea identifica, a fost exclusă din raportul cercetării.

În scopul încurajării intervievaților-specialiști de a vorbi despre problemele întâmpinate în activitatea sa, constatările autorilor și extrasele din interviuri rămân în anonim, iar denumirile localităților au fost codificate. În scopul asigurării unei abordări din perspectiva gender, au fost intervievați, în măsura posibilităților, specialiști atât de gen feminin, cât și de gen masculin.

II. IDENTIFICAREA VICTIMELOR VIOLENȚEI ÎN FAMILIE ȘI ACCESUL LOR LA SERVICIILE DE ASISTENȚĂ ȘI PROTECȚIE

2.1. Identificarea reactivă și pro-activă. Autoidentificarea victimelor

Identificarea reactivă a VVF presupune aplicarea strategiilor pasive de identificare, când ele însele sau rudele și apropiații se adresează chiar ei după ajutor la poliție sau unui ONG specializat. Pentru ca această metodă de identificare să fie eficientă, persoanele care au suferit de pe urma VF trebuie să aibă încredere în aceste structuri, să-și cunoască drepturile și să știe unde să se adreseze. Aceasta presupune informarea grupurilor de risc și prezumate VVF despre drepturile sale legale și despre faptul ce ar trebui să întreprindă persoana care a suferit de pe urma VF. Un instrument efectiv de identificare reactivă a VVF s-a dovedit a fi Telefonul de Încredere, o linie telefonică națională cu apel gratuit unde femeile pot apela în mod confidențial, și care servește drept poartă de intrare în sistemul național de asistență și protecție pentru această categorie de beneficiari¹³.

Nivelul de raportare a cazurilor de violență la poliție și lucrătorilor medicali de către VVF este redus, fapt ce trezește anumite preocupări cu privire la gradul de încredere și conștientizarea rolului prestatorilor de servicii, dar și capacitatea sistemului național de a aborda cazurile de violență în familie, inclusiv prin diseminarea adecvată a informației, schimbarea normelor culturale și sociale și creșterea nivelului de încredere în organele abilitate cu competențe în domeniul contracarării VF¹⁴. Principalele cauze de ce VVF, intervievate în cadrul prezentului studiu, nu au apelat la organele competente sunt prezentate în subcapitolul 2.2.

Un aspect important al identificării este și *autoidentificarea* VVF, adică capacitatea lor de a analiza, înțelege și accepta ideea că ele au devenit victime adică persoane drepturile cărora au fost lezate. În cazul în care prezumata victimă refuză să recunoască ceia ce s-a întâmplat cu ea, nu este informată despre prevederile legale ce țin de protecția drepturilor victimelor VF, atunci ea cu mare probabilitate va respinge SAP și va refuza să colaboreze cu organele abilitate inclusiv cu funcția de combatere a VF. Astfel, în cadrul acestui studiu, în care au fost comparate percepțiile și atitudinile VVF care la momentul interviului au beneficiat de SAP și care nu au beneficiat niciodată de SAP, a devenit clar că în cazul victimelor care conștientizează că drepturile lor au fost încălcate și că există lege care vine să le apere aceste drepturi, când

¹³ Telefonul de Încredere este unicul serviciu telefonic destinat femeilor-VVF din Republica Moldova, și este gestionat de Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", înregistrând în perioada noiembrie 2009-noiembrie 2013 4835 apeluri, dintre care 2428 sunt cazuri de VF, consiliate și asistate de către consultanții TÍ și, după caz, referite la alte servicii specializate.

¹⁴ Violența față de femei în familie în Republica Moldova. BNS.-Chișinău, 2011. P.54. Poate fi accesat la http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Violenta/Raport_violenta_fam.pdf

recunosc emoțiile prin care au trecut, când pot verbaliza și recunoaște experiența personală, atunci ele au beneficiat activ de SAP. VVF care niciodată nu au discutat cu un specialist care să le informeze despre prevederile legale și drepturile lor, să le ajute să accepte și să treacă peste experiența negativă de viață și să le informeze despre oportunitățile și SAP existente, practic nu au șanse să rupă cercul violenței și să-și schimbe viața spre bine.

Mai mulți specialiști intervievați în cadrul prezentului studiu au indicat că VVF „normalizează” violența, ceea ce le împiedică să se autoidentifice în calitate de victimă și respectiv, să apeleze la SAP. În actualul studiu, unele femei VVF au menționat că „sunt mândre” că au fost supuse actelor de violență din partea partenerilor săi. Într-un caz, beneficiara care se plimba în curtea Centrului cu partenerul său cu care are un copil cu risc de abandon a fost palmuită de către el pentru faptul că fumează. Această beneficiară ia relatat cu mândrie despre cele întâmplare psihologului Centrului, considerând normal ce a făcut partenerul, adică nu e indiferent față de ea dacă o bate¹⁵.

Potrivit unor specialiști intervievați, deseori VVF se autoidentifică cu ajutorul spoturilor publicitare tematice care promovează serviciile Telefonului de Încredere, în care victimele se regăsesc. Uneori când le este rușine să înceapă discuția, menționează că situația lor este similară celei din spot, ca regulă victimele sună în starea de criză¹⁶. De menționat faptul că, unii specialiști au identificat VVF (care nu au beneficiat anterior de SAP) prin intermediul altor VVF, care au beneficiat de SAP oferite de către aceștia. Aceasta se întâmplă în cazul vizitelor de monitorizare a beneficiarilor la locul de trai, organizate de asistenții sociali, iar în sat situațiile de VF sunt greu de ascuns¹⁷.

În alte cazuri, polițiștii au declarat că deseori VVF se autoidentifică și chiar raportează cazul de violență din partea soțului/partenerului prin intermediul telefonului, dar ulterior retrag cererea. În aceste situații cazurile nu sunt documentate de către polițist, deoarece lipsește cererea din partea VVF, considerată absolut necesară de unii polițiști. Pe lângă nedorința de a coopera cu poliția, polițiștii invocă restricții în accesul la locul de trai a VVF. De exemplu, un polițist a relatat: *„când agentul constator se deplasează deja la fața locului, VVF nu mai vor să depună plângerea, și sunt necesare mai multe eforturi până a aduce victima la condiția să scrie cererea, deoarece toate dosarele sunt în baza unei plângeri a victimei, iar inspectarea locului de trai a victimei este problematică deoarece polițiștii nu au dreptul să intre în locuință fără informații veridice despre infracțiuni cu pericol pentru viața persoanelor”*¹⁸. Totuși, unii specialiști consideră că numărul mic al VVF incapabile să se autoidentifice ca VVF sub diferite forme, sau care nu se decid să apeleze după ajutor, ține de responsabilitatea directă a prestatorilor de servicii, începând cu autoritățile publice centrale și locale și terminând cu sectorul neguvernamental¹⁹. Acesta este un argument suplimentar care confirmă că identificarea *pro-activă* devine o măsură absolut necesară, ținând cont de faptul că fiecare a doua femeie (44,7%) din Moldova a declarat că nu va apela la nimeni în caz de violență, pe motiv că este capabilă să soluționeze

¹⁵ Interviu cu asistenții sociali de la Centrul maternal, orașul H., 25 iunie 2013.

¹⁶ Interviu cu un consultant al Telefonul de Încredere, ONG, 23 iulie 2013.

¹⁷ Interviu cu un specialist, Centrul de plasament, localitatea B., 12 iunie 2013.

¹⁸ Interviu cu un polițist, localitatea H., 02 iulie 2013.

¹⁹ Interviu cu un procuror, orașul B, 12 iunie 2013.

problema de una singură²⁰, iar 27% din femei **victime ale violenței** fizice nu au relatat nimă-nui despre cele întâmplate²¹. În pofida nivelul înalt de raportare de către VVF a cazurilor de violență fizică comise de soț/partener -73%²², printre persoanele cui femeile decid să raporteze cazurile de violență fizică survenite din partea soțului/partenerului, circa 2/3 s-au destăinuit părinților, fiecare a treia a relatat rudelor apropiate și numai fiecare a patra femeie a cerut ajutorul organelor de drept²³. Totodată, VVF care nu au fost identificate anterior interviuării din cadrul acestui studiu și care nu s-au adresat după SAP, au dezvăluit printre cauzele principale ale neraportării influența din partea părinților și rudelor. În câteva cazuri din localitățile rurale, VVF au invocat tolerarea violenței, fiind descurajate de către părinți^{24, 25, 26}, rude cum ar fi soacrele²⁷, cumnata sau sora²⁸ să apeleze la poliție sau alte organizații care ar putea interveni în soluționarea cazului de violență. Acesta este un alt argument care confirmă necesitatea consolidării abilităților de identificare pro-activă în rândul specialiștilor abilitați cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii VF.

În Republica Moldova SNR și echipele multidisciplinare au un rol important în identificarea cazurilor de VF, promovarea siguranței victimei și responsabilizarea infractorului. Raportul privind implementarea legislației RM cu privire la violența în familie publicat în 2012²⁹ relevă exemple atât pozitive cât și tergiversări referitoare la cooperarea între membrii echipelor multidisciplinare în identificarea, asistența și protecția VVF. În ceea ce privește aspectele identificării VVF, în cadrul prezentului raport, au fost identificate mai multe exemple pozitive, dar și negative (vezi subcapitolele *Implicarea poliției și Implicarea specialiștilor din secțiile/direcțiile asistență socială și de protecție a familiei*). De cele mai dese ori, asistenții sociali din cadrul DAS/SASPF acuzau poliștii de nedorința de a se implica în identificarea cazurilor de VF, și invers, poliștii acuzau asistenții sociali în nedorința de a relata aceste cazuri care deseori au loc în familii social-vulnerabile, care stau la evidența SASPF. În opinia reprezentantului unui centru care oferă servicii VVF, cazurile de VF rareori se identifică și se raportează de către specialiști. Conform Instrucțiunilor privind intervenția în cazurile de VF, ambele categorii de specialiști sunt obligați să se implice în identificarea și înregistrarea cazurilor de VF³⁰. Specialiștii nu se grăbesc să identifice VVF, deoarece asta îi obligă să întreprindă măsuri corespunzătoare și să semnaleze cazurile de VF inclusiv pe verticală. Astfel, un asistent social indică: „*Fiindcă odată ce ai raportat, trebuie să lucrezi cu*

²⁰ Violența față de femei în familie în Republica Moldova. BNS.-Chișinău, 2011. P.53. Poate fi accesat la http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Violenta/Raport_violenta_fam.pdf

²¹ Violența față de femei în familie în Republica Moldova. BNS.-Chișinău, 2011. P.48. Poate fi accesat la http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Violenta/Raport_violenta_fam.pdf

²² Violența față de femei în familie în Republica Moldova. BNS.-Chișinău, 2011. P.48. Poate fi accesat la http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Violenta/Raport_violenta_fam.pdf

²³ Violența față de femei în familie în Republica Moldova. BNS.-Chișinău, 2011. P.50. Poate fi accesat la http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Violenta/Raport_violenta_fam.pdf

²⁴ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Sudul Moldovei, 40 ani, mama a 3 copii, 7 iulie 2013.

²⁵ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Moldovei, 36 ani, mama a 3 copii, 6 iulie 2013.

²⁶ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Nordul Moldovei, 46 ani, mama a 3 copii, 13 iulie 2013.

²⁷ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a orașelului din Centrul Republicii, 32 ani, mama a 2 copii, 6 iulie 2013.

²⁸ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 39 ani, mama a 2 copii, 14 iulie 2013.

²⁹ Implementarea legislației RM cu privire la violența în familie. Avocații pentru Drepturile omului, Fundația Bulgară pentru Investigații din Perspectiva Gender, Centrul de Drept al Femeilor, 2012. P.34-35.

³⁰ Vezi notele de subsol nr.5 și 7.

cazul, din cauza aceasta se pare că nu avem VVF. Multe grupuri profesionale, polițiști, asistenți sociali, evită înregistrarea/raportarea cazurilor VF, ca să scape de responsabilitate³¹. În cadrul acestui studiu, 11 femei VVF (din 20) care niciodată nu au beneficiat de SAP au menționat că primarul, asistentul social sau polițistul ar putea cunoaște despre violența din familiilor lor, deoarece toată lumea în sat știe. Totodată, asistenții sociali din cadrul SASPF au declarat că femeile din regiunile rurale ascund VF, iar aceste cazuri sunt greu de identificat atâta timp cât victima sau membrii familiei nu cooperează cu asistenții sociali^{32, 33}. Unii asistenți sociali de nivel comunitar, au menționat că au încercat să discute situația cu prezumata victimă după sesizarea adresată de către vecini, dar VVF ascund situația reală și uneori chiar se revoltă dacă specialiștii încearcă să clarifice situația. Drept exemplu, un asistent social care a vizitat o femeie suspectând că aceasta ar putea suferi de VF, a menționat „Femeia mi-a spus că totul e bine la ea, că îl iubește, soțul este om gospodar și doar un pic s-a enervat”³⁴. În alte situații, asistenții sociali au declarat că au încercat să intervină prin intermediul vecinilor, care o compătimește pe VVF dar totuși nu doresc să apeleze la poliție, de frica agresorului³⁵. Mai multe VVF au menționat că specialiștii, mai ales cei din localitățile rurale preferă să nu intervină în familie străină, fapt confirmat de către personalul interviuat din cadrul centrelor pentru femei³⁶. Majoritatea polițiștilor interviuați au menționat problema necooperării vecinilor în sesizarea cazurilor de VF^{37, 38}, etc.

O altă situație alarmantă reconfirmată prin intermediul prezentului studiu este identificarea/raportarea tardivă de către specialiști a cazurilor de VF, în special atunci când situația este critică iar violența este vizibilă. O VVF a indicat: „Am fost bătută atât de tare, că toți credeau că o să mor, și deja asta i-a făcut pe cei de la asistența medicală să întreprindă ceva împreună cu polițistul din sat”³⁹. În cadrul prezentului studiu, VVF s-au hotărât să beneficieze de SAP și să-și realizeze dreptul lor la justiție, având traume serioase, ele singure s-au adresat după ajutor. Acest fapt este confirmat și de datele studiului BNS, conform căruia ponderea femeilor-victime ale violenței fizice din partea soțului/partenerului, care au raportat cazurile de violență, în 85% cazurile se refereau la violența severă survenită⁴⁰.

Nivelul de colaborare a populației, în general, și a VVF, în particular, cu poliția și SAP poate să influențeze direct numărul cazurilor identificate și asistate. VVF nu cunosc despre prevederile legislative care sunt menite să apere drepturile lor, nu cunosc despre exemple pozitive de soluționare a cazurilor de VF. Potrivit unor reprezentanți ai organelor de drept, soluția cea mai potrivită pentru creșterea încrederii VVF în organele de drept ar fi implicarea

³¹ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea G., 10 iunie 2013.

³² Interviu cu un asistent social, localitatea B., 12 iunie 2013.

³³ Interviu cu un asistent social, localitatea O., 03 iulie 2013.

³⁴ Interviu cu un asistent social, localitatea A., 25 iunie 2013.

³⁵ Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

³⁶ Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea B., 12 iunie 2013.

³⁷ Interviu cu un polițist, localitatea N., 02 iulie 2013.

³⁸ Interviu cu un polițist, localitatea Q, 27 iunie 2013.

³⁹ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoră a unui sat din Sudul Republicii, 35 ani, mama a 4 copii, 12 iunie 2013.

⁴⁰ Violența față de femei în familie în Republica Moldova. BNS.-Chișinău, 2011. P.138. Poate fi accesat la http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Violenta/Raport_violenta_fam.pdf

efectivă și mediatizarea lucrului acestora în domeniu. Astfel, un procuror concluzionează: *„Cea mai bună metodă de a crește nivelul de încredere a victimelor nu numai în organele de drept, dar în toți prestatorii de servicii, fie centrele specializate, fie ONG-uri, procuratura, poliție etc., este de a soluționa cazuri practice, concrete, deoarece în localități mici informația despre un agresor obligat să părăsească domiciliul, sau alte practici bune de soluționare a situațiilor de V/F, se răspândește repede, ceea ce le face pe alte victime să apeleze după asistență și protecție”*⁴¹.

Identificarea pro-activă a VVF, ar putea fi efectivă prin activitatea *echipelor mobile* (psiholog, asistent social, jurist), care s-ar deplasa în special în regiunile rurale cu scopul identificării VVF și facilitarea accesului la asistență imediată și de lungă durată. Implicarea echipelor mobile a fost menționată ca cea mai efectivă și rezonabilă metodă de mai mulți specialiști intervieuați din cadrul sectorului asociativ care au aplicat asemenea practici în activitatea sa^{42, 43, 44}. În unele situații, în calitate de mediator în identificarea acestor situații serveau asistenții sociali din cadrul primăriei, care cunosc situația din localitate. O condiție obligatorie a succesului era menționată alegerea timpului potrivit pentru întruniri cu specialiștii echipei – preferabil duminică sau în zile de sărbători, iar pentru femei din sate se menționa obligatoriu că discuțiile individuale sunt confidențiale, informația nefiind împărtășită cu asistentul social.

Problemele descrise indică necesitatea de a întreprinde măsuri care ar stimula identificarea pro-activă și prin crearea condițiilor pentru autoidentificarea VVF. Identificarea victimelor violenței în familie are o importanță deosebită pentru garantarea drepturilor și intereselor legitime ale acestora, deoarece identificarea este destinată, înainte de toate, să asigure accesul acestor persoane la asistența necesară din partea organizațiilor abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie.

2.2. Victimele violenței în familie care nu au beneficiat de serviciile de asistență și protecție

Profilul victimelor neasistate

Cât privește VVF neasistate (identificate în cadrul interviurilor individuale de către autorul acestui studiu) și interrelația cu diferite structuri abilitate în asistența și protecția VVF, analiza informațiilor oferite de către aceste femei a permis încadrarea lor în câteva categorii:

- VVF care niciodată nu au fost identificate (până la interviu) de organizațiile abilitate cu funcții de asistență și protecție și, respectiv, niciodată nu li s-a oferit careva ajutor (14 VVF);
- VVF care au fost contactate de APL și cărora li s-a sugerat să apeleze la poliție, fără a fi informate despre alte SAP sau referite la acestea (2 VVF);

⁴¹ Interviu cu un procuror, localitatea B., 12 iunie 2013.

⁴² Interviu cu un specialist din Centrul de plasament, localitatea B., 12 iunie 2012.

⁴³ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 01 august 2013.

⁴⁴ Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

- VVF care au fost identificate de specialiști și cărora li s-a propus SAP (la nivel național, raional sau comunitar), dar care au refuzat din diverse motive această propunere (2 VVF).

Profilul psiho-social al acestor 20 femei, VVF relevă următoarele caracteristici:

- Vârsta: 32-52 ani;
- Statutul marital: căsătorite -15; concubinaj-4; văduvă-1;
- Nivelul de educație: studii medii incomplete (9 femei); școala generală (7 femei); școala profesională/de meserii (3 femei); studii superioare (o femeie);
- Ocupația de bază: șomeră (7 femei); muncește ocazional (cu ziua) (6 femei); lucrează în sfera vânzărilor sau serviciilor (2 femei); angajată în agricultură (2 femei); muncește ocazional în Rusia (o femeie); concediu de maternitate (1 femeie); angajată la grădiniță (o femeie);
- Numărul copiilor: 1 copil (1 femeie); 2 copii (10 femei); 3 copii (7 femei); 4 copii (1 femeie); fără copii (1 femeie);
- Mediul de trai: 14 femei din mediul rural, 6 femei din mediul urban;
- 16 femei au menționat că provin din familii în care mama lor la fel suferea de VF deci fiind obișnuite cu violența, iar majoritatea din ele nu se autoidentificau în calitate de VVF;
- 11 femei au menționat că femeia trebuie să se supună opiniei soțului/partenerului, chiar dacă nu este de acord;
- 13 femei nu au încredere în nici o organizație (dintre care 9 femei au menționat că polițistul nu are nici o autoritate în sat);
- 17 femei cred că în viața lor nimic nu se poate schimba, ele nu cred în forțele proprii sau se tem de schimbări în viață;
- 18 femei nu cred că cineva le poate ajuta.

Neîncrederea în forțele proprii, în posibilitățile de a schimba spre bine viața lor cât și în organizațiile cu funcții de asistență și protecție, indică încă odată necesitatea aplicării măsurilor de identificare proactivă a VVF și facilitarea accesului imediat la serviciile de asistență și protecție.

Cauzele neadresării sau refuzului serviciilor de asistență și protecție

Așa cum a fost menționat mai sus, în cadrul prezentului studiu majoritatea femeilor VVF care nu au beneficiat de SAP, acceptau VF ca un fenomen firesc, aveau puțină speranță și încredere atât în posibilitatea unei schimbări spre bine, cât și în forțele proprii și ajutorul din exterior. Una din cauzele relevante a neadresării după ajutor, în opinia psihologilor, constă în specificul **profilului psihologic** al victimelor VF, afectate de stresul post-traumatic, care le face neputincioase în fața problemei VF. O femeie, VVF, a mărturisit: *„Eu trăiam ca într-o ceață, trăiam cu ziua de azi – dacă nu m-a ucis azi, mulțumeam lui Dumnezeu că pot*

în continuare să-mi ridic copiii⁷⁴⁵. Mai mulți specialiști au indicat în cadrul interviurilor că fără ajutor din exterior, este foarte puțin probabil ca VVF să poată rupe cercul violenței, în special dacă au suferit mai mulți ani la rând: ele sunt dezorientate și au un grad sporit de dependență față de abuzatori^{46, 47, 48, 49}.

Printre cauzele neapelării indicate de VVF care nu au beneficiat de SAP, a mai fost **rușinea și frica de marginalizare**: „Ce o să spună consătenii și rudele mele?”^{50, 51, 52}; „femeile se tem de gura lumii”^{53, 54, 55, 56}; „VVF sunt învinuite de membrii comunității că dacă este bătută înseamnă că merită, nu este o soție și o mamă bună...”⁵⁷; „îmi era rușine că copiii mei o să rămână fără tată...”⁵⁸. Această cauză a fost enunțată atât de VVF, cât și specialiștii intervievați. În acest context, se impune necesitatea dezvoltării unor programe de fortificare a încrederii în sine a femeilor și de depășire a situațiilor problematice.

În același context, VVF se consideră a fi neputincioase în momentul ruperii legăturii cu agresorul, considerându-l unica persoană care întreține familia. În acest caz, victimele nu doresc să depună cerere la poliție, motivând că nu se vor isprăvi singure cu lucrul „bărbătesc” din gospodărie^{59, 60}. Foarte des VVF sunt puse în situația de a lua o decizie înainte de al denunța sau nu pe agresor la poliție⁶¹, dar deseori renunță din cauza că tot ele vor fi nevoite să achite amenda.^{62, 63, 64, 65, 66} Dat fiind faptul că unele VVF știau despre răspunderea penală pe care o poate purta soțul lor pentru actele de violență, ele se temeau de consecințele /repercusiunile nejustificate real asupra copiilor deoarece „tatăl copiilor urma să fie înregistrat cu antecedente penale, ceea ce le-ar împiedica copiilor să se angajeze în câmpul muncii pe viitor”^{67, 68}.

Majoritatea absolută a femeilor nu au apelat după ajutor, deoarece nu cunoșteau, în afară de poliție, la cine ar putea să se adreseze, și pentru că nu aveau încredere că cineva le poate aju-

⁴⁵ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 43 ani, mama a 3 copii, 14 iulie 2013.

⁴⁶ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea M., 13 iunie 2013.

⁴⁷ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

⁴⁸ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea B., 12 iunie 2013.

⁴⁹ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea I., 24 iunie 2013.

⁵⁰ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Sudul Republicii, 42 ani, mama a 3 copii, 07 iulie 2013.

⁵¹ Interviu cu un asistent social, localitatea N., 08 iulie 2013.

⁵² Interviu cu un specialist din ONG, localitatea J., 29 iulie 2013.

⁵³ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea C., 28 iunie 2013.

⁵⁴ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea C., 28 iunie 2013.

⁵⁵ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

⁵⁶ Interviu cu un asistent social, localitatea U., 04 iulie 2013.

⁵⁷ Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea B., 12 iunie 2013.

⁵⁸ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui orașel din Centrul Republicii, 41 ani, mama a 2 copii, 06 iulie 2013.

⁵⁹ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 49 ani, mama a 3 copii, 13 iulie 2013.

⁶⁰ Interviu cu un oficial din MAI, 23 iulie 2013.

⁶¹ Interviu cu un oficial din MAI, 23 iulie 2013.

⁶² Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 49 ani, mama a 1 copil, 14 iulie 2013.

⁶³ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui orașel din Centrul Republicii, 41 ani, mama a 2 copii, 06 iulie 2013.

⁶⁴ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 34 ani, fără copii, 13 iulie 2013.

⁶⁵ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Sudul Republicii, 48 ani, mama a 2 copii, 07 iulie 2013.

⁶⁶ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui orașel din Nordul Republicii, 38 ani, mama a 2 copii, 24 iulie 2013.

⁶⁷ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui orașel din Centrul Republicii, 36 ani, mama a 3 copii, 06 iulie 2013.

⁶⁸ Interviu cu un oficial din MAI, 23 iulie 2013.

ta în situația creată (18 femei VVF). Unele VVF au menționat că nu au apelat după ajutor deoarece nu au încredere în organele abilitate – în poliție.^{69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77} sau în asistenți sociali din cadrul primăriei satești.^{78, 79} Unul din motive ar putea fi, în opinia unor specialiști intervievați, situațiile când VVF au rămas profund decepționate de calitatea/efectul intervenției efectuate⁸⁰. În opinia VVF, primarii sunt cei care nu trebuie să fie indiferenți față de cazurile de VF din localitatea unde activează. Astfel, mai multe VVF au explicat: „*Dacă primarului care e aproape de mine îi indiferent ce să mai zici de alte organizații?*”^{81, 82, 83, 84}. Plus la aceasta, mai multe VVF au declarat că nu apelează după ajutor din cauza fricii că asistentul social din sat nu va asigura confidențialitatea cuvenită.^{85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92} În mai multe cazuri VVF nu apelează după ajutor din frică să nu sporească intensitatea abuzurilor.^{93, 94, 95, 96, 97, 98, 99} Multe femei sunt îngrijorate în grija cui să lase copiii și gospodăria, în cazul în care va fi nevoie să plece de acasă.^{100, 101, 102, 103, 104} Alte VVF au indicat că nu au apelat la poliție sau la alte structuri din cauza că se temeau că vor fi alungate de soțul abuziv de acasă, iar lipsa unui spațiu locativ la fel ca și dependența financiară de soț/partener, în special în cazurile

-
- ⁶⁹ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Sudul Republicii, 42 ani, mama a 3 copii, 07 iulie 2013.
- ⁷⁰ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 43 ani, mama a 3 copii, 14 iulie 2013.
- ⁷¹ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 51 ani, mama a 2 copii, 14 iulie 2013.
- ⁷² Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui orașel din Nordul Republicii, 38 ani, mama a 2 copii, 24 iulie 2013.
- ⁷³ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Sudul Republicii, 52 ani, mama a 3 copii, 07 iulie 2013.
- ⁷⁴ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 39 ani, mama a 2 copii, 14 iulie 2013.
- ⁷⁵ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Sudul Republicii, 52 ani, mama a 3 copii, 07 iulie 2013.
- ⁷⁶ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 49 ani, mama a 2 copii, 14 iulie 2013.
- ⁷⁷ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.
- ⁷⁸ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 37 ani, mama a 2 copii, 13 iulie 2013.
- ⁷⁹ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Sudul Republicii, 40 ani, mama a 3 copii, 07 iulie 2013.
- ⁸⁰ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.
- ⁸¹ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui orașel din Nordul Republicii, 38 ani, mama a 2 copii, 24 iulie 2013.
- ⁸² Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 49 ani, mama a 1 copil, 14 iulie 2013.
- ⁸³ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Sudul Republicii, 42 ani, mama a 3 copii, 07 iulie 2013.
- ⁸⁴ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 01 august 2013.
- ⁸⁵ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Sudul Republicii, 42 ani, mama a 3 copii, 07 iulie 2013.
- ⁸⁶ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 46 ani, mama a 3 copii, 13 iulie 2013.
- ⁸⁷ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 49 ani, mama a 2 copii, 14 iulie 2013.
- ⁸⁸ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 39 ani, mama a 2 copii, 14 iulie 2013.
- ⁸⁹ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 49 ani, mama a 3 copii, 13 iulie 2013.
- ⁹⁰ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 01 august 2013.
- ⁹¹ Interviu cu un asistent social, localitatea O., 28 iunie 2013.
- ⁹² Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea G., 05 iunie 2013.
- ⁹³ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Sudul Republicii, 48 ani, mama a 2 copii, 07 iulie 2013.
- ⁹⁴ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Sudul Republicii, 40 ani, mama a 3 copii, 07 iulie 2013.
- ⁹⁵ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 34 ani, fără copii, 13 iulie 2013.
- ⁹⁶ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 39 ani, mama a 2 copii, 14 iulie 2013.
- ⁹⁷ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui orașel din Nordul Republicii, 45 ani, mama a 2 copii, 24 iulie 2013.
- ⁹⁸ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea M., 13 iunie 2013.
- ⁹⁹ Interviu cu un asistent social, localitatea K., 25 iunie 2013.
- ¹⁰⁰ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui orașel din Nordul Republicii, 42 ani, mama a 4 copii, 24 iulie 2013.
- ¹⁰¹ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui orașel din Centrul Republicii, 32 ani, mama a 2 copii, 06 iulie 2013.
- ¹⁰² Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui orașel din Centrul Republicii, 36 ani, mama a 3 copii, 06 iulie 2013.
- ¹⁰³ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din centrul Republicii, 43 ani, mama a 3 copii, 14 iulie 2013.
- ¹⁰⁴ Interviu cu un asistent social, localitatea K., 25 iunie 2013.

femeilor cu copii sub 2 ani.^{105, 106, 107} le făcea să îndure VF.^{108, 109, 110, 111} Două femei intervievate au încercat să se autoînvinuiască pentru refuzul de a apela după ajutor la organizații abilitate^{112, 113}, iar unii specialiști indică aceste tendințe la fiecare a treia femeie consiliată care nu a fost identificată anterior de specialiști în calitate de VVF.^{114, 115}

Cele mai vulnerabile victime ale violenței în familie

Unele categorii de victime pot fi afectate într-o măsură mai mare decât altele, în special cele pentru care violența se datorează apartenenței unui grup vulnerabil, cum ar fi femeile din mediul rural din raioanele unde nu există servicii pentru VVF¹¹⁶, femeile la diferite etape ale vieții, cum ar fi femeile în etate sau invers, femeile tinere cu copii mici^{117, 118} persoane cu dizabilități^{119, 120} femeile care aparțin minorităților etnice cultura cărora nu încurajează raportarea VF, cum ar fi eventual găgăuzi.^{121, 122, 123} Ținând cont de faptul că actualmente în țară nu există servicii pentru bărbați -VVF, cum ar fi centre de plasament, această categorie, teoretic, la fel ar aparține grupului victimelor celor mai vulnerabile.¹²⁴ Totodată, de menționat că în Republica Moldova practic lipsesc studii care ar scoate în evidență aceste grupuri a VVF, la fel ca și factorii de vulnerabilitate față de VF.

Astfel, persoanele cele mai vulnerabile față de VF sunt persoanele care, din anumite motive/circumstanțe, au cele mai puține șanse să se adreseze după ajutor și să scape din situația de violență.

2.3. Victimele violenței în familie care au beneficiat de serviciile de asistență și protecție

Profilul victimelor care au beneficiat de serviciile de asistență și protecție

Femeile -VVF care au ajuns să beneficieze de SAP au fost intervievate în cadrul acestei studii, în mare parte chiar în centrele de plasament unde femeile și copiii acestora erau înca-

¹⁰⁵ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui orașel din Nordul Republicii, 42 ani, mama a 4 copii, 24 iulie 2013.

¹⁰⁶ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui orașel din Centrul Republicii, 32 ani, mama a 2 copii, 06 iulie 2013.

¹⁰⁷ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 37 ani, mama a 2 copii, 14 iulie 2013.

¹⁰⁸ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 49 ani, mama a 2 copii, 14 iulie 2013.

¹⁰⁹ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui orașel din Nordul Republicii, 45 ani, mama a 2 copii, 24 iulie 2013.

¹¹⁰ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea C., 28 iunie 2013.

¹¹¹ Interviu cu un asistent social, localitatea K., 25 iunie 2013.

¹¹² Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 34 ani, fără copii, 13 iulie 2013.

¹¹³ Interviu cu o VVF care nu a beneficiat de SAP, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 51 ani, mama a 2 copii, 14 iulie 2013.

¹¹⁴ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

¹¹⁵ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea D., 11 iunie 2013.

¹¹⁶ Interviu cu un specialist de la ONG, localitatea J., 29 iulie 2013.

¹¹⁷ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea M., 13 iunie 2013.

¹¹⁸ Interviu cu un asistent social, localitatea E., 13 iunie 2013.

¹¹⁹ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea M., 13 iunie 2013.

¹²⁰ Interviu cu un specialist de la Centru de plasament, localitatea D., 11 iunie 2013.

¹²¹ Interviu cu un asistent social, localitatea N., 08 iulie 2013.

¹²² Interviu cu un specialist de la ONG, localitatea J., 29 iulie 2013.

¹²³ Interviu cu un asistent social, localitatea U., 04 iulie 2013.

¹²⁴ Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

drați în programe de rehabilitare/intervenție de criză. Referitor la aspectele relaționării VVF cu diferite structuri abilitate cu funcții de asistență și protecție a VVF, analiza informațiilor oferite de către aceste femei a permis trasarea câtorva trăsături comune :

- Aceste VVF singure s-au adresat la organizațiile competente (15 femei);
- În mare parte, aceste femei au apelat la poliție sau au aflat despre Centrele de plasament de la asistenții sociali din localitatea natală (13 femei);
- VVF care au fost identificate de specialiști la nivel local, cărora li s-a propus SAP, inițial au refuzat propunerea, dar ulterior aflându-se în situația de criză au apelat după ajutor (5 VVF).

Profilul psiho-social al celor 20 femei - VVF intervievate relevă următoarele caracteristici:

- Vârsta: 19-84 ani;
- Statutul marital: căsătorite -12; concubinaj-6; divorțate-2;
- Nivelul de educație: studii medii incomplete (10 femei); școala generală (6 femei); școala profesională/de meserii (3 femei); școală specială de tip internat (1 femeie);
- Ocupația de bază: șomeră (6 femei); muncește ocazional (cu ziua) (8 femei); lucrează în sfera vânzărilor sau serviciilor (3 femei); concediu de maternitate (2 femei); pensionară (0 femeie);
- Numărul copiilor: 1 copil (8 femei); 2 copii (3 femei); 3 copii (4 femei); 4 copii (3 femeie); 9 copii (0 femeie); fără copii (1 femeie);
- Mediul de reședință: 14 femei din regiunea rurală, 6 femei din regiunea urbană;
- 17 femei au menționat că provin din familii în care mama lor la fel suferea de VF, deci fiind obișnuite cu violența, ceia ce le făcea să îndure VF un timp mai îndelungat până a se decide să apeleze după ajutor;
- 13 femei au menționat că, până a beneficia de SAP, tindeau să creadă că femeia trebuie să se supună opiniei soțului/partenerului, chiar dacă nu este de acord, dintre acestea 9 (la momentul interviului) au menționat că și-au schimbat opinia inițială;
- 17 femei cred că ele însele se pot ajuta, deși până la momentul adresării aveau dubii că se vor descurca singure sau că cineva le poate ajuta;
- 19 femei au menționat că au fost surprinse de existența unor organizații axate pe ajutorarea femeilor VVF și copiilor acestora, despre care ele niciodată nu cunoșteau.
- 20 femei – beneficiare ale SAP au menționat că dacă ar avea posibilitatea să întoarcă timpul înapoi, ar proceda la fel.

Astfel, comparând profilurile psiho-sociale a femeilor care au beneficiat de SAP și care nu au beneficiat de acestea, la ultima categorie se observă atitudinea stereotipizată și tendința de a „normaliza” VF, a se autoacuză în situațiile de VF, dificultăți în autoidentificare în calitate de persoană care trebuie ajutată, lipsa informațiilor despre serviciile existente și competențele acestora, lipsa încrederii în forțele proprii și în organizațiile care le-ar putea ajuta.

Circumstanțele în care victimele apelează după ajutor

În toate cazurile, femeile VVF au fost abuzate psihologic și fizic, uneori cu traumatisme severe suportate, apelând după ajutor atunci când exista un pericol real pentru viața lor. Printre cauzele principale care le fac să apeleze după ajutor, menționate de specialiștii intervievați, dar și de către victime însuși, era abuzul fizic sau chiar tentative de abuz sexual a partenerului/soțului față de copii¹²⁵, ¹²⁶, iar specialiștii intervievați au confirmat frecvența acestor situații care servesc drept „ultima picătură” care le face pe VVF să se decidă să părăsească partenerul abuziv, astfel instinctul matern având un rol important în luarea acestei decizii.¹²⁷, ¹²⁸, ¹²⁹, ¹³⁰, ¹³¹

La momentul apelării după ajutor, toate femeile -VVF aveau o frică pronunțată față de agresor care s-ar putea răzbuna, o îngrijorare de care prestatorii de servicii trebuie să țină cont pentru asigurarea securității VVF și copiilor acestora. Printre alți factori care le-au făcut pe femei -VVF să apeleze la un psiholog de la Telefonul de Încredere, au fost situațiile din viața conjugală cum ar fi aflarea despre adulterul din partea partenerului/soțului care a determinat-o să nu mai îndure violența, situațiile în care violența a avut loc în fața rudelor, atunci când VVF s-au angajat în câmpul muncii și a simțit independența financiară de partenerul abuziv, când este alungată de acasă sau când au fost sfătuite de prieteni/grupuri profesionale să apeleze după ajutor.¹³²

---

¹²⁵ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, 38 ani, locuitoarea unui sat din Sudul Moldovei, mama a un copil, 12 iunie 2013.

¹²⁶ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, 37 ani, locuitoarea unui sat din Sudul Moldovei, mama a 4 copii, 11 iunie 2013.

¹²⁷ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea C., 28 iunie 2013.

¹²⁸ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea M., 13 iunie 2013.

¹²⁹ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea B., 12 iunie 2013.

¹³⁰ Interviu cu un specialist din Centru de plasament, localitatea A., 25 iunie 2013.

¹³¹ Interviu cu un asistent social din localitatea K., 25 iunie 2013.

¹³² Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

III. REALIZAREA DREPTULUI LA PROTECȚIE ȘI ASISTENȚĂ AL VICTIMELOR: OPINIILE VICTIMELOR DESPRE SERVICIILE OFERITE ȘI PROBLEMELE IDENTIFICATE DE CĂTRE SPECIALIȘTI

3.1. Cunoștințele victimelor despre drepturile lor

Conform datelor studiului BNS, doar 39% de femei victime ale violenței fizice sau sexuale din mediul urban și 33% din mediul rural au declarat că au auzit despre Legea nr.45-XVI. Femeile-victime ale violenței sunt puțin satisfăcute de măsurile de protecție asigurate de către cadrul legal respectiv: 43,1% consideră că legea este inefficientă, ceea ce ar putea fi motivul de bază pentru insatisfacția victimelor privind serviciile oferite de sistemul național în baza Legii nr. 45-XVI.¹³³

De menționat, că în cadrul prezentului studiu absolut toate VVF intervievate din categoria celor care au beneficiat de SAP, au relatat că cunoșteau despre Legea nr. 45-XVI, aflând despre ea deja de la specialiști, iar dintre VVF care nu au beneficiat de SAP, numai fiecare a cincea femeie a declarat că cunoștea despre această lege. Totodată, fiind rugate să-și expună opinia referitor la utilitatea Legii nr. 45-XVI pentru VVF, femeile care au beneficiat de SAP, au fost mult mai specifice, menționând posibilitatea obținerii OP, pedepsirii abuzatorului, plasării în adăpost, aceste opțiuni lipsind la intervievatele VVF care nu au beneficiat de SAP. Intervievatele care au menționat că au auzit despre Legea nr.45, fiind rugate să se expună vis-a-vis de conținutul acesteia și în ce mod poate fi utilă pentru VVF, au oferit răspunsuri care corespundeau în mare parte cu serviciile de care au beneficiat (în special plasament în centre de profil) sau despre care au fost informate de organizațiile-prestatoare de servicii. Câteva din ele totuși nu au putut oferi un răspuns concret.

Pe de altă parte, nu este de mirare că majoritatea VVF care nu au beneficiat de SAP, nu cunoșteau despre Legea nr.45-XVI, iar cele care inițial menționaseră că cunosc, nu au putut oferi mai multe detalii despre utilitatea acesteia pentru VVF. Astfel, unele din ele au menționat că *“această Lege descrie cum trebuie să lucreze polițistul/organele de drept”*, în mod ambiguu asociind legea cu instrumente pe care trebuie să le folosească organele de drept în lucrul său fără a face legătura cu propriile drepturi legale (vezi Tabelul 2).

¹³³ Violența față de femei în familie în Republica Moldova. BNS.-Chișinău, 2011. P.57. Poate fi accesat la http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Violenta/Raport_violenta_fam.pdf

TABELUL 2. Distribuția femeilor VVF după nivelul de cunoaștere despre Legea nr.45, utilitatea acesteia pentru VVF și drepturile acestora, după experiența de a beneficia de SAP sau lipsa acestei experiențe

Întrebare/categoria respondenților VVF:	VVF care au beneficiat de SAP (Total: 20 femei)	VVF care au nu beneficiat de SAP (Total: 20 femei)
“Cunoașteți despre existența Legii privind prevenirea și combaterea violenței în familie?”	“Da”-20 “Nu”-0	“Da”-4 “Nu”-16
“În mod real, cu ce poate fi de folos Legea pentru VVF/care prevederi credeți că sunt utile/oferă posibilități VVF pentru a le oferi asistența și protecția?”	(multiple răspunsuri formulate de interviuate) - “posibilitatea de a pedepsi abuzatorul”-12 - “posibilitatea obținerii OP”-10 - “posibilitatea de a fi plasată în adăpost”-5 - “tratament medical”-3 - “Am auzit despre această Lege, dar nu cunosc detalii/îmi este greu să răspund, știu că aceasta vine pentru a stopa/combate VF”-3 - “această Lege descrie cum trebuie să lucreze polițistul”-1	“Nu știu”-16 - “această Lege descrie cum trebuie să lucreze polițistul/organele de drept”-2 - “Am auzit despre această Lege, dar nu cunosc detalii/îmi este greu să răspund, știu că aceasta vine pentru a stopa/combate VF”-2
“Cunoașteți despre faptul că VVF pot beneficia de careva drepturi?”	“Da”-19 “Îmi este greu să răspund”-1	“Da”-4 “Nu”-16
“Ce drepturi credeți că au VVF?”	(multiple răspunsuri formulate de interviuate) - “Dreptul de a pedepsi abuzatorul prin lege”-12 - “dreptul de a fi izolată de abuzator/beneficia de OP”-10 - “dreptul la un loc de trai temporar”-6 - “dreptul la asistență juridică”-5 - “dreptul la asistență socială”-4 - “dreptul la asistență medicală”-3 - “dreptul la asistență psihologică”-1 - “Îmi este greu să răspund”-1	- “Dreptul de a pedepsi abuzatorul prin lege”-2 - “Dreptul de a se divorța”-1 - “Cred că sunt careva drepturi, dar trebuie să mă interesezi”-1

O bună parte din specialiștii intervievați atât din structurile de stat, cât și din organizațiile neguvernamentale au menționat că VVF nu cunosc despre Legea nr. 45-XVI și drepturile sale. În acest context, este relevantă situația expusă de un avocat interviuat, care lucrează de mai mulți ani cu VVF, menționând că $\frac{3}{4}$ din beneficiarele sale nu cunosc despre drepturile sale¹³⁴. Unii psihologi intervievați au presupus că necunoașterea prevederilor legale și a drepturilor sale întărește sentimentul de neîncredere în forțele proprii și chiar uneori autoînvinuire în situațiile de VF¹³⁵. În plus, necunoașterea prevederilor legale și a drepturilor sale, dat fiind portretul psiho-social al victimelor VVF, ar putea contribui la apariția unor așteptări eronate față de SAP, iar aceste percepții greșite fac uneori dificilă stabilirea contactului și oferirea ajutorului necesar.¹³⁶

¹³⁴ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

¹³⁵ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea C., 28 iunie 2013.

¹³⁶ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

Informarea VVF despre drepturile sale și încurajarea să-și apere aceste drepturi este o modalitate și o oarecare asigurare că VVF până la urmă vor beneficia de aceste drepturi¹³⁷. În opinia unor specialiști intervievați, din momentul în care VVF este informată și solicită în mod expres de la polițist emiterea OP, sunt mai multe șanse că procedura emiterii OP să fie inițiată, deoarece cunoașterea de către VVF a drepturilor sale îl responsabilizează pe polițist. Potrivit unui oficial din cadrul MAI, în cadrul sistemului organelor afacerilor interne există un mecanism intern de sancționare, care este menit să responsabilizeze și să eficientizeze prestația polițistului¹³⁸. Într-adevăr, într-un caz VVF care a beneficiat de SAP a menționat că avocata din centru i-a oferit o broșură care descria drepturile și legislația din domeniu, pe care ea a prezentat-o polițistului, care îi refuza să înregistreze cererea, și acest fapt l-a făcut pe polițist să inițieze imediat procedura legală.¹³⁹

În același timp, cunoașterea drepturilor legale de către VVF ar putea să influențeze și comportamentul agresorilor. Astfel, una din VVF și-a manifestat satisfacția cunoașterii drepturilor sale legale (deja de la juristul Centrului) și beneficiilor, astfel că explicându-i-le fostului soț aceasta l-a făcut mai responsabil față de ea și de copilul lor¹⁴⁰. Un consultant de la Telefonul de Încredere a adus mai multe exemple când VVF, fiind informate despre drepturile sale, au fost speriate de consecințele care pot eventual apărea, în opinia lor, dacă vor decide să beneficieze de drepturile sale. În multe cazuri, VVF au nevoie de timp pentru a se decide. Aflându-se într-o relație de co-dependență, în momentul în care află despre posibilitatea evacuării soțului abuziv din locuința comună, așa cum prevede OP, ele manifestă un comportament victim, demonstrându-și atașamentul patologic prin grija excesivă față de condițiile în care se va afla agresorul în afara domiciliului și riscurile (pentru viața și sănătatea lui fizică și mentală) la care el va fi eventual expus.¹⁴¹

În opinia unui procuror cu experiență anterioară și de avocat pentru VVF într-un centru de drept specialiștii ar trebui să aibă grijă nu numai cât de bine sunt informate victimele despre drepturile sale, dar în deosebi despre faptul pe cum aceste drepturi legale a VVF sunt realizate în practică. În opinia acestuia, *„pe VVF nu le interesează atât de mult partea teoretică a problemei și cadrul normativ existent, dar le interesează să nu fie abuzate, să aibă un trai decent, iar asta deja ține de responsabilitatea structurilor de stat și funcționarilor publici să respecte drepturile atât a victimelor, cât și a infractorilor”*¹⁴².

Un psiholog din centru de plasament a indicat că *„Femeile VVF revenind după prima, a doua ședință de judecată, par a fi cu totul alte persoane. . . pare un nonsens, dar ele pentru prima dată se simt cetățeni ai unei țări, care le apără drepturile lor. Ele în general nu știau că au drepturi”*¹⁴³.

¹³⁷ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

¹³⁸ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

¹³⁹ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoarea unui sat din Centrul Republicii, 43 ani, mama a 3 copii, 06 iunie 2013.

¹⁴⁰ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, 27 ani, locuitoarea a unui sat din Nordul Republicii, mama a 2 copii, 04 iunie 2013.

¹⁴¹ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

¹⁴² Interviu cu un procuror, localitatea B., 12 iunie 2013.

¹⁴³ Interviu cu un psiholog, Centrul de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

Astfel, cunoașterea de către VVF a drepturilor sale sporesc șansele că acestea până la urmă vor beneficia de ele, iar ajutorul SAP este indispensabil în realizarea efectivă a drepturilor persoanelor care suferă în urma VF.

3.2. Servicii de plasament

În cadrul prezentului studiu au fost identificate 16 centre în toată țara care pot oferi servicii de cazare VVF. Acestea sunt în mare parte centre maternale¹⁴⁴ administrate de consiliile raionale, centre de plasament pentru mamă-copil, centru de reabilitare, centru de criză sau apartamente sociale administrate de ONG-uri. Centrul și Nordul Moldovei, și în special capitala republicii, sunt cele mai bine dotate cu servicii de tip plasament pentru VVF, dispunând chiar de un adăpost și un centru de criză destinat direct VVF¹⁴⁵, iar la Sudul Moldovei există doar două Centre maternale care pe departe nu acoperă necesitățile reale din regiune^{146, 147, 148, 149}. Într-un caz VVF a fost referită la Centrul Maternal din Sudul Republicii amplasat în alt raion decât locul de trai a femeii, iar plasarea VVF nu a fost posibilă în mod urgent din cauza problemei birocratice cu Consiliul raional, și până la urmă femeia a refuzat să se deplaseze în capitală care este prea departe de locui ei de trai¹⁵⁰. Un polițist de la sudul republicii a menționat că într-un caz grav, din cauza lipsei unui centru de plasament în regiunea lor, o VVF a fost adăpostită de către asistentul social la domiciliul acestuia¹⁵¹. Astfel, lipsa unui Centru de plasament în raza raionului unde locuiesc VVF este un impediment care le face să ezite să beneficieze de SAP.

Deși personalul Centrului tot mai des practică plasarea imediată a VVF în situații de criză, ținând cont de situația victimei, rezolvând pe parcursul zilelor următoare toate procedurile de rigoare, totuși, plasarea în regim de urgență rămâne problematică. Chiar dacă femeia și copiii inițial sunt cazați în izolator, pînă la definitivarea controlului medical, ulterior conform rezultatelor investigațiilor medicale pot fi diagnosticați cu maladii care sunt contraindicate plasării beneficiarilor în centru (de exemplu, tuberculoză, schizofrenie etc.). Deși, conform regulamentului centrului, aceste persoane nu trebuie să rămână în centrul de plasament, totodată, neexistînd instituții specializate pentru victimele violenței în familie cu asemenea probleme, în practică acestea rămân în centre¹⁵². Un colaborator al Centrului maternal a menționat că în ultimul timp tot mai multe VVF referite la centru, aveau probleme mentale, care se manifestau prin comportament agresiv, săreau cu cuțitul la alte beneficiare

¹⁴⁴ În general, centrele maternale au fost inițial create în orașele mari pentru a preveni abandonul copiilor în rîndul tinerelor mame fără loc de trai, iar treptat au început să ofere servicii și pentru femei VVF preponderent cu copii și ca regulă, pentru a fi plasate în centre maternale gen adăpost, femeile trebuie să fie originale din raionul respectiv iar copiii lor să fie pînă la vârsta școlară. De multe ori, femeile tinere cu risc de abandon a copiilor provin din familii unde are loc violența, deși VVF nu conștientizează acest lucru (interviu cu un specialist din Centrul de plasament, localitatea A., 25 iunie 2013).

¹⁴⁵ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

¹⁴⁶ Interviu cu un specialist din Centrul de plasament, localitatea D., 11 iunie 2013.

¹⁴⁷ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea J., 29 iulie 2013.

¹⁴⁸ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

¹⁴⁹ Interviu cu un polițist, localitatea N., 02 iulie 2013.

¹⁵⁰ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea J., 29 iulie 2013.

¹⁵¹ Interviu cu un polițist, localitatea N., 02 iulie 2013.

¹⁵² Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea A., 25 iunie 2013.

și abuzau copiii, și deoarece prezentau un pericol eminent pentru viața și sănătatea altor beneficiare cazate, personalul centrului a fost nevoit să le refuze plasamentul¹⁵³. Deși reglementul centrului prevede plasarea doar mamelor cu copii, ca o excepție, o VVF în vârstă de 84 de ani, a fost plasată în centrul de plasament. Vârșnica a împărtășit preocupările sale: „Știu că acest centru este predestinat mai mult femeilor cu copii, și sunt mulțumită că m-au acceptat pe mine, ținând cont că bătrânii au mai multe probleme de sănătate, poate cer mai multă susținere în plan moral, vreau să cred că nu ocup locul unei tinere care este într-o situație mai dificilă”¹⁵⁴.

Interviurile au constatat că unele centre maternale de tip adăpost nu au fonduri pentru a asigura un sistem adecvat de securitate pe timp de noapte sau pentru a menține paza, deseori împreună cu beneficiarele specialiștii din centru, în așteptarea intervenției poliției locale, sunt expuși riscului de agresiune din partea abuzatorilor,^{155, 156}. Totuși, pentru a asigura reabilitarea psihologică efectivă, este crucial ca VVF să se simtă în siguranță în centrul de plasament¹⁵⁷.

În opinia mai multor angajați a centrelor maternale, din cauza deficiențelor financiare, insuficienței personalului, cum ar fi asistenți sociali, psiholog, personal auxiliar, eficacitatea intervențiilor este periclitată^{158, 159, 160}. Din cauza statelor de personal insuficiente și sarcinii mare de muncă, unii asistenți sociali au raportat regim supraîncărcat de muncă care contribuie la dezvoltarea sindromului arderii profesionale^{161, 162}. Unele servicii de plasament au indicat insuficiența fondurilor (cheltuieli de transport) pentru a efectua monitorizarea situației beneficiarelor după părăsirea adăpostului¹⁶³. Mai multe centre de plasament au indicat că, dacă aprovizionarea cu hrană este suficientă, atunci foarte puțini bani sunt alocați pentru procurarea hainelor și a produselor igienice pentru copii^{164, 165, etc.}

O problemă serioasă cu care se confruntă VVF, confirmată și de angajații serviciilor de plasament, este găsirea locului de trai pentru beneficiare după ieșire din plasament. Un asistent social dintr-un centru maternal a menționat o experiență pozitivă când au putut procura pentru 7 VVF case de locuit în alte localități rurale, din sursele oferite de fondul local și economiile ajutorului financiar organizat prin intermediul DAS¹⁶⁶.

¹⁵³ Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea D., 11 iunie 2013.

¹⁵⁴ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui oraș din Nordul Republicii, 84 ani, fără copii, 21 iunie 2013.

¹⁵⁵ Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea D., 11 iunie 2013.

¹⁵⁶ Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea F., 21 iunie 2013.

¹⁵⁷ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

¹⁵⁸ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea A., 25 iunie 2013.

¹⁵⁹ Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea D., 11 iunie 2013.

¹⁶⁰ Interviu cu un avocat, Centru de plasament, localitatea G., 11 iulie 2013.

¹⁶¹ Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea D., 11 iunie 2013.

¹⁶² Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea A., 25 iunie 2013.

¹⁶³ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea A., 25 iunie 2013.

¹⁶⁴ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea A., 25 iunie 2013.

¹⁶⁵ Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea D., 11 iunie 2013.

¹⁶⁶ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea C., 28 iunie 2013.

Absolut toate VVF intervievate în cadrul prezentului studiu și-au exprimat satisfacția față de serviciile oferite și de atitudinea din partea personalului. Pentru ele plasarea în centre a însemnat nu numai eliminarea pericolului pentru viața și sănătatea lor, dar o mulțumire că ea poate fi protejată de stat, pentru agresor fiind un moment educativ că ea are unde pleca, cuiva îi pasă de VVF și că el poate fi atras la răspundere pentru faptele comise^{167, 168}.

În timp ce mai mulți specialiști din centrele de plasament pentru VVF au indicat că este necesar de a revizui durata aflării în adăpost, care în mare parte este de la 3 până la 6 luni, iar 3 luni este timp insuficient pentru reabilitare: VVF au nevoie de cel puțin 3 luni să-și aranjeze gândurile, să capete încredere, să înțeleagă dacă rămâne sau pleacă de la agresor, să-i dea lui o șansă dacă vrea să meargă la psiholog și să schimbe ceva în viziunea lui asupra vieții, și abia de reușesc să se încadreze în câmpul muncii¹⁶⁹.

Unii specialiști au atenționat necesitatea meditării asupra relevanței abordării și a tendinței de extindere a serviciilor de plasament destinate VVF și copiilor acestora versus necesitatea întreprinderii măsurilor mai drastice pentru scoaterea agresorului din locuință ca o măsură de protecție. În opinia acestora, nu doar din considerente că nu este posibil de a deschide câte un centru în fiecare localitate, dar ținând cont de conceptul propus spre implementare, de a scote în primul rând agresorul din casă. Argumentele pentru aceasta fiind „nu este normal ca femeia cu copiii să plece/schimbe obișnuințele, grădinița, să deregleze regimul copiilor pentru că este agresată, VVF trebuie să-și urmeze cursul normal firesc al vieții, iar agresorii trebuie să plece”¹⁷⁰. Alte argumente aduse de către specialiști sunt că după o perioadă de 3-6 luni de aflare în centrele specializate și cheltuieli de întreținere enorme, victimele sunt nevoite să se întoarcă într-un mediu familiar violent fiindcă puțin ce se întreprinde de către personalul centrelor pentru a soluționa cazurile de VF, iar agresorii sunt rareori sancționați, rareori sunt obligați să părăsească domiciliul¹⁷¹. Pe de altă parte, mai multe VVF sunt convinse că, comparativ cu locul lor de trai din sate, centrul de plasament este singurul loc securizat și confortabil unde ele pot discuta cu specialiști în care poți avea încredere¹⁷², unde ele se pot detașa de problemele casnice¹⁷³, unde pot discuta cu profesioniști. O VVF, beneficiara unui centru de plasament a menționat despre importanța intervenției psihologului în viața ei: „Așa specialist de care îmi era frică inițial – psihologul, m-a ajutat să înțeleg că sunt multe lucruri frumoase pentru care merită să lupti în viață”^{174, 175, 176}. Totuși, unele beneficiare au menționat unele dez-

¹⁶⁷ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 38 ani, mama a 2 copii, 28 iunie 2013.

¹⁶⁸ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 12 iulie 2013.

¹⁶⁹ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

¹⁷⁰ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

¹⁷¹ Interviu cu un procuror, localitatea B., 12 iunie 2013.

¹⁷² Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 27 ani, mama a 2 copii, 04 iunie 2013.

¹⁷³ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 38 ani, mama a 2 copii, 28 iunie 2013.

¹⁷⁴ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Sudul Moldovei, 35 ani, mama a 4 copii, 12 iunie 2013.

¹⁷⁵ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 27 ani, mama a 2 copii, 04 iunie 2013.

¹⁷⁶ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare unui sat din Nordul Republicii, 25 ani, mama a 3 copii, 24 iunie 2013.

avantaje a aflării pe o perioadă îndelungată în centru, înregistrând pierderi în gospodărie, dat fiind faptul că soțul bețiv a vândut frigiderul, mobila¹⁷⁷, iar alt soț, pentru ași angaja un avocat ca să-l scape de închisoare, a vândut vaca, sursă importantă de alimentare a copilului mic¹⁷⁸. În aceste condiții, ele nu au unde să se reîntoarcă.

De menționat că în Republica Moldova nu există centre de plasament pentru bărbați, VVF, deși un specialist a indicat că bărbații constituie 10-12%¹⁷⁹, iar statistica privind activitatea poliției în domeniul prevenirii și combaterii VF indică cota bărbaților, VVF, luați la evidență este cca 13% (vezi Tabelul 3).

3.3. Serviciile psihologului/psihiatrului

Unii actori din sistemul de asistență și protecție, în special reprezentanții organelor de drept, dar uneori și specialiștii din SASPE, nu cunosc și nu înțeleg starea psihologică a VVF, ceea ce uneori îi face pe acești specialiști să învinuiască victimele de comportamentul său. Pentru a înțelege starea psihologică a VVF, apărută în rezultatul violenței de mai mulți ani la rând, un psiholog din centru specializat de plasament pentru VVF a adus explicații: *„La aceste femei are loc denaturarea concepției de sine: părerea despre sine (propria persoană), pierderea autocontrolului și incapacitatea de autoapreciere, ele își pierd capacitatea de control a propriei vieți, deoarece răspunderea pentru viața ei este într-un fel în grija altei persoane. Asemenea situație este similară cu cea a persoanelor, care au suportat careva cataclisme serioase, înțelegând că de voința lor prea puțin ce depinde, ca după un cutremur care s-a produs pe neașteptate și care a ruinat toate planurile. În consecință, ele ajung să creadă că viața lor nu le mai aparține. Și acest moment este foarte important pentru reabilitare – noi trebuie să le redăm încrederea în sine, răspunderea pentru propria viață”*¹⁸⁰.

În acest sens, psihologul ajută VVF să înțeleagă cauza, cercul VF, să cunoască portretul victimei și al agresorului, să înțeleagă că asta nu este problema ei, ci a agresorului. Prin teste de autocunoaștere VVF se regăsesc în portretul victimei și sunt ajutate în depășirea comportamentul victim și stabilizarea stării emoționale¹⁸¹. Plus la aceasta, VVF sunt ajutate să înțeleagă că ceea ce se întâmplă, nu este normal, și este nevoie de a întreprinde măsuri¹⁸². Mai multe VVF care au beneficiat de SAP au indicat rolul important pe care l-a avut psihologul în viața lor pentru fortificarea unei poziții pro-active în viață. O beneficiară o menționat: *„După ce am mers la psiholog, mi s-a întărit credința că nu trebuie să te temi să faci schimbarea, și numai tu poți să îți schimbi viața așa cum vrei tu să o trăiești, psihologul mi-a zis după o discuție lungă - Pot să te felicit, zic, pentru ce, pentru așa viața grea? El - nu, pentru ca trecând prin atâtea greutăți - ai mintea lucidă, asta îi foarte rar, îi foarte rar... eu foarte mult m-am*

¹⁷⁷ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Sudul Moldovei, 35 ani, mama a 4 copii, 12 iunie 2013.

¹⁷⁸ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Sudul Republicii, 38 ani, mama a 3 copii, 11 iunie 2013.

¹⁷⁹ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 01 august 2013.

¹⁸⁰ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

¹⁸¹ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

¹⁸² Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

*bucurat, i-am mulțumit chiar, fiindcă de atâtea ori auzisem de la soț că sunt psihic nenormală, după atâtea pâlături în cap deja și eu aveam dubii că sunt sănătoasă la cap*¹⁸³. În multe cazuri psihologii, pentru a consolida încrederea beneficiarilor în forțele proprii, folosesc afirmația „dacă lor li s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat, atunci a trece prin instanță puțin ce contează în comparație cu experiența pe care au trăit-o”¹⁸⁴.

Referitor la necesitatea extinderii accesului la serviciile psihologului pentru VVF, mai mulți specialiști au indicat că serviciul psihologic este unul prioritar în soluționarea cazurilor de violență în familie și alte tipuri de încălcări ale drepturilor omului^{185, 186, 187}, insuficiența acestui serviciu fiind menționată ca cea mai slabă verigă în sistemul curent de asistență și protecție a VVF din țară, care practic lipsește în regiuni rurale, accesibil doar în unele centre raionale și municipii^{188, 189}, cu foarte puțini terapeuți care sunt specializați în Psihoterapia situațiilor de criză, Victimologie, Lucru cu agresorul¹⁹⁰. Câțiva specialiști au indicat că din cauzele finanțelor limitate alocate pentru statele de personal a centrelor maternale existente la nivel raional, psihologul activează o zi sau 2 pe săptămână, deseori cu un salariu simbolic, în timp ce VVF sunt o categorie de beneficiari care necesită consiliere și atenție zilnică, în special în perioada de criză^{191, 192, 193}. Unii specialiști au menționat că ar fi bine ca în fiecare DAS să activeze câte un psiholog^{194, 195, 196, 197} iar în unele DAS unde există psihologi, aceștia nu au pregătirea necesară pentru a lucra cu o asemenea categorie de beneficiari¹⁹⁸. Mai multe VVF care au beneficiat de SAP (intervievate în cadrul acestui studiu), au menționat necesitatea acestui serviciu, să fie deschise pe lângă DAS sau alte centre, la care primarii din sate ar putea referi VVF identificate de ei^{199, 200}. În cazul posibilităților limitate de a institui pe lângă DAS a unității de psiholog, unii specialiști au indicat necesitatea de a dezvolta, ca o alternativă, echipe mobile cu implicarea psihologului, serviciu care poate fi solicitat de asistenții sociali din sate mediind contactul cu VVF²⁰¹. Totuși, în caz de dezvoltare a serviciului echipei mobile, o provocare rămâne totodată problema neregularității accesării acestui serviciu mobil²⁰². Ca o alternativă a situațiilor în care VVF nu au posibilitatea să se deplaseze în centru raional pentru a accesa serviciile psihologului, serviciul telefonic

¹⁸³ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoarea unui sat din Centrul Moldovei, 43 ani, mama a 3 copii, 06 iunie 2013.

¹⁸⁴ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

¹⁸⁵ Interviu cu un polițist, localitatea N., 02 iulie 2013.

¹⁸⁶ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 01 august 2013.

¹⁸⁷ Interviu cu un procuror, localitatea B., 12 iunie 2013.

¹⁸⁸ Interviu cu specialist din ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

¹⁸⁹ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea G., 10 iunie 2013.

¹⁹⁰ Interviu cu un specialist din ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

¹⁹¹ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea A., 25 iunie 2013.

¹⁹² Interviu cu un specialist din Centru de plasament, localitatea D., 11 iunie 2013.

¹⁹³ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iulie 2013.

¹⁹⁴ Interviu cu un asistent social, localitatea K., 25 iunie 2013.

¹⁹⁵ Interviu cu un polițist, localitatea N., 02 iulie 2013.

¹⁹⁶ Interviu cu un asistent social, localitatea B., 12 iunie 2013.

¹⁹⁷ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea B., 12 iunie 2013.

¹⁹⁸ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea G., 10 iunie 2013.

¹⁹⁹ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoarea unui sat din Nordul Republicii, 38 ani, 2 copii, 28 iunie 2013.

²⁰⁰ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoarea unui sat din Sudul Republicii, 38 ani, 3 copii, 11 iunie 2013.

²⁰¹ Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

²⁰² Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iulie 2013.

Telefonul de Încredere, cu apel gratuit și confidențial, este o opțiune utilă pentru VVF²⁰³. Însă este nevoie de o informare largă a populației despre existența acestui serviciu.

Pe de altă parte, în condiția lipsei serviciului psihologului la nivel local, în opinia unor specialiști, asistentul/lucrătorul social din cadrul SASPF ar putea prelua parțial, după o instruire prealabilă, consilierea psihologică primară, ar putea oferi susținere morală, deoarece vic-timele deseori au nevoie de o susținere morală^{204, 205, 206}. Un asistent social care a participat la astfel de instruire, a adus un exemplu când instruirea primară pentru suport psihologic a ajutat-o să identifice un caz a VVF din localitatea sa: „o simplă povestioară despre care am aflat de la formatorul psiholog, mi-a ajutat să o fac pe o femeie din sat să vorbească despre VVF, femeie cu corpul vânăt, care inițial spunea că a căzut jos”²⁰⁷

În opinia mai multor specialiști intervievați, VVF deseori nu conștientizează utilitatea serviciului psihologic, confundă psihologul cu psihiatrul, deci este un specialist de care ele se sperie^{208, 209}. De menționat, că în cadrul prezentului studiu, 17 din 20 VVF care nu au beneficiat de SAP, percepeau rolul psihologului ca „specialist care lucrează cu oamenii nenormali”. Astfel, VVF intervievate relatează: „m-am gândit că o să-mi controleze sistemul nervos, reacția mea și ce comportament am”²¹⁰, „m-am gândit că în centru sunt femei cu dereglări psihice și vor să vadă dacă nu sunt bolnavă și eu”²¹¹, „oare ce am făcut că [personalul centrului] au făcut concluzia că sunt bolnavă la cap?”²¹²

Pentru a ajuta beneficiarele să înțeleagă ce ar însemna psihologul ca specialist, prestatorii de servicii îl asociază cu liderul cultului religios (Duhovnicul) la care ele se pot spovedi în condiția păstrării confidențialității²¹³. O altă modalitate aplicată de specialiști este discuția cu alte beneficiare, care de la egal la egal, le explică semnificația psihologului, mai ales că toate sunt încântate de prestația psihologului²¹⁴. Mai multe beneficiare a centrelor de plasament au menționat că psihologul le-a ajutat să înțeleagă mai multe lucruri din viață pe care nu le înțelegeau^{215, 216, 217}, etc. Un argument în plus pentru importanța reabilitării psihologice a

²⁰³ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

²⁰⁴ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea M., 13 iunie 2013.

²⁰⁵ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iunie 2013.

²⁰⁶ Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

²⁰⁷ Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

²⁰⁸ Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

²⁰⁹ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea G., 05 iunie 2013.

²¹⁰ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 27 ani, mama a 2 copii, 04 iunie 2013.

²¹¹ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 42 ani, mama a 3 copii, 04 iunie 2013.

²¹² Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 19 ani, fără copii, 05 iunie 2013.

²¹³ Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

²¹⁴ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea G., 05 iunie 2013.

²¹⁵ Interviu cu o VVF, beneficiara a unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 27 ani, mama a 2 copii, 04 iunie 2013.

²¹⁶ Interviu cu o VVF, beneficiara a unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Sudul Moldovei, 38 ani, mama a 3 copii, 11 iunie 2013.

²¹⁷ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Sudul Moldovei, 35 ani, mama a 4 copii, 12 iunie 2013.

VVF sunt situațiile când VVF cazate în centre de plasament aplică violența, ca o metodă de descărcare, asupra propriilor copii. În cazul mamelor cu băieți, VVF spune copilului că acesta seamănă cu tatăl lor, iar copilul, la rândul său, manifestă agresiune față de alți copii din centru²¹⁸.

Mai mulți specialiști au indicat că serviciul psihologului pentru Republica Moldova este la început de cale, necunoscut de publicul larg și se face prea puțin ca oamenii de rând să conștientizeze necesitatea acestui serviciu. Este necesar de a populariza acest serviciu astfel încât acesta să fie acceptat și de VVF și de agresorii, ca agresorii să conștientizeze nevoia acestui serviciu fără a fi impuși să-l urmeze²¹⁹. Un rol important în explicarea rolului psihologului îi revine asistentului social din regiunile rurale²²⁰. Explicațiile despre rolul psihologului trebuie făcute încă din școală, inclusiv din cauza că psihologul școlar este perceput de elevi ca specialistul care lucrează cu copiii cu comportament deviant, care sunt blamați în colectiv. Un asistent social aduce explicații: *„Așa cum în copilăria noastră ne temeam de musturarea directorului, acum toți copiii sunt speriați că vor fi trimiși la psiholog, și nu vor să meargă la acest specialist. Din copilărie la ei se formează o confuzie totală față de rolul psihologului.”*²²¹

Majoritatea specialiștilor au indicat importanța reabilitării psihologice a VVF înainte ca acestea să acceseze sistemul de justiție. Unii avocați și procurori au indicat că *„poți să vorbești cu ea vreo trei ore și oricum apar temeri, frustrări, nu știe dacă e sau nu soluția potrivită”*^{222, 223}, *„îi este milă de agresor, îl apără și este ușor manipulată de el”*^{224, 225} iar *„uneori totalmente se retrage când avocatul a depus eforturi enorme și sistemul de justiție este gata să pedepsească agresorul”*²²⁶.

Pe de altă parte, un psiholog care lucrează mulți ani cu VVF îndeamnă specialiștii din toate domeniile care pot fi în contact cu VVF să fie indulgenți cu beneficiarii, și să nu se auto-acuze, dacă VVF nu sunt gata să părăsească agresorul. Un psiholog indică că *„VVF niciodată, după prima vizită la psiholog, dar chiar și după câteva, nu vor pleca de la agresor. Ele nu știu unde, le este frică că nu se va isprăvi și se teme foarte mult de el (deseori agresorii sunt oameni cu accentuări de personalitate, cu stări maniacale, cu gelozie patologică care, cu adevărat, sunt periculoși), și eu le înțeleg, nu vreau să le pun viața în pericol, dar încerc să le învăț cum să depășească această situație. Femeia, după prima vizită, oricum se află pe o nouă treaptă de percepție a problemei, ea încearcă să lupte. Deja știe unde să se adreseze, are încredere în psiholog, în instituție, în mai mulți oameni care au ajutat-o”*²²⁷.

²¹⁸ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea C., 25 iulie 2013.

²¹⁹ Interviu cu un procuror, localitatea B., 12 iunie 2013.

²²⁰ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea C., 28 iunie 2013.

²²¹ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea G., 05 iunie 2013.

²²² Interviu cu un procuror, localitatea B., 12 iunie 2013.

²²³ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea B., 12 iunie 2013.

²²⁴ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iunie 2013.

²²⁵ Interviu cu un avocat, Centru de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

²²⁶ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

²²⁷ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

În timp ce unele VVF ezită să se adreseze la psiholog, altele au așteptări eronate de la acest specialist. Un membru al echipei mobile multidisciplinare, care a participat la acest studiu a relatat că „unele VVF care s-au întâlnit cu psihologul de fapt vedeau în el un fel de magician care ar putea să-și transforme soții invers, că soțul o să se schimbe radical, asta este speranța lor²²⁸”, iar un consultant al liniei telefonice a menționat că „unele victime așteaptă de la consultant să vină la fața locului și să-l educe pe agresor și ca prin minune problema lor să se rezolve”²²⁹. Aceasta indică că specialiștii trebuie să aibă multă măiestrie și răbdarea în lucru cu VVF pentru a le ajuta să înțeleagă rolul prestatorului de servicii și cum consultațiile specialiștilor le pot schimba viața lor.

O categorie și mai vulnerabilă sunt VVF cu deficiențe mentale, accesul lor la serviciile psihiatruului este limitat. În opinia unor specialiști, „persoanele cu deficiențe mintale sunt supuse violenței din partea membrilor familiei mai frecvent, totodată ele nu conștientizează situația în care se află, iar abuzatorii nu sunt atrași la răspundere. Persoanele cu deficiențe mintale, cu greu sunt internate în clinici specializate, pe un termen scurt, după care revin în familie²³⁰. Prin urmare, este necesar de a atrage mai multă atenție asupra astfel de cazuri, pentru a asigura o protecție adecvată și pentru această categorie de victime a violenței în familie.

3.4. Accesul la justiție și măsurile de protecție oferite victimelor. Lucrul cu agresorul

Accesul la serviciile juridice oferite de stat și de organizații neguvernamentale

Art.11, p (5) al Legii nr.45 indică „Victima are dreptul la asistență juridică primară și calificată gratuită conform legislației cu privire la asistența juridică garantată de stat²³¹. Totodată, VVF nu sunt specificate expres în Legea nr.198 că au dreptul la asistență juridică calificată, așa cum sunt indicați, de ex., copiii victime ale infracțiunilor sau bănuitul/învinuitul/inculpatul în proces penal (printre care s-ar încadra și agresorii familiari). Asistența juridică garantată de stat (asistență juridică calificată) este acordată persoanelor care nu dispun de suficiente mijloace financiare pentru plata lor²³², totodată aceasta presupune un proces anevoios de colectare a dovezilor ceea ce complică accesul VVF la justiție.

În cadrul studiului o VVF a menționat că “trebuie să fac mai multe drumuri din sat în raion și invers, pentru a colecta tot pachetul de documente”²³³, confirmat de către un avocat din ONG²³⁴. Un procuror a menționat că “în toate cazurile pe care le-am avut în gestiune nu am avut nici un avocat din cadrul Oficiului teritorial de asistență juridică garantată de stat, deoarece nu sunt alocați bani pentru acordarea asistenței acestei categorii de beneficiare-părții vătămate”, recomandarea fi-

²²⁸ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 01 august 2013.

²²⁹ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

²³⁰ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

²³¹ Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat nr.198 din 26.07.2007, publicată în Monitorul Oficial Nr. 157-160/614 la 05.10.2007, intrată în vigoare din 01.07.2008 (poate fi accesată la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=325350>)

²³² Informație de pe site-ul Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat (<http://www.cnajgs.md/ro/asistenta-juridica/asistenta-juridica-garantata-de-stat.html>)

²³³ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 37 ani, 4 copii, 24 iunie 2013.

²³⁴ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 12 iulie 2013.

ind că statul trebuie să ofere VVF asistență juridică garantată de stat pentru a proteja drepturile acestei categorii vulnerabile²³⁵. Totodată, un avocat care oferă asistența juridică garantată de stat în limitele jurisdicției oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat dar și în cadrul unui ONG, a declarat că „*VVF pot beneficia de asistență juridică garantată de stat, atunci când ea are statutul de victimă, oferit de organul de urmărire penală, adică atunci când se pornește urmărirea penală, se deschide dosarul penal, ea capătă statut de victimă. Totodată victimele au nevoie de asistență și până la etapa de urmărire penală. Până în 2013, noi ofeream această asistență de stat doar persoanelor care erau atrase la răspundere, de ex., agresorii familiari, dar începând cu anul acesta am început să oferim asistență juridică gratuită și pe cazuri civile, dar este necesar a prezenta un set de documente care certifică calitatea de beneficiari a VVF*”²³⁶. Din cauza impedimentelor birocratice, asistența juridică garantată de stat este greu accesibilă. Cât privește asistența juridică garantată de stat o altă problemă este lipsa specialiștilor pregătiți în domeniu și salarizarea mică a avocaților. Astfel, un procuror a menționat că „*nu prea avem avocați licențiați dornici de a se implica în soluționarea cazurilor de violență în familie, cauza fiind comportamentul atât a părților în proces, cât și durata îndelungată a astfel de proceduri judiciare și efort din partea avocaților care nu sunt remunerați la justa valoare, respectiv ei preferă să presteze servicii juridice la alte categorii de beneficiari, sau calitatea acestor servicii lasă de dorit*”²³⁷. Un alt procuror a indicat că „*ar fi bine ca o astfel de asistență să fie acordată gratis și VVF, adică sesiunile să fie asistate gratuit de un avocat. Cu toate acestea, vreau să vă spun că atribuțiile apărătorului victimei sunt făcute de către un procuror sau de către un ofițer de urmărire penală*”²³⁸.

În cadrul ședinței consultative „Asigurarea accesului egal la justiție pentru femei și bărbați” organizată de către MMPSF la 12 noiembrie 2013, reprezentantul MJ menționa că: „*în Legea Nr. 198 din 26.07.2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat nu există prevederi care ar include victimele violenței în familie ca un grup distinct care ar avea dreptul să beneficieze de asistență juridică gratuită. În plus, mai sunt și alte categorii de beneficiari care poate ar trebui să beneficieze de această asistență. Este nevoie însă de realizat studii care ar demonstra că toate victimele violenței în familie, ca grup distinct, incontestabil trebuie să fie inclus în Legea menționată anterior, pentru că Statul nu are capacitatea de a acorda asistența juridică gratuită tuturor persoanelor*”²³⁹.

Extinderea accesului VVF la asistența juridică garantată de stat, în principiu, se încadrează în prevederile Strategiei de Reformă a Sectorului Justiției pentru anii 2011-2016, p.3.1.2. „*Îmbunătățirea calității și a accesibilității serviciilor de asistență juridică garantată de stat (cauze penale și nepenale)*”²⁴⁰.

Ținând cont de consecințele traumei psihologice suferite, VVF își pot apăra cu greu, singure drepturile în instanță, și de cele mai multe ori nu dispun de resurse financiare pentru a achita serviciile unui avocat particular. În acest sens, serviciile juridice oferite de către

²³⁵ Interviu cu un procuror, localitatea H., 05 iulie 2013.

²³⁶ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea D., 23 iulie 2013.

²³⁷ Interviu cu un procuror, localitatea B., 12 iunie 2013.

²³⁸ Interviu cu un procuror, localitatea D., 04 iulie 2013.

²³⁹ Procesul-verbal al ședinței consultative „Asigurarea accesului egal la justiție pentru femei și bărbați” din 12 noiembrie 2013, MMPSF. Poate fi accesat la: http://particip.gov.md/public/documente/139/ro_1178_PROCES-VERBAL.pdf

²⁴⁰ Strategia de Reformă a Sectorului Justiției pentru anii 2011-2016 (poate fi accesată la: http://www.justice.gov.md/public/files/file/reforma_sectorul_justitiei/srsj_pa_srsj/SRSJro.pdf)

ONG și centrele de plasament sunt binevenite^{241, 242}. Un specialist intervievat a menționat că *„după ajutor la organizații apelează de obicei VVF care nu au posibilități financiare, ele întreabă cât costă serviciul, și atunci când li se spune că este gratuit, ele se bucură, și sunt motivate să-l tragă la răspundere pe agresor”*²⁴³. Printre alți factori descurajatori menționați de avocați erau *„taxele de stat înalte, pe care VVF trebuie să le achite pentru partajul averii comune, și să mai achite instanței de judecată, aici chiar i se îngrădește accesul la justiție. O ieșire din situație ar putea fi scutirea totală sau parțială de plată a acestei categorii de persoane, mai ales că există probe că nu s-au făcut abuzuri.”*²⁴⁴

Avocații au menționat și un alt tip de probleme cum ar fi: *„asistența VVF este dificilă atunci când trebuie să-i garantăm confidențialitatea în procesul de acumulare a probelor, chiar dacă au suferit de violență fizică, ele nu au extrasele expertizei medico-legale”*²⁴⁵.

Mai mulți avocați, procurori și polițiști au invocat dificultăți în pornirea dosarelor pe cazurile de violență psihologică. Un colaborator a organelor de drept a menționat că *„este mai greu cu probatoriu în aceste cazuri, noi avem multe asemenea cazuri, dar nu am găsit susținere de la procurori pentru urmărire penală, știți, e mai greu de dovedit, dacă în cazul violenței fizice se văd leziuni care pot fi dovedite, apoi în cazul violenței psihologice și economice e mai greu”*²⁴⁶, iar un procuror a menționat că *„pentru a dovedi asemenea agresiune, avem nevoie de martori, care firesc, lipsesc”*²⁴⁷, iar doi avocați din ONG au indicat că *recurg la raportul de constatare efectuat de către un psiholog, și „rămâne la discreția instanței să recunoască sau nu ca probe, uneori nu sunt luate în considerație”*^{248, 249}. *Totodată, un polițist a declarat că „trebuie să fie mai multe centre, să fie posibil să facem expertiza asta psihologică, numai atunci va fi posibil să intentăm dosare penale...”*²⁵⁰, iar un procuror și un avocat au invocat drept argument mai multe procese contravenționale aplicate anterior, adică precedente când a fost documentată violența fizică însoțită de violență psihologică, acestea servind temei pentru pornirea dosarului penal^{251, 252}. Un alt avocat a menționat că *„deși evaluarea preliminară psihologică tot ar putea fi material probatoriu, acesta este neglijat de colaboratorii organelor de drept care consideră că trebuie de făcut o expertiză psihologico-psihiatrică, care poate fi solicitată doar în cazul în care este pornită urmărirea penală”*²⁵³, din cauza că *„este greu de adus probatoriu în instanțe, polițiștii nu reacționează la asemenea cazuri”*²⁵⁴.

În acest context, actualul studiu confirmă necesitatea documentării mai amănunțite a problemelor ce țin de accesul VVF la justiție, inclusiv a victimelor violenței psihologice, spirituale, morale etc., și o eventuală revizuire a actelor normative în vigoare cu referire la asistența garantată de stat, astfel ca VVF să poată beneficia eficient de dreptul la un remediu juridic echitabil.

²⁴¹ Interviu cu un avocat, Centru de plasament, localitatea G., 04 iulie 2013.

²⁴² Interviu cu un procuror, localitatea B., 12 iunie 2013.

²⁴³ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

²⁴⁴ Interviu cu un avocat, Centru de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

²⁴⁵ Interviu cu un avocat, Centru de plasament, localitatea G., 04 iulie 2013.

²⁴⁶ Interviu cu un polițist, localitatea C., 28 iunie 2013.

²⁴⁷ Interviu cu un procuror, localitatea D., 04 iulie 2013.

²⁴⁸ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iulie 2013.

²⁴⁹ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 12 iulie 2013.

²⁵⁰ Interviu cu un polițist, localitatea Q, 27 iunie 2013.

²⁵¹ Interviu cu un procuror, localitatea G., 02 iulie 2013.

²⁵² Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

²⁵³ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 12 iulie 2013.

²⁵⁴ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

Rolul poliției în soluționarea cazurilor de violență în familie

Pentru a spori încrederea VVF în organele de drept și poliție este important ca fiecare caz de violență raportat să fie tratat cu seriozitate, respect și demnitate. În același timp frecvența raportării cazurilor de violență determină o atitudine serioasă din partea autorităților. Cercetările din domeniu au confirmat că VF sporește în intensitate și frecvență dacă nu se intervine adecvat. Astfel, răspunsul imediat al poliției la cazurile de violență în familie reprezintă calea cea mai bună de protecție a victimelor, previne escaladarea violenței, reduce rata omorurilor în familie și cauzării leziunilor corporale grave și chiar poate contribui la păstrarea familiei în unele cazuri²⁵⁵.

În august 2012 MAI a emis Ordinul privind aprobarea *Instrucțiunii metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie*²⁵⁶. Conform unui oficial din IGP, „această Instrucțiune este un instrument aplicabil pentru polițiști, ei știu ce pași concreți trebuie să întreprindă începând de la sesizarea organului de urmărire penală și terminând cu supravegherea OP, sancționarea pentru încălcarea OP cât și lucru în EMD, aceste Instrucțiuni au contribuit la îmbunătățirea sistemului de prevenire și combatere”²⁵⁷.

Un asistent social din centru de plasament a indicat că „în ultimii 2 ani se atestă o creștere a profesionalismului din partea polițiștilor, ei au acumulat mai multă experiență în domeniu, ceea ce le permite să adopte o atitudine mai corectă față de VVF și răspund prompt/iau măsuri corespunzătoare”²⁵⁸. Un al asistent social de la alt centru de plasament a menționat că „în premieră un polițist a referit un caz a unei fete tinere, VVF, deci există și oameni în uniformă care le ajută, a reacționat la durerea ei, a sunat, ne-a întrebat care e acum situația ei la noi, își făcea griji, se interesa cum se simte la noi, zicea că fata e încă tânără și că-i pare rău că nu s-a adresat mai devreme”²⁵⁹, iar un director al Centrului maternal a subliniat: „sunt polițiști de sector foarte receptivi, este o plăcere să cooperezi cu ei”²⁶⁰. Un avocat a menționat că „de câteva ori am fost mirată în sensul plăcut al cuvântului, când polițistul chiar i-a recomandat victimei să solicite ordonanța de protecție, chiar i-a recomandat să întreprindă careva măsuri”²⁶¹. Un consultant la linia telefonică specializată a menționat că „am avut cazuri când polițistul solicita ajutor la Telefonul de Încredere, interesându-se unde ar putea referi cazul, VVF stătea la polițist în birou, el nu știa unde s-o cazeze, etc., este bine că și polițiștii solicită suport informațional”²⁶². Dorința polițiștilor de a coopera eficient cu un centru de plasament a fost menționată și de un asistent social: „atunci când agresorii apelau la poliție căutând soțiile și copii lor pe care noi le-am adăpostit, polițiștii le dădeau adresa și noi ne trezeam cu agresorii la ușă. După câteva ședințe în care i-am avertizat, polițiștii au încetat

²⁵⁵ Suport de curs “Intervenția eficientă a poliției la cazurile de violență în familie în Moldova”. Centrul de Drept al Femeilor, Chișinău, 2013, P.13.

²⁵⁶ *Instrucțiune metodică privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie*, aprobate prin Ordinul MAI nr.275 din 14.08.2012. Instrucțiunile pot fi accesate la (http://www.mpsfc.gov.md/file/documente%20interne/instructiuni_mai%20%281%29.pdf)

²⁵⁷ Interviu cu un oficial al MAI, 23 iulie 2013.

²⁵⁸ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea C., 28 iunie 2013.

²⁵⁹ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea G., 05 iunie 2013.

²⁶⁰ Interviu cu un specialist din Centru de plasament, localitatea A., 25 iunie 2013.

²⁶¹ Interviu cu un avocat, Centru de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

²⁶² Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

să ofere abuzatorilor adresa centrului de plasament, fapt ce ne-a bucurat foarte mult²⁶³. Analiza datelor statistice care reflectă activitatea poliției Republicii Moldova în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, pentru anii 2008 - 9 luni 2013 indică creșterea numărului infracțiunilor grave contra vieții și sănătății înregistrate de poliție (art.201¹ al CP) pe parcursul ultimelor ani, și o descreștere a numărului proceselor verbale contravenționale întocmite în primele 9 luni ale anului 2013 (vezi Tab.3).

TABEL 3. Informația privind activitatea poliției Republicii Moldova în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, pentru anii 2008 - 9 luni 2013²⁶⁴

Indicatorii de bază		2008	2009	2010	2011	2012	9 luni 2013	
Parvenite/inregistrate sesizări în adresa poliției privind violența în familie						6569	5238	
Întocmite procese-verbale contravenționale	total	248553	151690	94471	82238	114741	79130	
	art. 78 (vătămări intenționate ușoare)							
	total	21404	18993	19382	16975	19082	12400	
Infracțiuni grave contra vieții și sănătății înregistrate de Poliție	omoruri (art. 145 Cod penal)							
	total	185	189	211	196	193	136	
	în familie	1476	1712	2135	2539	3228	1715	
	vătămări intenționate grave (art. 151 Cod penal)							
	total	30	17	31	22	16	22	
	total	358	354	394	373	301	215	
	în familie	33	29	29	11	11	11	
	Violența în familie (art. 201 ¹)			63	458	789	956	
Asigurarea protecției victimelor violenței în familie	Supravegheate ordonanțe de protecție				23	408	334	
	- la demersul OS					289	224	
	- la demersul procurorului					63	23	
	- la demersul OUP					4	19	
	- la demersul asistentului soc.					3	3	
	- la demersul victimei					48	64	
	- la demersul altor autorități/organe					1	1	
	SUPRAVEGHEATE VICTIME							
	- femei					224	199	
	- copii					5	7	
	- femei și copii					165	97	
	- bărbați					14	31	
	Încălcate ordonanțe de protecție							
	Total sancționate					89	47	
	- din ele, contravențional					79	40	
	- din ele, penal					10	7	
	Înaintate demersuri în instanța judecătorească			7	231	397	271	
- repetat					10	8		
- respinse					26	47		
Intervenții comune în cadrul echipelor multidisciplinare			53	207	147	175		
Persoanele aflate la evidență ca scandalagii familiali					4822	4458		
- bărbați	4681	4745	4569	4859	4447	4141		
- femei					375	317		

Totuși, studiul a permis identificarea mai multor probleme ce țin de atitudinea polițiștilor față de VVF, omiteri în procedurile legate de procesarea cazurilor de VF, neîncrederea VVF în profesionalismul polițiștilor, probleme ce țin de dotarea tehnico-materială și condițiilor de activitate a sectoarelor de poliție.

²⁶³ Interviu cu un asistent social, localitatea F., 21 iunie 2013.

²⁶⁴ Statistica IGP al MAI, noiembrie 2013, din dosarul autorului.

Atitudinea colaboratorilor de poliție față de fenomen și VVF

Așa cum a fost menționat mai sus, mai mulți polițiști sunt nemulțumiți de faptul că VVF inițial depun cererile, iar apoi le retrag. Un polițist intervievat a explicat cauza retragerii cererii de către victimă prin frica și sentimentul de vinovăție pe care îl trăiește: „s-a întâmplat că a sunat chiar noaptea la poliție, ne ducem atunci, documentăm, a doua zi vine victima scrie cerere de împăcare, în majoritatea cazurilor se răzgândesc, din cauza fricii.. dar victima de multe ori tot începe prima scandalul, el [agresorul] vine de la lucru da acasă nu e nimic pregătit...pe dânsa o muștră conștiința că a fost din cauza ei și de asta dorește să se împace”²⁶⁵. Un alt polițist intervievat la fel invocă sentimentul vinei VVF drept motiv al nedorinței de a depune cerere la poliție: „De ce unele din victime nu vor să scrie cerere? Unele din victime, singure sunt vinovate , copii nu-s îngrijiți, copii nespălați, bărbatul nehrănit... iată vine femeia se plânge, ne ducem la dânsul, el zice uitai-vă cum ea are grijă de casă și pe urmă mai ziceți ceva...femeia este de vină în conflicte, îl provoacă pe bărbat, așa e în majoritatea cazurilor...”²⁶⁶. Mai mult, unii specialiști intervievați au motivat inacțiunea polițistului în emiterea OP, drept atitudine personală negativă a acestuia față de scoaterea agresorului din casă, fiind loiali față de agresorii familiari: „De ce noi trebuie să pornim de la interesele și drepturile agresorilor? Polițiștii întotdeauna invocă drepturile agresorilor, eu nu am dreptul să intru în casă...eu nu am drepturi.. agresorul are drepturi ș.a.m.d, dar atunci când victima vine și îi spune ca iaca m-a bătut și m-o alungat aici nu se încalcă drepturile victimei? Ce-i cu atitudinea asta față de agresori care nu au unde să plece.. nu cunoaștem cazuri când agresorul a stat afară și a înghețat, totodată cunoaștem multe cazuri când VVF sunt alungate din casă, pe timp de iarnă, și copiii dezbrăcați, desculți fug noaptea prin sat. Polițiștii trebuie să fie mai sensibili față de situația victimei”²⁶⁷.

Un procuror a subliniat că „trebuie să ținem permanent cont de decizia și abordările victimelor, dar nu trebuie să uităm și de mentalitatea victimei și nivelul ei de stigmatizare, mai ales când nu au noroc de un reprezentant legal responsabil și eficient, ele într-adevăr sunt foarte ușor manipulate de agresor și de către alți participanți în proces”²⁶⁸. Studiul atestă un nivel scăzut de respectare a eticii profesionale din partea polițiștilor, în loc să apere drepturile VVF, polițiștii de multe ori le victimizează. O VVF a indicat că „polițistul de sector nu îți mai explică care sunt drepturile tale, de obicei polițistul de sector se stăruie să afle care-i cauza pentru care el [agresorul] te obijduiește și uneori chiar întreabă unele chestii care nu-l privește”²⁶⁹. Două femei au relatat o experiență similară când au apelat la poliție iar polițistul de sector le-a reproșat că „dacă ai ajuns la noi înseamnă că rău te-a bătut”^{270, 271}. Un avocat a adus drept exemplu de inacțiune a polițistului un caz în care „o femeie în vârstă care era bătută de fiu și nora sa, care avea trei rapoarte de expertiză medico-legală și care s-a soldat cu amenzi plătite tot de ea, când

²⁶⁵ Interviu cu un polițist, localitatea S., 12 iunie 2013.

²⁶⁶ Interviu cu un polițist, localitatea V., 28 iunie 2013.

²⁶⁷ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

²⁶⁸ Interviu cu un procuror, procuror, localitatea B., 12 iunie 2013.

²⁶⁹ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 27 ani, mama a 2 copii, 04 iunie 2013.

²⁷⁰ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 27 ani, mama a 2 copii, 04 iunie 2013.

²⁷¹ Interviu cu o VVF, beneficiara unui ONG, localitatea G., locuitoare orașului din Centru Republicii, 40 ani, mama a 2 copii, 26 iunie 2013.

s-a adresat disperată la polițist având semne evidente de violență, polițistul i-a reproșat - „Eu nu pot să dorm lângă ușa ta, ceea ce, în opinia avocatului, „nu este un răspuns adecvat din partea unui reprezentant al organelor de drept”²⁷².

În opinia beneficiarelor și prestatorilor de servicii, neîncrederea VVF în poliție este cauzată de situațiile când polițistul nu acționează în conformitate cu *Instrucțiunile metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de VF*²⁷³. Un consultant al liniei telefonice specializate indică că „neîncrederea apare în momentul în care VVF știe că ea poate să se adreseze la polițist dar serviciile sau atitudinea polițistului respectiv nu încurajează deloc, chiar dimpotrivă o descurajează, fiindcă fie că ea personal sau vecina nu a fost ajutată, mai ales dacă i s-a pus amendă, în momentul în care poliția nu își face lucru conform fișei de post, ele evită să se adreseze a doua oară, și este păcat, ori anume poliția este organul la care VVF se adresează în primul rând”²⁷⁴. Un avocat și-a împărtășit opinia despre încrederea VVF în poliție în baza unui caz asistat: „VVF cheamă poliția prin telefon. În multe cazuri polițiștii nici măcar nu vin. În alte cazuri, vin, discută cu agresorul și pleacă. Într-un caz singular, femeia era bătută sistematic și alungată din casă cu tot cu copii. Polițistul a venit la fața locului, a vorbit cu abuzatorul în timp ce victima stătea afară. Polițistul a plecat fără să facă nimic, lăsând victima și copii afară”²⁷⁵. Un asistent social a mărturisit că în unul din cazurile asistate „VVF s-a adresat de câteva ori la poliție, dar a fost refuzată, astfel fiind dezamăgită a apelat la asistentul social, dar oricum ulterior am fost nevoiți să implicăm polițistul, ceea ce a trezit nedumerirea victimei”²⁷⁶. O femeie care a dorit să se plângă pe inacțiunea polițistului de sector, a cerut audiență la Comisar, mărturisind sincer că „nu mi-a fost tare plăcută audiența, pentru că comisarul mi-a zis, o să-ți fie greu să crești singură copiii, gândește-te ce faci. Și încercând într-un mod oarecare să-mi dea de înțeles ca să mă reîntorc înapoi și după această discuție am rămas absolut descurajată, îmi părea că nu mai există dreptate și nu mai depui nici o plângere și înduri așa cum este”²⁷⁷.

Un procuror a menționat că „sunt polițiști, procurori care în loc să investigheze și să protejeze eficient victima se străduiește să ușureze lucrul lor și să facă tentative de a împăca părțile, ceea ce nu ține de competențele noastre. Institutul medierii și comportamentul dintre agresor și victimă nu ține de atribuțiile polițiștilor și procurorilor, noi suntem acei care avem obligațiune directă de a proteja eficient și efectiv victimele și a penaliza și referi la servicii specializate agresorii”²⁷⁸.

Un consultant la linia telefonică a menționat că a înregistrat cazuri când „polițistul descurajează VVF să denunțe oficial actele de violență, i-a spus victimei că atunci când copiii vor merge la studii la Chișinău, și dacă scrii cerere la poliție, atunci în Chișinău este o bază de date unde o să apară această informație și copiii tăi o să aibă probleme, toți o să știe că copilul este din fa-

²⁷² Interviu cu un avocat, Centru de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

²⁷³ Vezi nota de subsol nr.7.

²⁷⁴ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

²⁷⁵ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

²⁷⁶ Interviu cu asistent social, localitatea F., 21 iunie 2013.

²⁷⁷ Interviu cu oVVE, beneficiara Centrului de plasament, locuitorul unui sat din Nordul Republicii, 27 ani, mama a doi copii, 04 iunie 2013.

²⁷⁸ Interviu cu un procuror, localitatea B., 12 iunie 2013.

milie cu probleme”, asta fiind „mai degrabă o eschivare de la responsabilitățile polițiștilor”²⁷⁹. Fiind întrebate din ce cauză, în opinia lor, polițiștii se eschivează de la obligațiunile sale a se implica în cazurile VF, o femeie a mărturisit propria experiență: „polițiștii consideră că așa problemă nu ar trebui să iasă la suprafață, pentru că asta în primul rând le dă lor bătaie de cap, ei trebuie să înregistreze plângerile, să cerceteze cazul, să vină la domiciliu.”²⁸⁰. Un psiholog a adus drept explicație două cauze precum „polițiștii prioritizează crimele, și VF nu este prioritară și în opinia lor, nu este gravă. Ei des confundă VF cu conflictul, cu o ceartă. Nu toți polițiștii, dar majoritatea judecă victima. Unii învinuiesc victima, spun că ea provoacă violența și abuzatorul nu este vinovat. Deoarece polițiștii sunt bărbați în mare parte, atunci când intră în casă și stau în fața ambelor părți implicate, se simte o atitudine inegală față de abuzator și victimă. Prima greșală care o fac – dau mâna cu abuzatorul”²⁸¹. Un psihopedagog împărtășește din experiența sa în asistarea VVF: „Și chiar dacă se adresează la sectorul de poliție, victimele nu sunt luate în serios, pe lângă plângere nu se merge mai departe. În familie trebuie să meargă polițistul și o femeie, asistentul social, ca să lucreze separat cu ambii, dar deseori polițistul îi cheamă concomitent pe ambii în birou și asta nu e corect. Mai rar le explică victimelor drepturile sale și cum ar putea fi ele protejate. Uneori sunt încurajate să ia o atitudine mai tolerantă față de abuzator, că copilul trebuie să trăiască în familie, fără a pune întrebări dacă copilul merită să se afle în mediul abuziv”²⁸².

În acest context, pentru a redresa situația, un specialist intervievat menționează că „Mentalitatea trebuie schimbată în primul rând la specialiști care sunt în contact direct cu victima. Atât timp cât ești polițist și ți-ai asumat această responsabilitate, tu ești obligat să activezi potrivit legii, dacă există caz de violență, apoi să ceri ordonanța de protecție, dacă e necesar, chiar dacă asta contravine valorilor și percepțiilor tale personale”²⁸³.

Astfel, deși poliția a făcut unele eforturi laudabile de a pune în aplicare Legea nr.45, aceștia încă duc lipsă de înțelegere a specificului stării psiho-emoționale a VVF, respectiv ei uneori au o atitudine ostilă față de acestea, considerându-le vinovate de situația creată în familie. În continuare, se atestă în practică situații când polițiștii încalcă etica profesională. Se simte necesitatea instruirii polițiștilor, nu numai privind aplicarea Legii, dar și familiarizarea cu drepturile omului, în special a victimelor.

Înregistrarea cererii la poliție

Mau mulți specialiști au indicat că VVF apelează de mai multe ori la poliție, înainte de a ajunge la centre de plasament/ONG, dar aceste adresări la poliție nu întotdeauna se înregistrează oficial. În cadrul prezentului studiu nici una din VVF care a beneficiat de SAP, nu știa despre necesitatea înregistrării cererii la poliție aflând despre asta deja de la avocații/juriștii centrelor. Un avocat explică: „Plângerea trebuie să fie depusă în două exemplare și vic-

²⁷⁹ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

²⁸⁰ Interviu cu oVVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a satului din Nordul Republicii, mama a 2 copii, 38 ani, 28 iunie 2013.

²⁸¹ Interviu cu un psiholog, Centrul de plasament, localitatea B., 12 iunie 2013.

²⁸² Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea B., 12 iunie 2013.

²⁸³ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 26 iulie 2013.

tima să aibă confirmare în scris că a depus-o. Deci plângerea se face în două exemplare – una rămâne la VVF și pe ea se pune ștampila organului de poliție, aceasta fiind dovada că s-a adresat la poliție. Totodată, există registre speciale unde se notează tot, fiecărei plângeri acordându-i-se un număr unic de intrare. Dacă este o plângere verbală, polițiștii sunt obligați să consemneze tot într-un proces verbal. Dacă înregistrează, atunci apare și o responsabilitate mai mare - nu atât în fața persoanei care a depus plângerea, cât în fața șefului care verifică. Din păcate ei nu întotdeauna fac acest lucru”²⁸⁴. O VVF a constatat că „am fost de vre-o cinci ori la poliția de sector, dar niciodată cererea mea nu a fost înregistrată. Deja când am văzut că polițistul nu se implică, am apelat la Comisariatul de poliție din raion, și asta a făcut ca cererea mea să fie înregistrată așa cum se cuvine”²⁸⁵ În acest fel, înregistrarea cererii dă o speranță că poliția va întreprinde măsurile corespunzătoare²⁸⁶.

Unii specialiști au indicat că „de multe ori cazul nu se înregistrează ca violență în familie, dar ca familie scandaloasă, iar VVF pierde încrederea în poliție, li se creează impresia că trebuie să rabde violența și înseamnă că tot ele sunt de vină.”²⁸⁷.

În acest sens, în scopul eficientizării activității de combatere a VF și de asigurare a protecției adecvate pentru VVF, colaboratorii organelor de drept trebuie să țină cont și să respecte cu strictețe prevederile Instrucțiunilor metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de VF. Conform p.109 a Instrucțiunilor, nerespectarea prevederilor Legii nr.45 de către angajații organelor afacerilor interne abilitați cu competențe în domeniu este o încălcare a disciplinei muncii și atrage răspundere disciplinară în conformitate cu legislația.

Răspunderea disciplinară a polițiștilor pentru activitate defectuoasă

Deși în august 2012 MAI a aprobat *Instrucțiunile metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie*, unii specialiști intervievați au menționat că uneori polițiștii nu cunosc despre acest document. Un avocat relatează: „Într-un caz, polițistul habar nu avea de Instrucțiuni. Culmea că el opera încă cu Codul Contravențional vechi. I-am dăruit eu unul nou. Ulterior, deoarece nu a intervenit pe caz, a trebuit să depunem plângere la comisarariat”²⁸⁸. Conform p.109 a Instrucțiunilor metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de VF, „nerespectarea prevederilor Legii nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie de către angajații organelor afacerilor interne abilitați cu competențe în domeniu este o încălcare a disciplinei muncii și atrage răspundere disciplinară în conformitate cu legislația”. Un oficial din cadrul IGP a menționat că „în ce privește neimplicarea polițistului, VVF liber poate să formeze 902, indiferent unde se află, cazul să înregistrează. Sunt rare cazuri, când polițistul nu fac ceea ce e scris în Instrucțiuni”²⁸⁹.

²⁸⁴ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

²⁸⁵ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare unui sat din Nordul Republicii, 27 ani, mama a 2 copii, 04 iunie 2013.

²⁸⁶ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea C., 28 iunie 2013.

²⁸⁷ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea C., 28 iunie 2013.

²⁸⁸ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

²⁸⁹ Interviu cu un oficial MAI, 23 iulie 2013.

Un alt avocat din centru specializat pentru asistența VVF a declarat că „Este foarte necesar de atras polițiștii la răspundere disciplinară, eu m-am săturat de scris plângeri, acum am o altă tactică, eu scriu scrisori de mulțumire la cei care fac măcar ceva, dar scriu și plângeri, deci atunci când polițiștii sunt atrași la răspundere pentru abateri, normal că șeful îi cheamă și le atrage atenția. Dacă aceste plângeri ar fi făcute de către toți actorii implicați în asistența și protecția VVF, eu cred ca ar fi mai multă eficacitate. Pentru că nu trebuie sa ajungem sa auzim la știri, că uite, astăzi Republica Moldova a fost condamnată cu 17 mii de euro pentru faptul că comisariat-tele nu au reacționat prompt și nu au protejat victima timp de 15 ani de zile. Cred ca asta-i deja extremă! Câte cazuri de condamnări la CEDO mai trebuie ca polițiștii să respecte legea?”²⁹⁰.

Un psiholog a confirmat că anunțarea comisarilor despre greșelile comise de către polițiști în activitatea lor în domeniul protecției VVF, s-a dovedit a fi o măsură efectivă. „Este bine că specialiștii pot apela la un superior din organele de drept din raion, atunci când polițiștii de sector comit greșeli. Am avut un caz concret, o beneficiară care m-a sunat la mobil la 11 noaptea din dulap și mă întreba ce să facă, că agresorul i-a abuzat pe toți în familie. El era karatist, și exista pericol pentru viața membrilor familiei. Ea nu putea vorbi fiind ascunsă în dulap. Am sunat eu la poliție, dar persoana de gardă mi-a spus ca ei au mai multe crime, asta nu este crimă, lasă să plece în centru, pentru că ei la moment nu se pot deplasa la locul de trai a victimei. După ce am sunat de vre-o 6 ori, polițistul de gardă m-a înjurat. Peste mai mult timp polițistul totuși a sosit la fața locului, a dat mâna cu abuzatorul, ei au vorbit ieșind pe 15 minute, în timpul asta VVF a început să facă bagajul, dar între timp polițistul a plecat, și soțul a bătut-o din nou. Femeia m-a sunat fiind bătută. Eu iarăși sun la poliție, și întreb cum au asigurat securitatea femeii, daca iar a fost bătută? Polițistul nici măcar nu s-a asigurat ca victima să reușească sa-și facă bagajul și să plece. Cei de la unitatea de gradă mi-au reproșat că victima putea să ia taxjul și să plece la Centru. A doua zi m-am dus la Comisar. S-au adunat a doua zi, au ascultat înregistrările la serviciul de gardă, și s-au luat măsuri. Atâta timp cât încălcările se sesizează, putem spera la o schimbare, iar dacă aceste greșeli nu sunt anunțate, nimic nu se va schimba. Acum am observat că polițiștii care vin la Centru, sunt atenți – cum vorbesc, și când vin în doi, se corectează unul pe altul.”²⁹¹. Un avocat a relatat despre implicarea polițistului dintr-un sector al capitalei într-un caz de violență într-o relație de concubinaj: „Politia a fost chemată, dar nu a luat nici o măsură. Deci, am făcut o sesizare la Comisariat, la procuratură, chiar și la MAI. Peste câteva zile am fost contactată de victimă, care mi-a comunicat că polițistul a încercat s-o sfideze. Poate retrace plângerea? Polițistului o să i se facă reduceri din salariu. . . Noi avem răbdare cu beneficiarii noștri, ei iau decizia. Da polițistului nu i-a fost mila că Dvs. cu 2 copii umblați pe drumuri? . . . A sunat și polițistul la centru, afirmând ca noi am impus-o pe victima să scrie. A fost tras la răspundere, dar ulterior situația s-a repetat. Am scris iar plângere la aceiași instituție”²⁹². Un psiholog a relatat observația s-a personală care rezultă din colaborarea cu polițiștii în cazurile VF: „observ o tendință din partea colaboratorilor organelor de drept să responsabilizeze VVF pentru cele întâmplate, chiar dacă își retrace cererea. Deseori se uită despre starea psiho-emoțională a victimei, de asta și lucrează psihologul cu ea, mai bine să fie referită la psiholog, fiindcă urmările traumei o fac pe VVF să fie dependentă de agresor”²⁹³.

²⁹⁰ Interviu cu un avocat, Centru de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

²⁹¹ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea B., 12 iunie 2013.

²⁹² Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iulie 2013.

²⁹³ Interviu cu un specialist ONG, localitatea G., 26 iulie 2013.

O VVF a mărturisit: „Am venit la polițist să cer ajutor, eram vânătă și cu nasul deformat. El mi-a reproșat –lasă că ești bună și tu.. Am plâns mult.. Soțul deseori alerga cu toporul după mine, iar în teama că o să mă omoare într-o zi și o să rămână copiii pe drumuri, am apelat la Comisariat, și polițistul din sat a fost coborât în grad și schimbat, și de atunci noul polițist venea la fiecare chemare. Dacă știam, apelam mai degrabă la Comisariat, poate copiii nu erau atât de stresați”²⁹⁴.

Un alt psihopedagog, a adus un exemplu din propria experiență când a reușit să atragă la răspundere polițistul care era prieten cu abuzatorul și era subiectiv în acțiunile sale - „am avut un precedent când am scris plângere pe un ofițer de urmărire penală și acesta a fost schimbat, dosarul s-a transmis la altul, și ulterior cazul s-a c derulat conform proceduri”²⁹⁵.

Un procuror a menționat că „ce ține de legislație, aceasta e bună, dar colaboratorii organelor de drept deseori nu intră în esență și nu o aplică așa cum trebuie. Șefii de post mai au de crescut în domeniul dat. În direcția aceasta noi nu putem să-i obligăm să facă anumite acțiuni la general. Ar fi bine să existe un ordin, o dispoziție a MAI cu indicații concrete, acțiuni, să fie organizate niște raiduri lunare”²⁹⁶. Aceiași părere a avut-o și un psiholog, care a indicat că „după o instruire a polițiștilor de sector în domeniu, pentru a evalua cât de serios ei abordează subiectul, ar fi bune de organizat un control riguros din partea superiorilor acestora”²⁹⁷. Totuși, un reprezentant a ONG a menționat că nu se va grăbi să pedepsească polițistul (prin șefii acestuia), care nu a reacționat în cazul VF – „eu aș avea o discuție cu polițistul, inițial, ca să aflui poziția lui. În cazul în care el într-adevăr nu cunoaște dar dorește să se implice, eu aș încerca să-l ajut, fiindcă situații individuale sunt foarte, foarte multe...”²⁹⁸

Pentru a evalua cât de bine și-au îndeplinit obligațiunile de serviciu polițistul, unii asistenți sociali propun „să fie organizat în rândul VVF un sondaj de opinie despre eficiența lucrului polițistului, prin intermediul chestionarelor anonime și colectarea informației prin intermediul specialiștilor care sunt în contact cu VVF”²⁹⁹.

Dotarea tehnico-materială, condițiile de activitate și necesitatea instruirii cadrelor

În activitatea cotidiană, colaboratorii poliției se confruntă cu mai multe impedimente și au un șir de necesități în ce privește resursele umane sau tehnice.

Mai multe VVF au menționat că au apelat poliția fiind într-o situație de pericol pentru sănătatea și viața lor. Unele din ele au menționat că au fost nevoite să aștepte câteva ore până polițistul a ajuns la fața locului, explicația polițistului fiind lipsa transportului sau a combustibilului. Fiind întrebat despre dotarea tehnico-materială a polițiștilor, oficialul din cadrul IGP a menționat că „polițiștii din teritoriu au nevoie de mai multă responsabilitate. Tot ce ține de

²⁹⁴ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centrul de plasament, locuitoarea unui sat din Sudul Moldovei, 35 ani, mama a 4 copii, 12 iunie 2013.

²⁹⁵ Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea B., 12 iunie 2013.

²⁹⁶ Interviu cu un procuror, localitatea H., 05 iunie 2013.

²⁹⁷ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea M., 13 iunie 2013.

²⁹⁸ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 01 august 2013.

²⁹⁹ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea M., 13 iunie 2013

dotarea tehnică, este prevăzută de Legea Nr. 436 privind APL (litera "x" al. II, art.14), care este responsabilă să doteze tehnic, astfel APL contribuie în condițiile legii la asigurarea ordinii publice, adoptarea deciziilor privind activitatea poliției municipale, precum și propune măsuri de îmbunătățire a activității acesteia. După Legea nouă totul se asigură, inclusiv combustibil, din bugetul APL³⁰⁰. În realitate, în cadrul acestui studiu, un polițist a menționat că "Cât privește dotarea postului de poliție, sincer nu este dotat cu nimic, ne deplasăm pe jos, prin sat de dimineață până seară"³⁰¹. Un alt polițist a răspuns că „primăria și-a bătut capul să avem mașină de serviciu la sector, dar oricum problema combustibilului rămâne"³⁰². Din cauza că „azi este benzină, dar mâne nu-i, eu am fost nevoit să o duc pe o VWF cu copiii ei la oraș, să-i fac expertiza medico-legală, și plus la asta ea nu avea bani deci eu am fost pus în situația să achit expertiza"³⁰³.

Această problemă, dar și lipsa cadrelor polițienești, lipsa dotării tehnice în biroul, polițiștilor au fost confirmate și de către oficialii din cadrul IGP: „Ducem lipsa de cadre polițienești, asta din cauza salariului mic versus responsabilități mari – polițistul poate fi trezit în mijlocul nopții, trebuie să se ducă fără transport la 10 km, trebuie să achite bani din buzunar, sunt niște sarcini greu de executat pentru ei. Se dorește o dotare tehnică mai bună – transport, combustibil, un aparat fax/xerox/printer, lipsa acestora duce la deficiențe în activitate, per ansamblu"³⁰⁴. Un procuror a explicat cauza insuficienței de cadre – „Eu cunosc situația din raionul nostru. Sunt peste 40 de locuri vacante dintre care 30 șefi de post a poliției. Este o mare problemă. Dacă ar fi salarii decente nu ar exista astfel de probleme și ei ar lucra mai conștiincios"³⁰⁵.

În acest context, angajatul unui ONG și-a exprimat opinia personală cu referire la acest fapt: „Nu știi în ce măsură polițistul poate face față având un salariu atât de mic, el este responsabil pentru câteva sate, și trebuie să se deplaseze pe jos prin aceste sate, sunt slab dotați, noi nu le dăm nimic, dar cerem foarte multe de la dânșii. Au și ei dreptate în felul lor, și nu au vre-o vină"³⁰⁶. Un alt reprezentant al ONG la fel, le dă dreptate polițiștilor, explicând cauza intervenției întârziate în cazurile de VF: ”Eu înțeleg perfect că aceasta este legat cu mai multe probleme cu care se confruntă polițistul. Iată de exemplu, sunt cazuri când un polițist trebuie să deservească două-trei sate, trebuie să se deplaseze pe jos sau să caute transport”³⁰⁷.

Din cauza fluctuației mare de cadre, „în deosebi cei cu calificare înaltă, mulți din polițiști sunt stereotipizați, nu cunosc specificul comportamentul și portretul victimei și din acest fapt sunt frustrați că implicându-se și dedicând foarte mult timp pentru soluționarea cazului de violență în familie, victima se împacă ulterior cu agresorul”³⁰⁸.

Un polițist, care a menționat că nu are nici un caz de VF în satul unde lucrează, a relatat că „am fi fost interesați să participăm la o instruire unde putem face schimb de experiență cu colegii,

³⁰⁰ Interviu cu un oficial din MAI, 23 iulie 2013.

³⁰¹ Interviu cu un polițist, localitatea N., 02 iulie 2013.

³⁰² Interviu cu un polițist, localitatea Q., 27 iunie 2013.

³⁰³ Interviu cu un polițist, localitatea Q., 27 iunie 2013.

³⁰⁴ Interviu cu un oficial din MAI, 23 iulie 2013.

³⁰⁵ Interviu cu un procuror, localitatea H., 05 iulie 2013.

³⁰⁶ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 26 iulie 2013.

³⁰⁷ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

³⁰⁸ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

unde să fie și persoane care au trecut procedura de la A până la Z...poate fi și aceeași victimă, ca să povestească, cum, ce fel, prin ce a trecut.”³⁰⁹. Cât privește posibilitățile de instruire a cadrelor polițienești, un oficial al IGP a indicat că „Fondul Națiunilor Unite pentru Populație, într-un proiect finanțat de către Ambasada SUA cu suportul Centrului de drept al femeilor a inițiat procedura de instruire a 550 polițiști. În cadrul acestui proiect au fost derulate 3 cicluri de formare a formatorilor, au fost selectați inițial 18 angajați ai poliției, și câțiva din societatea civilă, ulterior au fost selectați eligibili doar 7 polițiști și 7 din sectorul asociativ. Respectiv primele doua cursuri a câte 25 polițiști au avut loc, iar apoi din septembrie 2013 vor derula restul instruirilor destinate ofițerilor de sector, iar pe viitor ne-am propus să fie instruiți ceilalți 700 (restul) polițiștilor, reieșind din fluctuația mare de cadre”³¹⁰.

Autoritatea polițistului

Nouă VVF intervievate în cadrul prezentului studiu, care au ezitat să apeleze la polițistul de sector, au menționat că polițistul nu are autoritate nici în fața agresorului, nici printre locuitorii din sat. Un asistent social a menționat că „Foarte mult depinde de autoritatea polițistului în fața agresorului, care contează chiar dacă agresorul este în starea de ebrietate. Dacă e un copil de 20-22 de ani, autoritatea lipsește, și în cazurile acestea, și polițistul poate fi agresat, asta numai atunci când nu poartă uniforma, dar dacă sunt îmbrăcați în uniformă, agresorilor le este frică, nu-l ating”³¹¹. Un polițist a menționat că deseori este limitat în acțiunile sale: „Eu vă spun așa cinstit, când ies la fața locului să îi spun omului să se mai liniștească...dar sânt cazuri când te gândești că să nu aibă armă sau să nu pună mâna pe mine, sunt mai multe momente, eu nu pot intra liber în ogradă, agresorul nu-ți permite, poate să fie și un abuz de serviciu din partea noastră...”³¹². Într-un alt caz relatat de asistentul social din centru de plasament care a ajutat o VVF, care nu a avut curajul să apeleze la polițistul din sat, a relatat: “Am avut o beneficiară care era fugară de soțul său violent, s-a dus la o gazdă, apoi la altă gazdă, el a găsit-o, a bătut stăpânul gazdei, mai în scurt nu avea femeia cu copiii viață pe pământ. A ajuns la noi și am ajutat-o în obținerea ordonanței de protecție. Polițistul de sector din sat, care are o autoritate în sat, l-a chemat pe agresor și a vorbit serios cu dânsul. Asta o fost de ajuns, agresorul a telefonat-o o singură dată, dar după asta femeia a putut trăi în pace.”³¹³.

O altă VVF a indicat că „În poliție trebuie să fie și femei nu numai bărbați, să asculte și o parte și alta, că se primește solidaritate masculină, unde nu te-ai duce, femeia la noi nu-i stimată”³¹⁴. Deoarece printre colaboratorii poliției care au fost intervievați în cadrul prezentului studiu, a fost și o doamnă, aceasta fiind întrebată cum se simte ea în calitate de polițistă, în sarcina căreia este și lucrul cu VVF și cu agresorii, comparând prestația sa cu cea a bărbaților în asemenea postură, ea a relatat că „fiind parte feminină, îmi era la început greu, sunt mulți abuzatori agresivi, mai există și stereotipuri că ce mai vrea și doamna asta de la mine. Dar activând

³⁰⁹ Interviu cu un polițist, localitatea D., 04 iulie 2013.

³¹⁰ Interviu cu un oficial MAI, 23 iulie 2013.

³¹¹ Interviu cu un asistent social, localitatea C., 10 iunie 2013.

³¹² Interviu cu un polițist, localitatea R., 11 iunie 2013.

³¹³ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea A., 25 iunie 2013.

³¹⁴ Interviu cu o VVF, beneficiara a unui Centru de plasament, locuitoria unui sat din Centrul Moldovei, 43 ani, mama a 3 copii, 06 iunie 2013.

mai mult timp, lumea îmi cunoaște caracterul meu în lucru, eu nu tolerez agresivitatea. Știi, cum să vă explic, bărbații polițiști mai lasă de la dânzii, eu nu sunt așa, eu nu las, dacă a încălcat legislația, îl pedepsesc cum prevede legea. Consider că nu este important este femeia sau bărbat în acest post, important să-și îndeplinească responsabilitățile de serviciu”³¹⁵.

Totodată, aceasta a mai adăugat că *“Eu fiind femeie, colaborator al poliției, consider că este un avantaj, victima este mai predispusă să-mi povestească despre ce i s-a întâmplat. Îmi spune în detalii ce s-a întâmplat, discută cu mine liber, mai ușor stabilește contactul psihologic, și VVF mai ușor apelează repretat”*³¹⁶. Totuși, un angajat al Centrului de Asistență și Consiliere pentru Agresorii Familiali a specificat că *„motivul nu este diferența de gen, dar mentalitatea. Cineva este responsabil pentru ceia ce face, se străduie să facă o schimbare, alții nu vor schimbarea, se limitează doar la amendă și tot”*³¹⁷.

Aplicarea amenzii ca o măsură de pedeapsă pentru agresor, în opinia mai multor VVF dar și a specialiștilor, contribuie la diminuarea autorității polițistului în comunitate și a încrederii în organele de drept care, în viziunea populației, au mandatul să combată acest fenomen. Un avocat a menționat: *„Iată chiar astăzi am avut un caz, VVF care a venit la mine, fiind bătută de către fiul ei într-un mod bestial și foarte, foarte des, ea are 3 rapoarte de expertiză medico-legală care indică că într-o lună ea a fost bătută de 3 ori, și agresorul de fiecare dată a fost pedepsit prin amendă. asta în condițiile când din 2010 avem articolul 201 prin care prevede deschiderea dosarului penal și persoana respectivă trebuia demult să-și ispășească pedeapsa penală”*³¹⁸. Mai mulți specialiști intervievați au confirmat situații în care VVF au fost nevoite să achite amenzi aplicate agresorului de către polițist, ceia ce le face să nu mai apeleze după ajutor și VF se intensifică^{319, 320, 321, 322} etc.

Un avocat a menționat că *„polițiștii se grăbesc să pornească procedura contravențională pentru vătămări corporale ușoare și în așa procedură și se examinează cazul, dar astfel de măsură de sancționare a agresorului nu demonstrează eficiența. Vreau să cred că, în urma instruirii polițiștilor, lucrurile se vor schimba, deși legea prevede în continuare îi convingem că trebuie pornită urmărirea penală, mai cu seama dacă sunt leziuni corporale ușoare”*³²³. De menționat, că conform datelor statistice furnizate de IGP al MAI, numărul proceselor verbale contravenționale întocmite pe art.78 Codului contravențional (vătămări intenționate ușoare), care era în creștere în perioada 2008-2012, a scăzut în 2013, iar numărul infracțiunilor VF (art.201¹ CP) înregistrate arată o dinamică ascendentă (vezi Tab.3).

³¹⁵ Interviu cu un polițist, localitatea N., 02 iulie 2013.

³¹⁶ Interviu cu un polițist, localitatea N., 02 iulie 2013.

³¹⁷ Interviu cu un specialist, Centrul de Asistență și Consiliere pentru Agresorii Familiali, 28 iunie 2013.

³¹⁸ Interviu cu un avocat, Central de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

³¹⁹ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iulie 2013.

³²⁰ Interviu cu un asistent social, localitatea O., 03 iulie 2013.

³²¹ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 12 iulie 2013.

³²² Interviu cu un specialist, Centrul de Asistență și Consiliere pentru Agresorii Familiali, 28 iunie 2013.

³²³ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 12 iulie 2013.

Rolul procuraturii în soluționarea cazurilor de violență în familie

Rolul procurorului

Un procuror intervievat a menționat că „În cazul agresorului, pe prim plan trebuie să fie penalizarea și sancționarea, și pe al doilea plan asistența VVF, dar prioritate în nici un fel nu vor fi dreptul și interesele agresorului, dar pe prima poziție trebuie să fie în mod obligatoriu asistența și protecția victimei, o asistență și protecție eficientă, dar nu una declarativă, teoretică și iluzorie, asta nu este obligațiunea directă a organelor de drept. Procuratura trebuie să aibă un rol pro-activ și să responsabilizeze toți acei actori care au obligațiuni directe să asiste și să protejeze eficient victima”³²⁴.

Un avocat a menționat problemele referitoare la implicarea procurorului în atragerea la răspundere penală a agresorului, una dintre ele fiind refuzul procurorului de a intenta dosar penal: „Chiar dacă polițistul de sector sau ofițerul de post propune intentarea dosarului penal pe articolul 201 prim, noi ne ciocnim de faptul că procurorul nu intențează dosarul penal pentru că nu consideră că este componenta de infracțiune”³²⁵. Un șef de post a poliției a declarat că „Procurorii și judecătorii eronat aplică prevederile CP al RM, avem caz când procurorul a încetat dosarele deoarece s-au împăcat părțile (deși nu se permite așa ceva), primul dosar era cu violență reală și încă ordonanță de protecție am făcut. Dar victima vreo 2 luni s-a săturat să fie purtată prin Comisariat și prin Judecată și nu mai avea dorință, Procuratura a încetat dosarul...”³²⁶. Într-un caz relatat de un alt avocat care a oferit asistență juridică, într-un caz de VF când exista pericol pentru victimă, în cererea de a pune agresorul sub arest, indică că „procurorul nimic nu a făcut și a fost nevoit să-i dea [agresorului] drumul. Contactez imediat procurorul. Acesta a negat că agresorul ar fi fost la el. Oricum, el a decis că nu există teme de arest. Nimeni nu vrea să-și asume responsabilitatea. R, Moldova de foarte multe ori a fost condamnată la CEDO pentru reținere ilegală. O colaborare între polițist, procuror, judecător de instrucție, ar fi foarte necesară. Nu există dorință.”³²⁷. Un oficial din cadrul IGP a menționat că „Mulți procurori consideră că trebuie să pornească cauza penală doar după ce au fost comise acte repetate de violență. Asta în situația când PG ne informa că majoritatea polițiștilor examinează cauzele VF prin prisma Codului contravențional. . . Deci noi am expediat o circulară internă colaboratorilor de poliție în care am indicat express ca nici un caz să nu fie examinat prin prisma CC. Ei procurorii, văd că noi suntem vinovați, dar nu iau în considerație că toate materialele sunt verificate de Procuror, și atunci ei sunt în drept să anuleze procesul verbal sau să-l conteste în instanța de judecată, ca procesul să fie anulat, și să inițieze proces penal.”³²⁸. Un procuror a menționat că „Procurorul ar trebui să aibă un rol pro-activ, ca să dea indicații concrete ofițerilor de urmărire penală, la alți prestatori de servicii, inclusiv cu implicarea altor actori anti-violență. Numărul procurorilor care cunosc foarte bine de legislație și cum s-o aplice, este insuficient, în multe cazuri dășii nu dau dovadă de acțiuni pro-active, sunt cazuri când victimele sunt implicate în acțiuni

³²⁴ Interviu cu un procuror, localitatea B., 12 iunie 2013.

³²⁵ Interviu cu un avocat, Centrul de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

³²⁶ Interviu cu un polițist, localitatea Q., 27 iunie 2013.

³²⁷ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

³²⁸ Interviu cu un oficial MAI, 23 iulie 2013.

de urmărire penală repetate, se admit și confruntări, ceea ce nu este bine, se admit revictimizări și ar fi bine ca procurorii să intervină în cazurile când polițiștii sau alți actori anti-violență comit astfel de abateri de la standardele și recomandările internaționale³²⁹.

Un angajat al unui ONG a fost indignat de atitudinea pasivă a colaboratorilor organelor de drept în înaintarea cererii pentru obligarea agresorului să părăsească domiciliul comun cu VVF ca o un punct din OP: „Procurorii și polițiștii practic se tem de răspundere, dacă agresorii stau undeva și îngheață, ei își asumă responsabilitatea ca uite ei au contribuit. Dar degeaba ei își asumă responsabilitatea asta, în primul rând ei nu sunt responsabili pentru asta, nu trebuie să-și bată capul unde va sta bărbatul și dacă o să înghețe sau nu, da ei probabil și-o asumă, că în mare parte ei sunt tot bărbați și e un fel de solidaritate masculină³³⁰”.

Totuși în cadrul interviului, un procuror a dat dovadă de o implicare pro-activă în identificarea VVF: „Toată informația care se înregistrează la poliție, registrul unu și doi o primesc zilnic. Fac analiza. Mai consultăm medicii din teritoriu. Nu toate persoanele se adresează la unitatea de gardă după ajutor, ei inițial se adresează la personalul medical, deci noi căutăm toate căile unde VVF ar putea să se adreseze³³¹”.

Instruirea

Mai mulți reprezentanți ai procuraturilor, dar și polițiști au menționat necesitatea desfășurării programelor de instruire în domeniu pentru reprezentanții organelor de drept. Un procuror a menționat că „Instruirea este întotdeauna necesară, și noi suntem deschiși la astfel de colaborare să participăm la astfel de cursuri de instruire, însă cu o singură rezervă, trebuie să ne anunțați din timp pentru că noi avem un program destul de încărcat, preferabil să ne programăm cel puțin cu o lună înainte și instruirea să fie în teritoriu. Deci avem programate ședințe de judecată, avem chemări pentru interogatorii, clar că nu putem lăsa dosarele și să mergem la seminare³³²”.

Un alt procuror a indicat că „Procurorii au nevoie de autoinstruire, schimb de bune practice. La nivelul procuraturii generale se efectuează instruirii la nivel înalt și noi mereu primim indicații, generalizări în care sunt abordate momentele pozitive dar și problemele care le are fiecare procuratură în activitatea sa și făcând cunoștințe cu aceste note ne perfecționăm³³³”.

Importanța colaborării psihologului cu procurorii pe cazurile VF

Mai mulți procurori au indicat dificultăți în stabilirea contactului cu VVF, și insuficiența serviciilor existente pentru VVF care le-ar stabili starea psiho-emoțională înainte de participarea lor în procesul penal. Un procuror a indicat că „Îmi doresc să fie o unitate de psiholog, nu ca metodist care are ore la școală, dar să fie disponibil 24 din 24 de ore la solicitarea organelor de drept și unde este nevoie să mergem la fața locului, împreună să lucrăm în teritoriu,

³²⁹ Interviu cu un procuror, localitatea B, 12 iunie 2013.

³³⁰ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 26 iulie 2013.

³³¹ Interviu cu un procuror, localitatea H., 05 iulie 2013.

³³² Interviu cu un procuror, localitatea D., 04 iulie 2013.

³³³ Interviu cu un procuror, localitatea I., 03 iulie 2013.

deoarece din practica mea, dacă psihologul știe să discute cu victima, atunci aflăm foarte multă informație. Noi procurorii, polițiștii avem o tactică aparte, precum „spune repede ce s-a întâmplat” și victima se blochează. Și respectiv și încrederea în organele de drept va crește odată ce vom implica mai mult psihologul în lucrul nostru”³³⁴.

Mai mulți procurori au indicat lipsa psihologilor calificați pentru interviuarea copiilor-victime și martori în procesele penale³³⁵, ³³⁶, etc. O altă problemă menționată de un procuror „este problematic să primim expertizele psihiatrice sau psihologice, deoarece de regulă, agresorii sunt părinții, și tot părinții, trebuie să recunoaștem sunt reprezentanți legali și trebuie să-și dea acordul/să participe la efectuarea expertizelor”³³⁷.

Un psiholog, formator la câteva seminare în care au participat și procurori din câteva raioane, a menționat că „Trebuie de menționat că reprezentanții sistemul de drept – judecători, procurori, sunt mai sensibili la problema VVF în comparație cu anii precedenți, situația s-a schimbat spre bine. Dacă înainte erau orgolioși, acum ei sunt cei care vin cu întrebări și-și manifestă singuri interesul. Ei sunt gata să colaboreze. Ei au înțeles rolul psihologului. Sunt procurori care-mi referă foarte multe victime, nu doar a violenței, dar chiar și al accidentelor rutiere. Ei au înțeles cât de utile sunt serviciile psihologul. Și nu mă refer doar la municipiul Chișinău, apelează și din regiuni”³³⁸.

Rolul instanțelor de judecată în soluționarea cazurilor de violență în familie³³⁹

Atitudinea judecătorilor

Mulți judecători sunt marcați de stereotipurile existente având o atitudine ostilă față de VVF. Un avocat a adus exemple de fraze, adresate VVF, expuse de judecător în instanța de judecată „O să vă împăcați! Au mai fost așa cazuri!”, „Vrei să-l educi la bătrânețe?”³⁴⁰. Un alt avocat oferă alte exemple de expresii ale judecătorului adresate VVF, în încercarea de a o responsabiliza: „Nu poate fi vinovat doar unu”. Pot fi aduse și exemple când judecătorul încalcă Codului deontologic: „În cadrul unui proces de divorț, judecătorul întrebă: „De ce vrei să divorțezi? Da poate tu ești de vină? Poate ai umblat cu alți bărbați? Poate copii nu sunt ai lui?”³⁴¹, fapt ce atestă și o atitudine discriminatorie față de VVF. Este menționat și un caz în care, după opinia avocatului, judecătorul părea părtinitor (în favoarea agresorului): „Deși am remarcat că este un caz de VVF și că, potrivit Codului familiei, în astfel de cazuri nu se acordă termen de împăcare, judecătorul a replicat de unde am mai luat și asta. Am deschis de față cu mine Codul Familiei, a citit, s-a convins. Dar oricum a acordat termen de împăcare

³³⁴ Interviu cu un procuror, localitatea H., 05 iulie 2013.

³³⁵ Interviu cu un procuror, localitatea A., 25 iunie 2013.

³³⁶ Interviu cu un procuror, localitatea I., 03 iulie 2013.

³³⁷ Interviu cu un procuror, localitatea D., 04 iulie 2013.

³³⁸ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

³³⁹ Cu părere de rău, în cadrul acestui studiu nu a fost posibil organizarea interviurilor cu judecători, astfel informația expusă în acest subcapitol expune opinia doar VVF și altor specialiști.

³⁴⁰ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

³⁴¹ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

doi luni³⁴². În opinia unui avocat, atunci când judecătorul aplică termenul de împăcare în cazurile de divorț din cauza VF, „singurul lucru care putem să-l facem este să depunem plângere pe judecător la Consiliul Superior al Magistraturii”³⁴³.

Studiul relevă existența judecătorilor care nu cunosc procedura emiterii OP. Un avocat menționează că „am avut un caz recent când am scris OP și pentru un judecător și i l-am dus pe purtător electronic de informație pentru că nu știa cum să o facă. E salutar faptul că solicită ajutor, dar pe de altă parte e dureros pentru că Legea nr.45 există din 2007”³⁴⁴. Cât privește emiterea OP de către judecători, mai mulți avocați au menționat că „judecătorul, procurorul așteaptă leziuni medii de la VVF, ei consideră că leziunile ușoare nu sunt temei pentru a solicita OP. Este greu de obținut OP, măsură care obligă agresorul să părăsească locuința. Judecătorii sunt de părere că încalcă astfel dreptul agresorului la proprietate, și se tem să nu fie atrași la răspundere”^{345, 346, 347}. Uneori convingerile stereotipizate a judecătorilor observate prin modalitatea prin care ei tratează VVF în instanță, sunt mai presus decât frica lor de a fi pedepsiți de instanțele ierarhic superioare: „să-l alung eu afară iarna? E bărbatul tău! Am rămas șocați, deoarece judecătorul nu are dreptul să-și expună opinia înainte de pronunțarea hotărârii. A spus să scriem plângere mai departe, la Consiliul superior al magistraturii. Deci, au fost acceptate celelalte condiții din OP: [agresorul] să nu se apropie de victimă la 200 metri, să nu o viziteze la serviciu, dar [judecătorul] a refuzat să-l scoată temporar din casă și asta în condiția că agresorul nu era proprietarul imobilului și că aveam cerere din partea proprietarului ca acesta să fie eliminat. Care e rostul să impui ca măsură să nu se apropie la 200 m, dacă nu impui și părăsirea locuinței, ei doar vor trai într-o casa...? Am scris recurs la Curtea de Apel, iar peste 3 luni Curtea de Apel a examinat recursul nostru, a anulat parțial încheierea judecătorei și a obligat agresorul să părăsească locuința. Timp de 6 luni a durat procedura, în acest termen se putea să se ajungă și la decesul VVF, când era posibil de făcut într-o lună”³⁴⁸. Mai multe VVF au menționat că după înaintarea plângerilor în judecată și până la hotărârea judecătorei, abuzatorii au devenit mult mai agresivi^{349, 350, 351}, etc., deci ele aveau nevoie de măsuri de protecție imediate.

Faptul că deseori VVF, după ce povestesc grozăviile prin care au trecut, la final spun că-i iartă, întăresc atitudinea stereotipizată a judecătorilor față de fenomen. Un avocat aduce și un exemplu pozitiv, când „legea a funcționat indiferent dacă victima ș-o iertat sau nu agresorul. Am avut un caz unde au fost multiple acte de violență, unde victima l-a tot iertat, dar deja judecătorul a luat o poziție fermă și nu au ținut cont de acest lucru, condamnând agresorul la 3 ani de închisoare. La ultima ședință de judecată a venit fără un dinte. Am întrebat-o dacă totul e

³⁴² Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

³⁴³ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

³⁴⁴ Interviu cu un avocat, Centru de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

³⁴⁵ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iulie 2013.

³⁴⁶ Interviu cu un avocat, Centru de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

³⁴⁷ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

³⁴⁸ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iulie 2013.

³⁴⁹ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Centrul Republicii, 38 ani, mama a 3 copii, 06 iunie 2013.

³⁵⁰ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Sudul Moldovei, 35 ani, mama a 4 copii, 12 iunie 2013.

³⁵¹ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Moldovei, 35 ani, 2 copii, 28 iunie 2013.

bine, a zis că da. Ea a fost amenințată mereu de agresor, trasă de păr și pusă cu capul în căldarea plină cu apă în fața copiilor. Ea a trăit într-un stres continuu... Aceste lucruri VVF rareori le povestesc chiar avocatului, dar în ședința de judecată față de agresor cu atât mai puțin³⁵².

Angajatul unui centru maternal a menționat că „femeile judecătore sunt mult mai receptive, comparativ cu bărbații, mai ales când e vorba de agresori – într-un caz Centrul nostru a făcut o referință, și chiar dacă nu aveam documentul de expertiza medico-legală, judecătoreea s-a adresat la poliție pentru confirmări, și până la urmă, VVF i-a fost eliberată OP. Mult depinde de judecător, pe cât este el deschis să faciliteze accesul la justiție”³⁵³.

Securitatea VVF în sala de judecată

Mai multe VVF au menționat că din momentul când au plecat de la soțul abuziv aflându-se în centre de plasament, așteptau cu frică momentul când se vor întâlni cu agresorul în instanța de judecată. Pentru multe din ele, prezența avocatului a fost foarte utilă, din cauza dublei frici – frica de agresor și frica că nu se vor isprăvi în proces^{354, 355, 356}.

Un procuror a menționat cum încearcă să minimizeze situațiile de revictimizare a VVF: „Noi ducem dosare penale, pe noi ne interesează rezultatele penale, dar nu ne gândim cum să nu revictimizăm VVF. Eu cu alți colegi încercăm să schimbăm situația - în cazul când nu a fost posibilă audierea victimei, atunci în judecată rugăm să iasă inculpatul din sala de ședință și victima vorbește în lipsa lui... Sunt cazuri unde sunt tensionări atunci aplicăm ce poate fi aplicat la moment”³⁵⁷. Drept dovadă, o VVF a adus un exemplu pozitiv când judecătoreea a permis VVF să ocupe o poziție în care ea se simțea în siguranță în sala de ședințe: „Soțul m-a sunat și m-a amenințat că o să mă taie dacă o să mă prezint la judecată. A zis că o să aibă cu el o lamă ascunsă. Când am intrat în sală, am început să tremur, era o sală mică și el stătea alături de mine. Am solicitat judecătoreii și ea mi-a permis să ies în față, numai atunci m-am liniștit”³⁵⁸.

Emiterea și monitorizarea executării Ordonanțelor de Protecție

Emiterea OP

Doar o singură VVF intervievată în cadrul prezentului studiu a declarat că cunoștea despre posibilitatea emiterii OP ca o măsură de protecție, despre care auziseră de la primar: „Am așteptat de fapt ca polițistul de sector să-mi spună acest lucru, am venit la dânsul și l-am întrebat „puteți să-mi faceți OP? Și el s-a mirat - da de unde ai auzit tu de așa ceva? Zic, am citit

³⁵² Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

³⁵³ Interviu cu un specialist, Centrul de plasament, localitatea A., 25 iunie 2013.

³⁵⁴ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Sudul Moldovei, 35 ani, mama a 4 copii, 12 iunie 2013.

³⁵⁵ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Moldovei, 35 ani, 2 copii, 28 iunie 2013.

³⁵⁶ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Centrul Moldovei, 38 ani, mama a 3 copii, 06 iunie 2013.

³⁵⁷ Interviu cu un procuror, localitatea H., 05 iulie 2013.

³⁵⁸ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 34 ani, mama a 2 copii, 06 iunie 2013.

într-o carte că e posibil, da el zice: da se poate. Nu a avut încotro și m-a ajutat să mă folosesc de acest drept”³⁵⁹. Conform oficialului de la IGP, „dintre toți specialiștii, organul de poliție este cel mai activ în demersurile pentru emiterea OP, deci cel mai responsabil, având în sarcină și supravegherea executării acestora”³⁶⁰. „Deși avem unele dificultăți și greșeli, acestea sunt puse în discuție și înlăturate. Pe al doilea loc în înaintarea demersurilor pentru eliberarea OP sunt însuși VVF, apoi în descresștere sunt procurorii, ofițerii de urmărire penală și numai câteva OP au fost emise la demersul asistentului social”³⁶¹. Un asistent social a împărtășit dificultatea întâmpinată în încercarea de a se implica în emiterea OP: „când inițiem OP prin judecată, cei de la instanța de judecată ne spun că este strict necesară prezența și agresorului, și ne înmână citația pe numele agresorului. Noi categoric refuzăm, noi nu suntem poștași. Acesta este rolul polițistului care ar putea înmâna citația și să asigure prezența agresorului la judecată”³⁶². Totuși, în ceea ce privește numărul OP emise în țară, un procuror căruia îi aparține pionieratul în emiterea OP din RM, a menționat că „numărul OP emise sunt în creștere, dar oricum sunt puține, asta indică necunoaștere de către VVF a drepturilor sale și posibilităților existente ca drepturile lor să fie realizate în practică, funcționarii publici și prestatorii de servicii pentru victime trebuie să fie pro-activi în acest sens”³⁶³. Un colaborator de poliție care nu cunoștea procedura emiterii OP a menționat că „la noi în Moldova cam rar se întâmplă că sunt aplicate OP. Pentru ca mai des acestea să fie aplicate, ar trebui ca nu numai eu, dar toți colaboratorii organelor de drept să fim instruiți”³⁶⁴.

Un psiholog ne-a împărtășit opinia proprie despre menirea și procesul emiterii OP: „Noi am început cu stângul acest proces. S-a înțeles greșit că OP este salvarea. OP se eliberează doar atunci când viața omului este în pericol. Atunci când avem o relație violentă care durează mulți ani, emiterea OP înrăutățește situația în familie. Trebuie făcut altfel - dacă viața nu este în pericol, trebuie să convingem victima să vină la consiliere, dar și mai mult să lucrăm cu agresorul”³⁶⁵. În timp ce un asistent social a menționat că „pe o perioadă scurtă de timp OP este o măsură eficientă, dar de multe ori se întâmplă, că după ce s-a eliberat OP, agresorii au avut un comportament și mai agresiv”³⁶⁶, un avocat menționează că, „în unele cazuri OP are caracter educativ: faptul că [agresorul] ajunge să vină la instanța de judecată unde nu a fost niciodată, înțelege că partenera nu este singură, că este protejată, asta îl motivează să se schimbe”³⁶⁷.

În unele situații specialiștii au menționat că judecătorii au respins cererea pentru emiterea OP depusă din partea colaboratorilor organelor de poliție, deoarece în opinia judecătorilor legea prevede că VVF trebuie singură să se adreseze la instanța de judecată, iar în aceste cazuri polițiștii rugau VVF să depună cererea către poliție ca ei să acționeze din interesele

³⁵⁹ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 27 ani, mama a 2 copii, 04 iunie 2013.

³⁶⁰ Vezi Tabelul 3: „Informația privind activitatea poliției Republicii Moldova în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, pentru anii 2008 - 9 luni 2013”, pag.28.

³⁶¹ Interviu cu un oficial al MAI, 23 iulie 2013.

³⁶² Interviu cu un specialist, ONG, localitatea F, 21 iunie 2013.

³⁶³ Interviu cu un procuror, localitatea B, 12 iunie 2013.

³⁶⁴ Interviu cu un polițist, localitatea N, 02 iulie 2013.

³⁶⁵ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G, 06 iunie 2013.

³⁶⁶ Interviu cu un asistent social, Centrul de plasament, localitatea C., 28 iunie 2013.

³⁶⁷ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G, 12 iulie 2013.

ei”³⁶⁸. Oficialul IGP a menționat că „ultimele modificări ale Legii 167 prevăd că polițistul va înainta demers instanței de judecată pentru emiterea OP doar când victima se află în situație de neputință sau criză, iar Instrucțiunile stabilesc expres aceste condiții și ce măsuri trebuie fi întreprinse însă rămâne totul la profesionalismul polițistului de sector care va aplica prevederile legale”³⁶⁹.

Cât privește respectarea termenului de 24 de ore pentru emiterea OP, au fost menționate cazuri când acest termen a fost respectat dar și cazuri de nerespectare a termenului prevăzut de lege. Un avocat a menționat că „judecătorii nu respectă termenul de 24 de ore pentru emiterea OP, în special în instanțele municipale, în raioane se respectă mai mult acest termen”³⁷⁰, iar alt avocat a menționat numai un singur caz de respectare a termenului de 24 ore, în restul cazurilor a fost nevoie de 5-6 zile³⁷¹. Un alt avocat a indicat, din practica personală, că „în 8 din 10 cazuri totuși OP este emisă în 24 de ore. E altceva când OP emise nu ajung în 24 ore la polițistul de sector, pentru că este remisă prin poștă la polițistul de sector, și mai durează până ajunge în mâinile agresorului”³⁷². Un alt avocat a menționat cazuri când „din momentul înregistrării cererii în cancelarie până a fi transmise la judecător trec 2 zile, uneori cererile stau câte 2 săptămâni în cancelarie, de exemplu, când cancelaria este implicată în pregătirea dărilor de seamă, nimeni nu înregistrează și nu transmite nimic. Asta se întâmplă în iunie și la sfârșit de an”³⁷³.

Un șef de post a menționat că „nu se reușește în practică emiterea OP în 24 de ore, deoarece nu reușește să asigure prezența agresorului și victimei la judecată. Drept soluție, indicată și de alți specialiști intervievați, a fost propusă posibilitatea eliberării Ordonanței de urgență, de către ofițerul de poliție, care ar conține aproximativ ceea ce conține și OP emisă de instanța de judecată”^{374, 375}. Totodată, în opinia unui asistent social, „trebuie să existe criterii bine stabilite în baza cărora polițistul poate emite această OP de urgență. În același timp, emiterea OP de urgență nici într-un fel nu trebuie să oprească inițierea procedurii de emitere OP (de lungă durată)”³⁷⁶.

Un obstacol serios în emiterea OP este faptul că judecătorii ezită să includă ca măsură de protecție a VVF obligarea agresorului să părăsească temporar locul comun de trai, considerând că încalcă astfel dreptul la proprietate a agresorului, și se tem să fie trași la răspundere³⁷⁷. Contrar la aceste spuse, un avocat a menționat că i s-a creat impresia că „judecătorii sunt deja atât de sensibilizați despre OP, că ei preferă să emite OP pentru a evita probleme ulterioare, cererile de emitere nu sunt respinse chiar și în cazurile când probatoriul era slab, simple declarații ale victimelor au fost suficiente pentru emiterea OP”³⁷⁸. Unii procurori, în

³⁶⁸ Interviu cu un polițist, localitatea P., 19 iunie 2013.

³⁶⁹ Interviu cu un oficial MAI, 23 iulie 2013.

³⁷⁰ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 12 iulie 2013.

³⁷¹ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

³⁷² Interviu cu un avocat, Centru de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

³⁷³ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iulie 2013.

³⁷⁴ Interviu cu un polițist, localitatea Q., 27 iunie 2013.

³⁷⁵ Interviu cu un polițist, localitatea H., 12 iulie 2013.

³⁷⁶ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea F., 21 iunie 2013.

³⁷⁷ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iulie 2013.

³⁷⁸ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

susținerea judecătorilor care nu doresc să emită OP explică că „OP prevede că abuzatorul poate fi expulzat, dar el nu are unde pleca, apoi strică un geam de la grădiniță și doarme pe timp de iarnă sau face alte acțiuni și de aici reiese că este impus de organele de drept să săvârșească infracțiuni. Părerea mea, abuzatorul trebuie să rămână acasă, iar victima cu copiii să fie plasați la centru. Ar fi bine ca să locuiască în odăi separate, deoarece acest imobil este și proprietatea lui”³⁷⁹. Totuși, un avocat a menționat că „Curtea Supremă de Justiție s-a expus foarte clar la acest capitol – indiferent de dreptul la proprietate, agresorul este obligat să părăsească locuința atunci când judecătorul restricționează accesul acestuia prin OP”³⁸⁰.

Executarea și monitorizarea executării OP

Respondenții au menționat mai multe probleme ce țin de executarea OP de către agresor, și rolul polițistului în monitorizarea executării acesteia.

Conform prevederilor Legii nr. 320 cu privire la activitatea poliției și a polițistului, art. 21, litera “n”, poliția este obligată să supravegheze executarea OP, și să asigure protecția VVF³⁸¹. Mai mulți specialiști au indicat că chiar dacă a fost emisă OP, agresorul a continuat să locuiască în aceeași casă cu VVF, iar polițistul nu a fost în stare să întreprindă nimic^{382, 383, 384, 385}. Polițiștii au indicat că sunt agresori care oricum încalcă OP, chiar dacă ei au fost informați despre consecințe, de regulă încalcă cei care au antecedente penale³⁸⁶. Alți specialiști intervievați au indicat că uneori VVF, fie din motiv că are nevoie ca agresorul s-o ajute în gospodărie, fie din intenția de a-l provoca să încalce OP, „invită” agresorul la locuința lor astfel contribuind la încălcarea OP^{387, 388}. Deși unii specialiști au menționat necesitatea informării VVF că și ea este responsabilă pentru „provocarea” agresorilor la încălcarea OP^{389, 390, 391}, practicile bune ale altor țări indică că VVF nu poartă nici o responsabilitate în cazul în care agresorul încalcă OP. Agresorul este singurul responsabil și este obligat să respecte prevederile OP. Un avocat menționează despre posibilitatea rareori verbalizată de specialiști precum „în cazul dacă VVF dorește să se împace cu agresorul iar OP nu a expirat, nimeni nu împiedică VVF să scrie o cerere de revocare a măsurilor de protecție la aceleași organe care au emis OP”³⁹².

Pentru a întări efectul de protecție a VVF oferit prin intermediul OP, unii specialiști susțin ideea înăsprii pedepsei pentru încălcarea prevederilor OP de către agresor, de la amendă la inițierea unui dosar penal^{393, 394}.

³⁷⁹ Interviu cu un procuror, localitatea H., 05 iulie 2013.

³⁸⁰ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

³⁸¹ Interviu cu un oficial al MAI, 23 iulie 2013.

³⁸² Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iulie 2013.

³⁸³ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

³⁸⁴ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea F., 21 iunie 2013.

³⁸⁵ Interviu cu un asistent social, localitatea C., 10 iunie 2013.

³⁸⁶ Interviu cu un polițist, localitatea S., 12 iunie 2013.

³⁸⁷ Interviu cu un oficial al MMPSE, 27 iunie 2013.

³⁸⁸ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 12 iulie 2013.

³⁸⁹ Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea B., 12 iunie 2013.

³⁹⁰ Interviu cu un oficial al MMPSE, 27 iunie 2013.

³⁹¹ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 12 iulie 2013.

³⁹² Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 12 iulie 2013.

³⁹³ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

³⁹⁴ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

Totodată, este îngrijorătoare această atitudine și tendință a specialiștilor de a egala responsabilizarea victimei violenței în familie și agresorului acesteia pentru încălcarea OP – victima în nici un caz nu este responsabilă în situația când agresorul a încălcat OP. În conformitate cu *Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice* (Istanbul, 11.05.2011), pe care Republica Moldova intenționează să o semneze și să o ratifice în curând, „statul va lua măsuri necesare pentru a asigura faptul că OP sunt disponibile pentru protecția imediată și fără sarcini financiare sau administrative nejustificate plasate asupra victimei”³⁹⁵. Odată ce Republica Moldova va semna această Convenție, este necesar a familiariza specialiștii din domeniu, atât cu prevederile Convenției, cât și cu bunele practici existente în regiune care exclud orice responsabilitate de pe seama victimelor în caz de nerespectare a OP de către agresor. Responsabilitatea pentru violență și răspunderea pentru implementarea prevederilor OP trebuie să fie exclusiv pe seama agresorilor.

Servicii pentru agresor

În cazul când VVF care a beneficiat de serviciile de reabilitare revine în mediul abuziv de acasă, în situația în care cu agresorul nu s-a lucrat în paralel, efectul serviciilor de reabilitare se reduce la minimum, iar VF chiar se agravează^{396, 397, 398, 399, 400}. Odată cu sancționarea, agresorii trebuie să beneficieze și ei de servicii de reabilitare, deoarece, chiar dacă divorțează, ei oricum își reconstruiesc o altă relație, de asemenea abuzivă^{401, 402, 403}. Unii specialiști indică că peste 3 luni, când expiră durata OP, agresorul revine cu comportamentul neschimbat, cercul violenței se repetă, și apare necesitatea emiterii unei noi OP⁴⁰⁴.

Statul și-a asumat angajamentul să asiste VVF, dar și agresorii⁴⁰⁵. La moment în Republica Moldova există un singur Centru specializat în asistența și consilierea agresorilor, aflat la nordul republicii. În următorii ani, MMPSF planifică deschiderea a două centre de reabilitare pentru agresori în centrul și sudul republicii⁴⁰⁶. Un oficial al MMPSF s-a referit la importanța dezvoltării serviciilor pentru agresori în Republica Moldova: „Văd rostul acestor servicii nu numai în contextul asigurării unei asistențe agresorilor, de fapt filozofia politicii și a legislației cu privire la prevenirea și combaterea VF nu se reduce la încarcerarea tuturor agresorilor, deci esența legii nr. 45 și în general, conceptul de prevenire a acestui fenomen constă mai mult în reeducarea și reabilitarea agresorilor, a victimelor, și a comunității în general, prin dezaprobarea comportamentelor care încalcă ordinea publică. Deci este necesar ca prin acele me-

³⁹⁵ <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/convention/Convention%202010%20Romanian.pdf>

³⁹⁶ Interviu cu un psiholog, Centrul de plasament, localitatea C., 25 iulie 2013.

³⁹⁷ Interviu cu un psiholog, Centrul de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

³⁹⁸ Interviu cu un psiholog, Centrul de asistență și consiliere pentru agresorii familiali, 28 iunie 2013.

³⁹⁹ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iulie 2013.

⁴⁰⁰ Interviu cu un polițist, localitatea N., 02 iulie 2013.

⁴⁰¹ Interviu cu un procuror, localitatea B., 12 iunie 2013.

⁴⁰² Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 01 august 2013.

⁴⁰³ Interviu cu un psiholog, Centrul de plasament, localitatea I., 24 iunie 2013.

⁴⁰⁴ Interviu cu un asistent social, localitatea A., 25 iunie 2013.

⁴⁰⁵ Interviu cu un procuror, localitatea B., 12 iunie 2013.

⁴⁰⁶ Din discursul Dnei Pascal L., MMPSF, în cadrul ședinței Grupului Consultativ de Proiect în cadrul proiectului „Tăcerea nu e o soluție: Abuzul asupra vârstnicilor în Republica Moldova” din 25 septembrie 2013.

canisme, care sunt gândite la nivel național și la nivel european inclusiv, agresorul să înțeleagă că el este problema, și inclusiv comunitatea în care el trăiește inclusiv rudele, așteaptă schimbarea din partea lui, și dacă toți actorii vor avea o așa abordare, eu consider că vom avea un impact și o schimbare mai profundă⁴⁰⁷.

Importanța dezvoltării serviciilor de consiliere psihologică pentru agresori, în opinia unui psiholog, este argumentată și din considerentul că „în jumătate dintre cazuri, violența în familie, încă până a prinde rădăcini, se produce nu dintr-o patologie de personalitate, ci pur și simplu, din destrăbălare și din cauza că nu e sancționată, din cauza că cineva a lovit de mai multe ori și a rămas nepedepsit, nimeni nu atrage atenție și în general toate-i merg ca la val. Atunci însă când este pus în anumite limite și începe a se încadra în ele, atunci el adoptă un cu totul alt comportament⁴⁰⁸. De multe ori victima nu dorește să divorțeze de agresor, ea se așteaptă la o schimbare de atitudine din partea acestuia⁴⁰⁹. Specialiștii menționează exemple pozitive de schimbare a comportamentului agresorului, când asistenții sociali au implicat familia extinsă care l-au convins pe agresor să meargă la dealcoolizare, sau când comportamentul s-a schimbat chiar după prima discuție cu specialistul. Acestea au fost cazuri mai simple, dar oricum sunt necesare servicii specializate⁴¹⁰. Consilierea psihologică ca și serviciul pentru agresori trebuie separată de serviciile oferite VVF, se dorește ca doi psihologi diferiți să lucreze cu ambii subiecți în același timp⁴¹¹. Un director al unui centru pentru femei a menționat un caz când „polițiștii au încercat să ne oblige să prestăm servicii pentru agresor, deci le-am explicat că aceștia sunt o altă categorie de beneficiari pe care noi nu le acoperim în activitățile centrului”⁴¹².

O altă problemă în Republica Moldova este lipsa culturii de a apela la psiholog. Cu atât mai rare sunt cazurile când bărbații se adresează la psiholog (ori de cele mai dese ori bărbatul este agresor în familie), care „de obicei se îndreptălesc și acuză victima de acțiunile lui. Agresorului nici prin minte nu-i trece că ceva nu este în regulă cu el. Ei consideră că victima ia provocat, s-a plâns la organele competente, a luat copii de acasă și l-a făcut de răs.⁴¹³”. Din cauza că majoritatea agresorilor nu doresc să meargă voluntar la un psihoterapeut, mai mulți specialiști au indicat necesitatea obligării agresorilor prin decizia instanței de judecată, această obligativitate fiind stipulată în OP^{414, 415, 416, 417, 418} posibil ca o alternativă la pedeapsa cu detenție sau muncă nere-munerată în folosul comunității^{419, 420, 421, 422, 423}. Un psiholog care participat la instruirea jude-

⁴⁰⁷ Interviu cu un oficial al MMPSE, 27 iunie 2013.

⁴⁰⁸ Interviu cu un psiholog, Centrul de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

⁴⁰⁹ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea G., 05 iunie 2013.

⁴¹⁰ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea B., 12 iunie 2013.

⁴¹¹ Interviu cu un psiholog, Centrul de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

⁴¹² Interviu cu un specialist, ONG, localitatea F., 21 iunie 2013.

⁴¹³ Interviu cu un psiholog, Centrul de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

⁴¹⁴ Interviu cu un psiholog, Centrul de plasament, localitatea B., 12 iunie 2013.

⁴¹⁵ Interviu cu un polițist, localitatea C., 28 iunie 2013.

⁴¹⁶ Interviu cu un specialist, Centrul de asistență și consiliere pentru agresorii familiali, 28 iunie 2013.

⁴¹⁷ Interviu cu un specialist, Centrul de asistență și consiliere pentru agresorii familiali, 28 iunie 2013.

⁴¹⁸ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

⁴¹⁹ Interviu cu un psiholog, Centrul de plasament, localitatea C., 25 iulie 2013.

⁴²⁰ Interviu cu un psiholog, Centrul de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

⁴²¹ Interviu cu un asistent social, Centrul de plasament, localitatea C., 28 iunie 2013.

⁴²² Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iulie 2013.

⁴²³ Interviu cu un polițist, localitatea N., 02 iulie 2013.

cătorilor în domeniul prevenirii și combaterii VF, le-a transmis următorul mesaj: *”Dacă vreți să contribuiți la soluționarea problemei, nu le dați termen de împăcare cum faceți voi în mod greșit, dar încercați, prin hotărârea emisă, să-i trimiteti la reabilitare psihologică. Atunci când agresorul va merge la psiholog, va înțelege esența violenței, se va învăța să gestioneze furia, el va depăși agresivitatea”*⁴²⁴. Pentru a oferi aceste servicii de psihoterapie pentru agresorii familiari, este necesară instruirea rețelei de psihologi din toată țara, în special în condițiile când deschiderea mai multor centre pentru agresori este costisitoare⁴²⁵. Costul unui Centru de asistență și consiliere pentru agresorii familiari estimat de MMPSF este de 1 milion MDL⁴²⁶.

O problemă menționată de mai mulți specialiști intervievați a fost lipsa serviciilor de dezalcoolizate accesibile pentru agresorii dependenți de alcool. La fel ca și agresorii familiari care în mare parte nu merg voluntar la un psihoterapeut pentru a învăța cum să-și controleze furia, persoanele dependente de alcool nu doresc în mod voluntar să urmeze tratamentul de dezalcoolizare. Un asistent social din Centru de asistență și consiliere pentru agresori a menționat că *„rata agresorilor-alcoolici este mare, cca 60-70%. Dar alcoolul nu este cauza, VF are cauze mai profunde, iar alcoolul este doar un factor favorizant, amplifică violența, îl face pe agresor să piardă autocontrolul și exteriorizează mai tare emoțiile sale. Foarte puțini agresori-alcoolici acceptă benevol tratamentul din prima ședință, cu majoritatea trebuie să lucrezi mult, ca să ajungi la conștiința lor, poate dura 3-9 ședințe de consiliere psihologică până când el acceptă tratamentul medicamentos de dezalcoolizare, dar asta este condiția dacă dorești să beneficiezi de serviciile centrului, fiindcă altfel lucrul nostru nu va avea succes”*⁴²⁷. Unii psihologi au menționat că au referit câteva cazuri a agresorilor la psihoterapeutul narcolog din centrele de dezalcoolizare, de stat dar aceștia *„nu fac nimic pentru a convinge pacienții să beneficieze de acest serviciu”*⁴²⁸. Mai multe VVF interviuate în cadrul acestui studiu, au menționat că nu și puteau permite serviciile de dezalcoolizare pentru soții lor agresivi din cauza costurilor acestora, în situația în care familia nu avea nici o sursă de venit.

În timp ce unii colaboratori de poliție recunosc că rolul polițistului și asistentului social în profilaxia VF prin conversații cu agresorul nu a avut efectul scontat,^{429, 430, 431} alții au identificat o practică efectivă: *„Din mai multe localități ale raionului, în Comisariatul de poliție, polițistul de sector și asistent social au adunat familiile scandalagioase, aflate la evidență și le-au adus la cunoștință Legea nr.45. La această ședință a participat și reprezentantul Centrului de Plasament. Pentru săteni, faptul că sunt chemați la Comisariat în oraș, ceste o mare responsabilitate, respectiv când intră colaboratorii organelor de drept în uniformă, toți se scoală în picioare... Astfel este responsabilizat agresorul, dar am văzut și că VVF, au curaj și dau întrebări, simt că și ele au anumite drepturi”*⁴³².

⁴²⁴ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

⁴²⁵ Interviu cu un polițist, localitatea N., 02 iulie 2013.

⁴²⁶ Din discursul Dnei Pascal L., MMPSF, în cadrul ședinței Grupului Consultativ de Proiect în cadrul proiectului „Tăcerea nu e o soluție: Abuzul asupra vârstnicilor în Republica Moldova” din 25 septembrie 2013.

⁴²⁷ Interviu cu un asistent social, Centrul de asistență și consiliere pentru agresorii familiari, Drochia, 28 iunie 2013.

⁴²⁸ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

⁴²⁹ Interviu cu un polițist, localitatea N., 02 iulie 2013.

⁴³⁰ Interviu cu un polițist, localitatea C., 28 iunie 2013.

⁴³¹ Interviu cu un polițist, localitatea Q., 27 iunie 2013.

⁴³² Interviu cu un polițist, localitatea R., 11 iunie 2013.

3.5 Rolul specialiștilor din secțiile/direcțiile asistență socială și de protecție a familiei

Conform Legii nr. 45, secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei, prin intermediul specialistului responsabil de domeniul prevenirii și combaterii VF, concluează cu poliția în identificarea persoanelor predispuse la comiterea actelor de VF, sunt impunerite să plaseze victima în centrul de reabilitare, să ofere consiliere psihologică și psihosocială victimelor prin mijloace proprii sau redirecționând cazul specialiștilor din centrele de reabilitare, să apere drepturile și interesele legale ale victimelor, monitorizează victimele și le acordă asistență după ce au părăsit centrele de reabilitare.⁴³³

O VVF intervievată a menționat că „datorită asistentului social, mai sunt în viață. M-am adresat de multe ori la polițistul de sector, dar după vizitele lui, situația se agrava mai tare. Asistentul social m-a ajutat să apelez la Comisariatul de poliție, m-a informat despre drepturile mele și a inițiat procedura emiterii OP, despre care am aflat prima dată tot de la asistentul social”.⁴³⁴ Totuși, așa cum a fost menționat mai sus, mai multe VVF nu apelează la asistentul social din cauza neîncrederii⁴³⁵ sau din cauza temerii că asistentul social din sat nu va asigura confidențialitatea cuvenită.⁴³⁶ Pe lângă aceasta, în opinia unor specialiști intervievați, „VVF deseori nu percep asistentul social din sat ca persoană care s-ar putea implica în soluționarea VF, mai degrabă ca distribuitor de ajutoare sociale”.^{437, 438} Într-adevăr, unii asistenți sociali au mărturisit că „asistenții sociali din sat sunt supraîncărcați cu ajutoare sociale, pensionari și invalizi, că nu au timp pentru această categorie de beneficiari”^{439, 440} sau că „având cca 6000 locuitori în sat ca și acoperire numerică, asistentului social îi este greu să cunoască tot ce se întâmplă în familie, VF este un fenomen ascuns”⁴⁴¹. Un procuror a adus un exemplu când, deși asistenții sociali cunosc despre aceste cazuri, nu întotdeauna se autosesizează: „În cadrul examinării materialelor, am găsit o anchetă socială pentru minori, unde asistentul social indică problemele discutând cu membri familiei, deci copilul indică ca tata l-a bătut cu picioarele, etc. În această anchetă este rubrica recomandări, de ce asistentul nu scrie: a sesiza organele de drept? Am fost nevoit eu să fac o sesizare”.⁴⁴²

Mai mulți specialiști au indicat rolul important al asistentului social comunitar în identificarea VVF. Un impediment în identificarea VVF, în opinia unor specialiști intervievați, este lipsa studiilor și cunoștințelor corespunzătoare cum să lucreze cu această categorie

⁴³³Vezi Art.8, p.3.Legea nr. 45-XVI din 01 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, publicată la 18.03.2008, Monitorul Oficial nr.55-56, în vigoare din 16.09.2008. Poate fi accesată la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=327246>

⁴³⁴ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat de la Nordul Republicii, 27 ani, mama a 2 copii, 04 iunie 2013.

⁴³⁵ Vezi notele de subsol nr. 71, 72.

⁴³⁶ Vezi notele de subsol nr. 78-85.

⁴³⁷ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 23 iulie 2013.

⁴³⁸ Interviu cu un specialist din Centrul de asistență și consiliere pentru agresorii familiali, 28 iunie 2013.

⁴³⁹ Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

⁴⁴⁰ Interviu cu un asistent social, localitatea M., 13 iunie 2013.

⁴⁴¹ Interviu cu un Daud Maria, asistent social, SASPF, Sărata Galbenă, Hîncești, 25 iunie 2013

⁴⁴² Interviu cu un procuror, localitatea H., 05 iulie 2013.

de beneficiari.^{443, 444, 445, 446} Un reprezentant a specificat că „s-au făcut multe instruirii pentru asistenții sociali ca actori importanți în cadrul SNR, dar acestea erau țintite mai mult asistenței victimelor traficului de ființe umane. Trebuie de replicat acest model de instruire, numai pentru altă grupă de beneficiari cum sunt VVF”⁴⁴⁷. Confirmând necesitatea instruirilor, un asistent social intervievat a adus un exemplu: „Am avut un caz unde d-na cu siguranță a fost bătută, deoarece avea un ochi vânăt și la întrebarea ce s-a întâmplat, ea mi-a răspuns că s-a lovit cu un lemn. Nu mi-a reușit să o fac să recunoască”⁴⁴⁸. Un avocat căruia VVF ia mărturisit, că a informat asistentul social despre situația de violență cruntă în familie, dar acesta nu s-a implicat nicidecum doar a manifestat compasiune sugerându-i victimei să rabde situația în care se află. Avocata împreună cu VVF a avut o întrevvedere cu șeful DAS, care a întrebat-o: “Dar ce până acum ai răbdat și acum nu mai vrei să răbzi?”⁴⁴⁹

Printre problemele menționate cu care se confruntă asistenții sociali comunitari în activitatea de asistență și protecție a VVF, au fost lipsa spațiului separat unde asistenții sociali ar putea vorbi cu victima fără martori,⁴⁵⁰ interzicerea asistentului social de a avea acces în locuința de către agresor^{451, 452} frica de răfuială din partea agresorului;^{453, 454, 455} remunerația proastă și motivarea scăzută de a lucra cu această categorie de beneficiari.^{456, 457, 458}

Dat fiind faptul că asistentul social, dar și polițistul de sector au aceleași obligațiuni de monitorizare a executării/respectării OP de către agresor⁴⁵⁹, un bărbat angajat în calitate de asistent social comunitar a menționat: „Eu simt un avantaj fiind bărbat și având obligația să monitorizez comportamentul agresorului intru respectarea de către el a OP, eu vorbesc cu el și noi putem discuta bărbătește, să zicem, el percepe altfel această discuție, mă refer în sens pozitiv. Totodată sunt dezavantajat în comunicarea cu femeile VVF, fiindcă femeile nu își deschid sufletul unui bărbat, chiar și specialist”⁴⁶⁰

⁴⁴³ Interviu cu un asistent social, localitatea A., 25 iunie 2013.

⁴⁴⁴ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iulie 2013.

⁴⁴⁵ Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

⁴⁴⁶ Interviu cu un asistent social, localitatea O., 03 iulie 2013.

⁴⁴⁷ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea B., 12 iunie 2013.

⁴⁴⁸ Interviu cu un asistent social, localitatea U., 04 iulie 2013.

⁴⁴⁹ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 07 iunie 2013.

⁴⁵⁰ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 01 august 2013.

⁴⁵¹ Interviu cu un asistent social, localitatea C., 10 iunie 2013.

⁴⁵² Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

⁴⁵³ Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea D., 11 iunie 2013.

⁴⁵⁴ Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

⁴⁵⁵ Interviu cu un specialist, Centrul de asistență și consiliere pentru agresorii familiali, 28 iunie 2013.

⁴⁵⁶ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

⁴⁵⁷ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea G., 05 iunie 2013.

⁴⁵⁸ Interviu cu un specialist, Centrul de asistență și consiliere pentru agresorii familiali, 28 iunie 2013.

⁴⁵⁹ Interviu cu un oficial, MAI, 23 iulie 2013.

⁴⁶⁰ Interviu cu un asistent social, localitatea N., 08 iulie 2013.

3.6. Rolul instituțiilor medicale

Conform Instrucțiunii privind intervenția instituțiilor medicale în cazurile de VF, furnizorii de servicii de sănătate joacă un rol important în identificarea VVF și referirii lor către alte servicii.⁴⁶¹

Una din cauzele ne-adresării la medici fiind abuzate de soții/partenerii săi, indicate de VVF, era lipsa resurselor financiare pentru achitarea serviciilor de asistență medicală și rușinea adresării la medic, situație caracteristică în mod special femeilor din mediul rural. Astfel, o beneficiară a declarat că s-a adresat la medicul din oraș fiind în stare gravă deja, iar anterior în situații de violență fizică nu apela după ajutor, deoarece „medicii i-au bani pentru tot, nu am bani nici pentru control, și nici pentru tratament, iar uneori nici bani să ajung până la spital nu aveam”⁴⁶². O altă beneficiară a spus că „nu aveam bani ca să mă duc să-mi scot leziunile”.

Totodată, în opinia unui asistent social din centrul de plasament, „lucrătorul medical are un rol foarte important, fiindcă el cunoaște foarte bine situația în fiecare familie, dar depinde cât de tare dorește medicul să se implice, să cunoască. Noi considerăm ca nu neapărat pacientul trebuie să meargă la medic, dar și medicul ar trebui să evalueze situația, să meargă prin familie”⁴⁶³. O beneficiară (VVF) a Centrului maternal care a aflat despre serviciile centrului de la asistenta medicală din sat, care cunoștea situația din familie și chiar acorda asistență medicală primară pentru VVF după abuzurile fizice severe, s-a decis s-o refere abia atunci când agresorul ia aplicat o lovitură de topor în cap, fiind în ultimele luni de sarcină: „Eu întotdeauna zic că fiica mea cea mică care era în burtă când am ajuns la Centrul maternal, este de fapt salvatoarea noastră – asistenta medicală, văzându-mă în starea ceea, a spus că mai bine mă trimite cu copiii din sat, decât să răspundă de mine și de copilul nenăscut”⁴⁶⁴.

Un psiholog a menționat că „medicii aproape nu se implică în referirea VVF, deși au fost instruiți în acest sens. Fiecare consideră că rețeta și pastila este unica datorie a lor. În ultimii trei ani nu am avut nici un caz a VVF referit de medic. Problema nu este că victimele nu spun ce s-a întâmplat, ele nu trebuie să povestească nimic. La sate, medicul foarte bine știe situația din familie. Medicul trebuie să întrebe direct atunci când intuiește ceva. În cazul celor de la oraș, sunt alte metode de a discuta cu femeia – dacă ea vine des și are echimoze este clar ce se întâmplă. Medicii sunt pasivi”⁴⁶⁵. Directorul unui centru maternal a declarat că „dacă VVF a venit la spital bătută, și ea indică că a fost bătută, medicii raportează la poliție, și gata, în rest e treaba poliției, adică nu le referă direct la centru, dar puține din victime doresc să coopereze cu poliția, mai ales dacă s-au ales cu o amendă pe care trebuia singură s-o achite, și practic ajung repetat la spital... Poate medicii și s-ar implica mai mult, dar se tem să nu-i dăuneze mai mult VVF”⁴⁶⁶.

⁴⁶¹ Ordinul MS nr.155 din 24.02.2012 “Cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind intervenția instituțiilor medicale în cazurile de violență în familie”.

⁴⁶² Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Nordul Republicii, 27 ani, mama a 2 copii, 04 iunie 2013.

⁴⁶³ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea G., 10 iunie 2013.

⁴⁶⁴ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Sudul Republicii, 35 ani, mama a 4 copii, 12 iunie 2013.

⁴⁶⁵ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

⁴⁶⁶ Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea A., 25 iunie 2013.

Psihologul de la Centrul de plasament a indicat că medicii și asistenții sociali din sate nu se autosizează și nu raportează cazurile de VF, aducând exemple concrete când „*personalul centrului pentru prima dată, acordă grade de invaliditate persoanelor de 30, 32 ani care vin de la țară bătute, maltratați, cu debilitate profundă. Ei trăiesc în pădure? Ei trăiesc în sat unde este medic, soră medicală, primar, asistent social și polițist. De ce acest om a rămas fără susținere, nepensionat etc. De ce copiii vin cu retard, dar nu au li grad de invaliditate? A cui e problema asta? A medicului, în primul rând*”⁴⁶⁷.

Un asistent social, care a menționat că a invitat un medic la ședința echipei multidisciplinare, unde managerul de caz planifica să ceară intervenția medicului, a primit răspunsul de la medic „*Eu nu am când, eu am pacienți. Cine ești să-mi dai indicații?*”.. *Trebuie să scriu multe scrisori, ei nu sunt receptivi*”⁴⁶⁸.

3.7. Rolul primarilor

Conform Legii nr. 45, autoritățile APL sunt abilitate să creeze comisii pentru problemele sociale, formeze echipe multi-disciplinare în domeniu, organizarea serviciilor/centrelor de reabilitare a victimelor și agresorilor, dezvoltă parteneriate sociale cu organizații neguvernamentale care să contribuie la prevenirea și combaterea VF, constată prin decizia comisiei pentru problemele sociale, existența sau dispariția pericolului pentru viața și sănătatea victimei în urma aplicării măsurilor de protecție. Referitor la implicarea primarilor, ca autoritate reprezentativă și care este abilitată în promovarea intereselor și soluționarea problemelor populației unității administrativ-teritoriale respective, care ar include și cazurile VF, au fost colectate mai multe opinii, deseori controversate.

O VVF a menționat că primarii deseori cunosc situația din familiile abuzive, dar tolerează VF. Femeia a făcut o comparație interesantă „*precum bărbatul în familie este stăpân și femeia trebuie să-i tacă gura, așa și primarul care prin nepăsarea lui îi face pe toți din sat să nu atragă atenția la porcăriile care au loc în familie, atât a consătenilor, cât și a asistenților sociali și polițiștilor de sector?*”⁴⁶⁹. Un psiholog de la Centrul de plasament a indicat că „*Totul depinde de relația de la om la om. Asta depinde, în mare măsură, de autoritățile publice locale, de tonul care-l dă de exemplu, primarul asistentului social*”⁴⁷⁰. Colaboratorul Centrului de Asistență și Consiliere pentru Agresorii Familiali, care deseori pleacă cu seminare prin sate, a menționat: „*Uneori te șochează chiar și reacția unor oameni cu autoritate în sat, cum ar fi primarul, despre prevederile legale, cu ar fi OP. Am fost martor la o ședință unde un primar care este stimat în sat, care s-a ridicat și a s-a exprimat indignat: „cum adică bărbatul să plece din casă, unde să se ducă?”. Nimeni nu se indignează atunci când victima descultă pe glod, zăpadă omăt fuge din casă la o bucată de noapte, ca să scape de bătăi, nimeni nu întrebă unde se dus*

⁴⁶⁷ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

⁴⁶⁸ Interviu cu un asistent social, localitatea B., 12 iunie 2013.

⁴⁶⁹ Interviu cu o VVF, beneficiara a unui Centru de plasament, locuitoare a unui sat din Sudul Republicii, 42 ani, mama a 3 copii, 04 iunie 2013.

⁴⁷⁰ Interviu cu un psiholog, Centrul de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

ea, dar scoaterea agresorului trezește nemulțumire chiar și la membrii APL”.⁴⁷¹ Un colaborator al comisariatului de poliție a declarat că „APL trebuie să se implice mai activ în problema dată, chiar anume primarii...ei în general nu au idee de legislație, ei se conduc numai de Legea lor cu privire la administrația publică locală și atât...din partea administrației publice locale nu se face absolut nimic în domeniul dat...”.⁴⁷² Faptul că primarii nu se implică practic deloc în identificarea, referirea/facilitarea accesului la asistență și protecție, a fost menționat și de unii avocați intervievați.⁴⁷³

O altă VVF a primit informația despre Centrul de plasament de la primarul din sat: „Primarul mi-a spus chiar concret, unde, adresa, mi s-a dat o broșură unde erau descrise toate serviciile centrului, aflând despre acest centru, am hotărât să-mi iau inima în dinți, să sun și să întreb, mai întâi m-am informat, ce e posibil, despre ce este vorba, ce tip de ajutor poate să mi se acorde, după care am hotărât să vin”.⁴⁷⁴ O altă VVF intervievată, a menționat cazul ei și a copilului maltratat a fost inițial suspectat inițial de asistenta medicală din sat, care a dezbrăcat copilul pentru ai face vaccina, și care a observat vânătăi pe corpul copilului, dar copilul a început să plângă și nu a vrut să vorbească. Atunci a chemat primarul și i-a zis copilului „tu nu plânge, nu te teme, tata nu va afla nimic. Primarul m-a chemat la el, zice „hai să vorbim”. Și m-a luat la întrebări: „de unde ai vânătăile?”, și eu atunci așa și i-am povestit... Mi-a zis: „De ce nu ai venit mai devreme? De ce ai tăcut (ascuns)?” Îmi era frică. Iar el îmi zice: „Te-ai fi apropiat fără ca nimeni să afle și mi-ai fi povestit, între noi”. Nu știu de ce, dar mie mi-a fost frică. Primarul a anunțat poliția, pe urmă a venit grupul operativ și l-a luat [pe agresor]”.⁴⁷⁵ Cu referire la implicarea primarului în lucrul cu agresorul, un asistent social comunitar a declarat că „eu niciodată nu am discutat cu agresorul de una singură, la noi în sat se implică primarul. Invităm a abuzatorul la primărie. Primarul la noi în sat are cea mai mare autoritate, mai mare chiar decât polițistul. După discuția cu primarul, agresorii se mai liniștesc”.⁴⁷⁶

Astfel, rolul primarului în identificarea VVF în comunitate și facilitarea accesului acestora la SAP este cert.

3.8. Rolul altor actori

Instituțiile preuniversitare

În scopul prevenirii violenței față de copii și reglementării acțiunilor de identificare, documentare și intervenție a lucrătorilor din sistemul de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic de copii, Ministerul Educației a emis la 22.02.2013 Ordinul cu privire la Procedura de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de

⁴⁷¹ Interviu cu un specialist, Centrul de Asistență și Consiliere pentru Agresorii Familiali, 28 iunie 2013.

⁴⁷² Interviu cu un polițist, localitatea C., 28 iunie 2013.

⁴⁷³ Interviu cu un avocat, ONG, localitatea G., 11 iulie 2013.

⁴⁷⁴ Interviu cu o VVF, beneficiara a unui Centru de plasament, locuitoarea unui sat din Nordul Republicii, 27 ani, mama a 2 copii, 04 iunie 2013.

⁴⁷⁵ Interviu cu o VVF, beneficiara a unui Centru de plasament, locuitoarea unui sat din Nordul Republicii, 25 ani, mama a 3 copii, 24 iunie 2013.

⁴⁷⁶ Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare și trafic de copii. Conform Procedurii stabilite de ME, directorii instituțiilor de învățământ sunt obligați să sesizeze cazurile (suspecte sau confirmate) de abuz asistentului social comunitar la locul de trai al copilului și să informeze în aceiași termeni organele de poliție/procuratura, înregistrând aceste cazuri în Registrul de evidență a sesizărilor. Referitor la aspectele educaționale care ar promova crearea unor relații non-violente în cuplu, această temă ar putea fi abordată în contextul disciplinelor obligatorii „Dirigenția” și „Educația civică”, sau în cadrul disciplinelor facultative la nivelul claselor X-XII „Educația pentru viața de familie”, „Educația pentru sănătate”, „Educația pentru drepturile omului”, „Educația pentru echitate de gen și șanse egale”.

Deși politicile implementate activ de ME pentru informarea și instruirea cadrelor didactice în vederea calificării actelor de violență în familie, activități de cooperare activă a instituțiilor de învățământ cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, mai mulți specialiști au indicat necesitatea intensificării eforturilor în domeniu de instituțiile de învățământ, prin fortificarea componentei educarea relațiilor non-violente ca o modalitate de prevenție primară a VF.

Un oficial de la MMPSF a menționat că *„educația stilului non-violent de viață este un element foarte necesar în sistemul educațional, sperăm că o nouă modificare a legii învățământului și-ar regăsi anumite prevederi și pentru sistemul educațional în contextul obligativității includerii anumitor module, cu toate ca la momentul actual răspunsul Ministerului Educației este că această abordare este încadrată în sistemul educațional la modulul „Educație civică”, deci se abordează și subiectul violenței față de semenii, în societate, etc., această abordare trebuie să fie instituționalizată. Viziunea mea ca specialist în domeniu este că este necesară în primul rând elaborarea unor module pentru fiecare etapă de învățământ, chiar aceeași etapă preșcolară, școlară, învățământul vocațional și universitar - dacă am avea o așa abordare la fiecare etapă educațională, eu sper ca rezultatele vor fi mult mai vizibile, fiindcă prin sistemul educațional sunt trecuți aproape toți cetățenii RM, atât victimele cât și agresorii. Astfel, va fi și o schimbare în atitudine și va crește intoleranța la fenomen”*.⁴⁷⁷

Un cadrul interviului un procuror a menționat că *„din motivul că sistemul educațional nu prevede educarea tinerei generații în stil non-violent, continuă preluarea metodelor vechi de comportament și ceea ce vede în familie. Trebuie să recunoaștem că în marea majoritate a familiilor din Moldova au avut și au loc acte de violență, fie fizică, fie psihologică, fie economică, fie sexuală, fie de altă natură, aceste modele sunt transmise din generație în generație”*⁴⁷⁸. În susținerea acestor cuvinte vine și psihologul din Centrul de Asistență și Consiliere pentru Agresorii Familiali: *„Pentru a schimba mentalitatea, trebuie să lucrăm cu copiii de la vârstă fragedă. În curriculum școlar trebuie să fie ore dedicate acestei teme, astfel copiii vor căpăta cunoștințe în aplanarea conflictelor în relații și cum trebuie să reacționeze la diferite situații”*.⁴⁷⁹ Câțiva specialiști consideră că *„actualmente în instituțiile de învățământ se pune mai mult accent pe instruire și mai puțin pe educație.”*^{480, 481, 482}

⁴⁷⁷ Interviu cu un oficial al MMPSF, 27 iunie 2013.

⁴⁷⁸ Interviu cu un procuror, localitatea B., 12 iunie 2013.

⁴⁷⁹ Interviu cu un specialist, Centrul de Asistență și Consiliere pentru Agresorii Familiali, 28 iunie 2013.

⁴⁸⁰ Interviu cu un specialist, Direcția Învățământ, 21 iunie 2013.

⁴⁸¹ Interviu cu un specialist, Centrul de plasament, localitatea B., 12 iunie 2013.

⁴⁸² Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

Câțiva specialiști au menționat cu regret despre anularea disciplinei „Deprinderi de viață” de către Ministerul Educației disciplină în cadrul căreia era abordat și subiectul prevenirii VF.^{483, 484} La moment, în opinia mai multor specialiști intervievați, ar fi oportun suplینirea curriculum-ului la disciplina „Educație civică” cu un modul ce vizează educația non-violentă inclusiv în relațiile de familie.^{485, 486, 487, 488, 489}

Conform angajatului unei Direcții de Învățământ, „*Ordinul ME emis în februarie 2013 privind implicarea instituțiilor preuniversitare în prevenirea abuzului și exploatării copiilor, a permis profesorilor să se uite cu alți ochi la fenomenul violenței în familie. Este necesară instruirea profesorilor cum să abordeze această tematică cu elevii*”.⁴⁹⁰ Ca urmare a Ordinului ME emis, un angajat al ONG-ului a menționat că „*mulți profesori din sate ne-au sunat să afle informații despre Liniile Fierbinți, ONG-uri specializate în domeniul asistenței victimelor abuzului și exploatării, profesorii pregăteau ziare de perete pentru elevi, iar acum dirigințele este obligat să se intereseze despre motivele absentării lecțiilor*”.⁴⁹¹

Atât specialiștii cât și VVF au indicat necesitatea organizării campaniilor de sensibilizare țintite tinerilor, care i-ar ajuta să adopte un stil de viață non-violent în familie, să identifice primele semne ale unei relații violente, pentru a arăta că VF nu este problema privată, ci una socială.^{492, 493, 494, 495, 496} În cadrul studiului au fost identificate bune practici de implicare a bărbaților în campania de prevenire a VF, desfășurată sub sloganul „*Și noi bărbații, putem*” în diferite sate.⁴⁹⁷

Psihologii dintr-un ONG au menționat despre rolul pro-activ care l-ar putea juca psihologii în identificarea cazurilor VVF inclusiv copii: „*copiii, fie și victime indirecte, pot fi depistați imediat – nespălați, somnoroși, cu temele nepregătite. N-ai depistat - nu ai de lucru, ai depistat - trebuie să faci ceva, dar nimeni nu vrea să-și asume efort suplimentar. Nu prea vor, nu prea știu, nu prea pot. Anul trecut am organizat instruirii pentru psihologii din școală din șase raioane ale nordului republicii, ei au fost foarte motivați să învețe metode de lucru*”.⁴⁹⁸ În Republica Moldova nu există cultura adresării la psiholog: „*Copii trebuie încurajați mai des să apeleze la psiholog, dar rolul acestuia în școală este mai mult formal, iar la noi nu există cultura adresării viitorului cuplu la psiholog. Chiar psihologul poate prognoza dacă relația lor este supusă riscului*

⁴⁸³ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea I., 24 iunie 2013.

⁴⁸⁴ Interviu cu un asistent social, localitatea L., 25 iunie 2013.

⁴⁸⁵ Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea B., 12 iunie 2013.

⁴⁸⁶ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea I., 24 iunie 2013.

⁴⁸⁷ Interviu cu un specialist, Centru de plasament, localitatea A., 25 iunie 2013.

⁴⁸⁸ Interviu cu un specialist, Centrul de Asistență și Consiliere pentru Agresorii Familiali, 28 iunie 2013.

⁴⁸⁹ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea A., 25 iunie 2013.

⁴⁹⁰ Interviu cu un specialist, Direcția Învățământ, 21 iunie 2013.

⁴⁹¹ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea B., 12 iunie 2013.

⁴⁹² Interviu cu un specialist, Centrul de Asistență și Consiliere pentru Agresorii Familiali, 28 iunie 2013.

⁴⁹³ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

⁴⁹⁴ Interviu cu o VVF, beneficiara unui Centru de plasament, locuirea a unui sat din Centrul Moldovei, 43 ani, mama a 3 copii, 06 iunie 2013.

⁴⁹⁵ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea G., 05 iunie 2013.

⁴⁹⁶ Interviu cu un oficial MAL, 23 iulie 2013.

⁴⁹⁷ Interviu cu un specialist, ONG, localitatea G., 01 august 2013.

⁴⁹⁸ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 06 iunie 2013.

*de violență pe viitor, chiar la etapa curtării - dorința de a menține controlul și puterea este greu de ascuns, ea se simte chiar din discuție, începe de la agresiune verbală, gelozie pronunțată care sunt primele semne de control față de partener”.*⁴⁹⁹

Rolul cultului religios

Un asistent social din centru de plasament a indicat că „religia ar putea servi ca o sursă adițională în reabilitarea VVF, în restabilirea echilibrului intern. Indiferent de confesiune VVF se dezamăgesc în credință, unele pot fi supărate pe (Dumnezeu/duhul sfânt) pentru faptul că a permis așa o nelegiuire, altele găsesc refugiu și pace împăcându-se cu gândul că cel de sus o să-l răsplătească pe agresor pentru cele făcute, iar iertarea este o cale pentru a se liniști. Cred că mai multe VVF sunt predispuse să mărturisească despre VF la un reprezentant al cultului religios, comparativ cu un medic sau polițist, inclusiv în cadrul unei spovedanii, consilieri spirituale, atunci i se păstrează confidențialitatea, ea poate recurge la niște rugăciuni”⁵⁰⁰. Un psiholog a menționat un caz mărturisit de o VVF, care s-a adresat la un reprezentant al cultului religios, dar a fost sfătuită să „rabde și să-și ducă crucea și deși aceasta a fost spus din intenții bune, femeia a încercat să se sinucidă”.⁵⁰¹ Un alt exemplu, dar unul pozitiv care se referă la rolul liderului cultului religios în comunitate, este menționat de asistentul social dintr-un centru de plasament, în care agresorul, după intervenția îndelungată a liderului religios, s-a dezis de băuturi alcoolice astfel s-a rezolvat și problema VF.

Aceste relatări confirmă importanța implicării active a tuturor confesiunilor religioase și reprezentanților acestora din Moldova în prevenirea VF, identificarea VVF și facilitarea accesului acestora la serviciile disponibile de asistență și protecție.

⁴⁹⁹ Interviu cu un specialist, Centrul de Asistență și Consiliere pentru Agresorii Familiali, 28 iunie 2013.

⁵⁰⁰ Interviu cu un asistent social, Centru de plasament, localitatea G., 05 iunie 2013.

⁵⁰¹ Interviu cu un psiholog, Centru de plasament, localitatea G., 04 iunie 2013.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Republica Moldova este încă la început de cale în crearea și dezvoltarea sistemului de asistență și protecție a VVF dar și a mecanismelor efective de combatere a acestui fenomen. Deși la moment s-a perfectat legislația în domeniu, s-au dezvoltat un șir de servicii de asistență și protecție, activează mai mulți specialiști instruiți și au fost stabilite parteneriate între societatea civilă și structurile de stat în domeniu, mai există un șir de lacune necesitându-se eforturi consolidate în acest domeniu.

1. Deși specialiștii raportează un număr impunător de cazuri de VF asistate, rezultatele studiului denotă existența unui număr mare de cazuri neidentificate și respectiv neasistate. Această situație s-a creat în condițiile existenței, pe de o parte, a **nivelului redus de identificare reactivă a VVF**, în special în regiunile rurale, pe de altă parte, a **nivelului insuficient de identificare pro-activă a victimelor de către specialiști**. Unii specialiști nu se grăbesc să identifice VVF, deoarece aceasta îi obligă să întreprindă măsuri corespunzătoare, astfel sporindu-le volumul de lucru. Neidentificarea cazurilor trezește preocupări cu privire la gradul de încredere și conștientizarea rolului organelor competente și prestatorilor de servicii de către VVF, dar și capacitatea sistemului național de a aborda complex cazurile de violență în familie, inclusiv prin diseminarea adecvată a informației, schimbarea normelor socio-culturale. De regulă, specialiștii identifică/raportează tardiv cazurile de VF, atunci când situația este critică, iar violența este vizibilă.

Din cauza stereotipurilor existente referitoare la rolul femeii în familie, dar și a necunoașterii legislației în vigoare și a drepturilor sale, femeile VVF tind să „normalizeze” violența. Aceasta servește drept **un impediment în autoidentificarea** victimei și respectiv, în accesarea SAP. În deosebi, rămâne deficitară identificarea cazurilor de violență psihologică, spirituală, economică și sexuală în cadrul familiei, atât de către VVF, cât și de către specialiști. Cazurile de violență psihologică sunt rareori raportate, inclusiv din cauza documentării dificile a acestei situații și respectiv atragerea la răspundere a agresorului.

În acest context, necesitatea măsurilor de identificare pro-activă a VVF, care să nu țină cont de tipurile de violență și gradul de suferință suportat de victime, este stringentă. Aceste măsuri ar putea implica o activizare a *echipelor mobile* (psiholog, asistent social, jurist) care s-ar deplasa în special în regiunile rurale pentru identificarea VVF și ar facilita accesul la asistență corespunzătoare. Este nevoie de dezvoltat capacitatea de autoidentificare și identificarea formelor mai puțin vizibile ale VF, inclusiv prin campanii de informare naționale. Specialiștii trebuie să atragă atenție sporită identificării cazurilor de VF a persoanelor în etate, invalizilor, victimelor cu deficiențe mintale și să refere pentru asistență serviciilor specializate. La fel cazurile date de VVF rămân neidentificate.

2. VVF nu apelează la SAP din cauza rușinii, fricii de stigmatizare, temerii că specialiștii din sat nu vor asigura confidențialitatea, necunoașterii organizațiilor care le-ar putea ajuta, neîncrederii în organele de poliție și serviciile de asistență socială. Alte motive de neadresare ar mai fi și frica de partenerul agresiv, sentimentul de autoînvinuire de actele de violență și/sau insatisfacția de calitatea/efectul intervențiilor anterioare. Un factor care de asemenea influențează decizia de a **nu** apela la ajutor este stresul post-traumatic de care suferă VVF după mai mulți ani de violență - dezorientare, grad sporit de dependență față de abuzatori care le fac neputincioase în fața VF. În aceste situații, fără ajutorul din exterior, este foarte puțin probabil ca VVF să poată rupe de sine stătător cercul de violență.

Este nevoie de a instrui toți actorii care sunt în contact cu VVF. Curriculum de instruire ar trebui să includă aspectele victimologiei care ar ajuta specialiștii să înțeleagă starea VVF și să preia un rol pro-activ în facilitarea accesului la serviciile de asistență și protecție. Creșterea nivelului de încredere în organele de drept și asistență socială poate fi influențată, pe de o parte, prin promovarea unor practici pozitive de soluționare a cazurilor de VF, iar pe de altă parte, prin încurajarea specialiștilor și mediatizare. Responsabilizarea specialiștilor poate fi realizată prin semnalarea cazurilor de VF pe verticală, dacă la semnalările anterioare la nivel local nu au fost întreprinse măsuri efective.

3. Referitor la accesarea serviciilor de asistență și protecție, unele categorii de victime pot fi afectate într-o măsură mai mare decât altele, în special cele care provin din grupuri vulnerabile cum ar fi femeile din mediul rural din raioanele unde nu există servicii pentru VVF, femeile tinere cu copii mici sau în etate, femei care aparțin minorităților naționale cultura cărora nu încurajează raportarea VF și persoane cu dizabilități.

Este necesar de a preveni aceste cazuri, de a organiza campanii de informare eficiente pentru aceste categorii de persoane. Se impun activități de monitorizare a situației de către specialiști în familiile unde sunt persoane cu dizabilități, măsuri de facilitare a accesului la serviciile psihiatrice/medicale pentru victime cu probleme psihiatrice și de a oferi consiliere rudelor care îngrijesc aceste persoane.

4. Printre cauzele principale care fac VVF totuși să apeleze după ajutor sunt existența unor traumatisme severe/pericol pentru viața lor, tentative de abuz fizic și sexual a partenerului/soțului față de copii, influența unor circumstanțe cum ar fi angajarea VVF în câmpul muncii, aflarea despre adulter din partea partenerului/soțului, expulzarea din locuință sau urmarea sfatului din partea prietenilor/grupurilor profesionale. O mare importanță în acest sens o au campaniile de sensibilizare țintite tinerilor, axate pe prevenire primară - care ar ajuta tinerii să adopte un stil de viață intolerant pentru violența în familie, să identifice primele semne de relații violente, pentru a arăta că VF nu este problema privată, ci una socială, și prevenire secundară, care ar încuraja VVF să apeleze după ajutor. În același timp este binevenit aportul organizațiilor neguvernamentale, care pot promova instruire corespunzătoare țintite tinerilor și cadrelor didactice din instituțiile pre-universitare.

5. Deși au fost desfășurate mai multe campanii de informare, VVF sunt **insuficient informate despre drepturile lor și Legea nr. 45**, ele află despre acestea deja apelând la prestatorii de servicii. Necunoașterea prevederilor legislative și a drepturilor sale întărește sentimentul de neîncredere în forțele proprii și intensifică sentimentul de autoînvinuire a VVF, iar dat fiind portretul psiho-social al victimelor, toate acestea duc la apariția unor așteptări eronate față de SAP și dificultăți în stabilirea unui contact eficient cu prestatorii de servicii. Informarea VVF despre drepturile sale și încurajarea de-ași apăra aceste drepturi este o modalitate de a spori considerabil șansele ca VVF până la urmă să beneficieze de aceste drepturi, iar agresorul să fie atras la răspundere. În acest sens, SAP joacă un rol crucial în realizarea efectivă a drepturilor VVF.

Este absolut necesar de intensificat măsurile de informare a VVF privind drepturile lor și Legea nr. 45-XVI, cu implicarea tuturor autorităților și instituțiilor abilitate cu funcții de prevenire și combatere a VF. Astfel, informarea poate fi efectuată prin publicarea și distribuirea largă a broșurilor adresate victimelor violenței în familie, cu descrierea drepturilor și procedurii legale de apelare la organele de drept și alte organizații abilitate, distribuite inclusiv la Centrele de expertiză medico-legală. Pentru promovarea mesajului prin mass media, este necesar conjugarea eforturilor ONG-lor, a autorităților administrației publice centrale și companiilor private. Pe de altă parte, se impune necesitatea dezvoltării mecanismelor de evaluare a serviciilor de către victime-beneficiare, care ar permite identificarea și documentarea lacunelor în sistemul de asistență și protecție. La fel, documentele din cadrul sistemului de evaluare sau monitorizare a politicilor de stat trebuie să includă în mod obligatoriu informații despre impactul politicilor asupra beneficiarilor (grupul țintă al acestor politici), această informație trebuie să fie publică.

6. Referitor la serviciile Centrelor de plasament, la moment Centrul și Nordul Republicii sunt cele mai bine dotate cu acest tip de serviciu, unde plasamentul este oferit în pachet cu asistența psihologică, juridică, socială, medicală și angajare în câmpul muncii. **Sudul Republicii duce lipsă de centre de plasament pentru VVF și copiii acestora**, fapt ce îngreuiază accesul victimelor la SAP. Centrele maternale duc lipsă de personal în special de psihologi și nu dispun de fonduri pentru a asigura un sistem adecvat de securitate.

Este necesar de revizuit, de către autoritățile administrației publice centrale și locale, posibilitatea deschiderii unui centru care ar putea oferi servicii de reabilitare VVF, preferabil în regiunea or. Comrat. Se impune revizuirea regulamentului Centrelor care ar promova standardele minime de calitative, cum ar fi regimul și normele de lucru pentru specialiști, durata aflării VVF la centru să fie una flexibilă și direct proporțională cu necesitățile acestora, și admisibilității/ condițiilor aflării în același spațiu (centru) a persoanelor cu diferite afecțiuni și cu probleme evident neomogene, organizarea programelor de prevenire a arderii profesionale pentru personalul implicat și a condițiilor de bugetare minimă pentru asigurarea calității serviciilor oferite. Totodată, plasarea în centre specializate trebuie să fie în caz de urgență când izolarea de agresor se impune ca o măsură de protecție, iar în scopul optimizării utilizării resurselor și pentru nu a întrerupe relațiile femeilor și copiilor acestora cu comunitate, se va ține cont de preferința aplicării măsurilor de protecție oferite VVF inclusiv prin scoaterea agresorului din local.

7. O parte din **actorii din sistemul de asistență și protecție tind să învinuiască/responsabilizeze VVF pentru comportamentul** său din cauza că nu înțeleg starea psiho-emoțională a VVF care inhibă capacitatea de gândire cognitivă și luarea deciziilor. VVF care au beneficiat de SAP menționează importanța psihologul în fortificarea unei poziții pro-active în viața lor. Totodată, până a accesa serviciile de asistență și protecție, VVF deseori nu înțeleg serviciul psihologic, confundă psihologul cu psihiatrul, ceea ce reflectă de fapt lipsa culturii adresării la serviciul psihologic în țara noastră. În timp ce serviciul psihologic este considerat unul prioritar în soluționarea cazurilor de violență în familie și alte tipuri de încălcări ale drepturilor omului, **rețeaua serviciilor psihologice și serviciul psihologului nu sunt dezvoltate și popularizate în Moldova**, existând puțini terapeuți specializați în *Psihoterapia situațiilor de criză*, *Victimologie*, *Lucru cu agresorul*. Majoritatea specialiștilor au indicat necesitatea implicării psihologului în reabilitarea VVF înainte ca aceasta să se adreseze la sistemul de justiție.

Este necesar de a dezvolta rețeaua serviciilor psihologice din țară, cu instruirea continuă a psihologilor în domeniul intervențiilor în cazurile de VF. Urmează a cerceta posibilitatea instituirii unei unități de psiholog pe lângă Direcția de Asistență Socială din raioanele republicii, pentru a facilita accesul la asistența psihologică VVV. Se impune necesitatea promovării serviciului psihologului pentru populație, inclusiv pentru subiecții VF. Este necesar de susținut activitatea liniei telefonice naționale pentru consilierea psihologică și informațională a VVF, cu acces gratuit și non-stop.

8. Conform *Legii nr.45*, VVF au dreptul la asistența juridică primară și calificată gratuită, totodată **VVF nu sunt indicate expres ca persoane care au dreptul la asistență juridică prevăzută în *Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat***. Ținând cont de aspectele traumei psihologice suferite, VVF cu greu își pot apăra singure drepturile în instanțe, și de cele mai dese ori ele nu au bani pentru a achita costurile unui avocat particular.

Este oportună documentarea amănunțită a problemelor ce țin de accesul VVF la justiție, inclusiv a victimelor formelor mai ascunse de violență, cum ar fi violența psihologică, spirituală, etc., și cercetată posibilitatea includerii VVF ca o categorie separată, în *Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat*. Astfel VVF vor putea beneficia de dreptul la un remediu juridic efectiv. Se impune dezvoltarea rețelei parajuriștilor și susținerea proiectelor care oferă asistență juridică în comunitățile rurale, în parteneriat cu APL, care ar putea identifica cazurile de VF și oferi asistență juridică primară pentru VVF. Pe lângă aceasta, sunt necesare campanii de informare menite să sporească nivelul de educație juridică în rândul populației rurale, desfășurate inclusiv prin implicarea ONG-lor în cadrul unor parteneriate public-private. Fiecare victimă înainte de a iniția un proces judiciar ar trebui să fie pregătită de către reprezentantul legal, de psiholog, să i se explice ce ar însemna procesul judiciar, astfel diminuând riscul retragerii declarațiilor.

9. Deși competențele colaboratorilor de poliție în aplicarea legii gradual cresc, se aplică mai des prevederile Art.201¹ a CP și s-a micșorat (în 2013) numărului proceselor verbale contravenționale aplicate în cazurile de VF, totuși **rămâne încă răspândită practica**

organelor polițienești de a aplica sancțiuni administrative pentru agresori, iar de cele mai dese ori VVF sunt nevoite să achite singure amenzile stabilite. Aceasta sporește neîncrederea VVF în organele de poliție. Studiul relevă situații de neînregistrare a cazurilor de VF și nerespectarea normelor eticii profesionale din partea polițiștilor care complică realizarea practică a drepturilor VVF și care contribuie la re-victimizarea acestora. Referitor la impedimentele raportate de polițiști în activitatea lor inclusiv de combatere a VF și asigurarea protecției VVF sunt lipsa dotației cu tehnică de birou, combustibil, și salariile mici care contribuie la fluctuația mare a cadrelor.

Amenda ca formă de pedeapsă este nu numai o metodă de sancțiune economică care se răsfrânge în mod direct asupra victimei și copiilor acesteia, dar și o modalitate care descurajează victimele să apeleze la poliție. Este imperios necesar de continuat eforturile de instruire a cadrelor polițienești din țară, inclusiv a noilor angajați. În scopul facilitării accesului VVF la serviciile de asistență și protecție, se recomandă extinderea formularului de raportare al poliției cu indicare numărului de *VVF referite* la alte organizații specializate. Organizațiile prestatoare de servicii vor încuraja VVF să semnaleze pe verticală situațiile de neimplicare a specialiștilor, dacă la semnalările anterioare la nivel local nu au fost întreprinse măsuri efective. Este necesară dotație tehnică mai bună pentru lucrul eficient al polițiștilor – asigurarea cu transport, combustibil, tehnicii de oficiu precum fax/Xerox/printer.

10. Studiul indică existența în rândul judecătorilor a unor stereotipuri în tratamentul VVF. Judecătorii sunt puțini informați despre procedura emiterii OP.

De cele mai dese ori, cererile pentru emiterea OP sunt depuse de către polițiștii de sector, la demersul VVF, procurorului, ofițerului de urmărire penală și rareori de către specialiștii din cadrul structurilor statale de asistență socială. Deși se respectă termenul în care trebuie să fie emisă OP (24 ore), **OP emise ajung în mâinile polițistului /agresorului peste câteva zile**, de cele mai dese ori fiind remise prin poștă polițistul de sector. Un obstacol serios în emiterea OP este faptul că **judecătorii ezită să includă ca măsură de protecție a VVF obligarea părăsirii temporare a locului comun de trai de către agresor**, considerând că încalcă astfel dreptul la proprietate a agresorului.

Este necesar de introdus în lege Ordonanța de protecție de urgență care poate fi emisă de către polițist, totodată, emiterea OP de urgență nici într-un fel nu trebuie să influențeze inițierea procedurii de emiterie a OP (de lungă durată).

Pentru judecători ar fi utile instruirile privind implementarea efectivă a legislației în domeniul prevenirii și combaterii VF. Deși există hotărârea explicativă cu caracter recomandat al Plenumului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a prevederilor Capitolului XXXI din Codul de procedură civilă (aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie)” ar fi nevoie de o tălmăcire suplimentară a procedurii de emiterie a OP în termen de 24 de ore și referitor la respectarea dreptului de proprietate a agresorului în cazurile de violență în familie.

11. Atunci când VVF, care au beneficiat de serviciile de rehabilitare revin în mediul abuziv de acasă, în condițiile în care cu agresorul nu s-a lucrat în paralel, situația VVF se agravează iar efectul serviciilor se reduce la minimum. Odată pedepsiți, agresorii trebuie să beneficieze și de servicii de consiliere. La moment în Republica Moldova există un singur Centru specializat pentru asistența și consilierea agresorilor, aflat la nordul republicii, ceia ce nu este suficient pentru a acoperi necesitățile la nivel național. La fel, rezultatele studiului constată lipsa serviciilor de dezalcoolizate accesibile pentru agresorii dependenți de alcool, de care ei ar beneficia în prealabil. La moment, lipsesc niște pârghii efective de convingere a agresorilor, dependenți de alcool să urmeze tratamentul de dezalcoolizare și de referire la acest serviciu care, totodată, să nu îi încalce dreptul de a decide asupra propriei sale vieți.

Este important ca concomitent să se lucreze cu VVF și cu agresorul și în acest sens este necesar de dezvoltat în țară serviciile destinate agresorilor. Odată cu dezvoltarea acestor servicii, este necesară promovarea practicii în care agresorii sunt obligați să urmeze un curs de consiliere într-un centru specializat. Această să fie indicată ca o măsură de protecție pentru victimă, stipulată în Ordonanța de protecție. Este necesar de sensibilizat populația și de a promova serviciul psihologic astfel ca acesta să fie solicitat și de VVF și de agresorii. Este important ca agresorii să conștientizeze că ei au nevoie de astfel de servicii fără a fi impuși. Se relevă necesitatea revizuirii mecanismului de accesare de către agresorii familiari a tratamentului de dezalcoolizare, prin care statul să simplifice procedura de a beneficia de acest tip de servicii.

12. Mai multe VVF nu apelează la asistentul social din lipsa încrederii/ temerii că specialistul din cadrul structurilor teritoriale de asistență socială nu ar asigura confidențialitatea cuvenită. Pe de altă parte, un alt impediment în identificarea VVF de către acești specialiști este lipsa studiilor și cunoștințelor corespunzătoare de a lucra cu această categorie de beneficiari. Pentru a discuta cu VVF prezumate, acești specialiști au indicat lipsa spațiului separat pentru a asigura intimitate și confidențialitatea informațiilor oferite de categoriile vulnerabile ale populației.

Este necesar de a asigura un sistem de instruire continuă pentru specialiștii din cadrul sistemului de protecție socială de stat, prin aprobarea unui curriculum de instruire privind prevenirea VF, asistența și protecția VVF și dezvoltarea capacităților elementare primare de consiliere psihologică. Identificarea și abordarea multidisciplinară a cazului de VF poate fi organizată după același model de lucru aplicat în cazul victimelor traficului de ființe umane. Asistenții sociali să posede informații despre serviciile disponibile la nivel de raion, în cazurile de VF – servicii adăpost, asistență juridică gratuită, psiholog, servicii de consiliere a Telefonului de Încredere etc. și să le expună public. În condițiile subdezvoltării serviciilor oferite de stat și lipsei specialiștilor instruiți, este necesară deschiderea posibilității ca toți actorii, inclusiv ai societății civile, prestatori de servicii privați să poată accesa banii publici pentru oferirea serviciilor care corespund standardelor minime de calitate.

13. VVF nu apelează la personalul medical din comunitate din cauza neîncrederii că informația va fi păstrată în confidențialitate. Printre cauzele **ne-adresării la serviciile medicale la nivel raional pentru a raporta VF acestea invocă lipsa resurselor financiare/imposibilitatea de a beneficia de serviciile de diagnosticare și tratament în mod gratuit**, și deseori pentru a efectua expertiza medico-legală, fiind un obstacol în accesarea justiției. Conform datelor studiului, din componența echipelor multidisciplinare care se invocă pentru organizarea măsurilor de asistență și protecție a VVF, medicii sunt cei mai reticenți să participe la ședințe.

Este necesară implicarea mai activă a APL în formarea EMD, în crearea comisiilor pentru probleme sociale în organizarea centrelor-serviciilor de reabilitare a victimelor și agresorilor în conformitate cu standardele internaționale și bunele practici naționale, în dezvoltarea parteneriatelor sociale cu ONG-uri care contribuie la prevenirea și combaterea VF.

14. Deși ME se implică tot mai activ în informarea și instruirea cadrelor didactice în vederea calificării actelor de violență în familie, în activități de cooperare activă a instituțiilor de învățământ cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, prevalează componenta de prevenire secundară, totodată **componenta de educare a relațiilor non-violente ca o modalitate de prevenție primară rămâne a fi insuficient abordată de instituțiile de învățământ preuniversitar.**

În contextul actualității problemei VF pentru Republica Moldova, urmând necesitatea abordării sistemice întru educarea unei noi generații lipsită de stereotipuri și cu toleranță zero față de fenomenul VF, devine actuală elaborarea și aplicarea unui set curricular pentru învățământul liceal care ar aborda problema violenței în familie. Este necesar de a revizui curriculum disciplinelor obligatorii cum ar fi *Educație civică* și *Dirigenția*, sau a cerceta posibilitatea includerii în curriculumul școlar a unei discipline opționale care ar viza educația non-violentă, inclusiv crearea relațiilor armonioase în cuplu și a suportului educațional pentru profesori.

